

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

АКТУАЛИЗИРАН ВАРИАНТ НА ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ 2007-2013 НА ОБЩИНА ПРАВЕЦ СОФИЙСКА ОБЛАСТ

МАЙ, 2013 г.

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

СЪДЪРЖАНИЕ

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ	5
СПИСЪК НА ГРАФИКИТЕ	6
СПИСЪК НА КАРТИТЕ.....	6
СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА	7
1. УВОД	9
2. АКТУАЛИЗИРАН СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПРОФИЛ НА ОБЩИНА ПРАВЕЦ.....	11
2.1. ОБЩ ПРОФИЛ НА ОБЩИНАТА	11
2.1.1. Административно-териториални характеристики	11
2.1.2. Статус на общината в контекста на достъпа до финансиране от фондовете на ЕС....	14
2.1.3. Физико-географски особености	15
2.2 СЪСТОЯНИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА.....	20
2.2.1. Общо състояние по тип предприятия и по икономически отрасли.....	20
2.2.2. Аграрен сектор.....	24
2.2.3. Индустрия	32
2.2.4. Услуги.....	34
2.2.5. Визия на населението относно икономическото развитие и перспективните отрасли на територията	38
2.3. СОЦИАЛНА СФЕРА	41
2.3.1. Основни демографски характеристики на населението	41
2.3.2. Заетост, безработица и доходи	51
2.3.3. Жилищна осигуреност	56
2.3.4. Здравеопазване	57
2.3.5. Социални програми, услуги и дейности	58
2.3.6. Образование	61

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

2.3.7. Ползване на интернет.....	63
2.3.8. Култура, спорт и отдих	64
2.3.9. Нагласи и виждания на населението по отношение социалната сфера	66
2.4. ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ	69
2.4.1. Пътна мрежа и транспортна инфраструктура.....	69
2.4.2. Водоснабдителна мрежа	72
2.4.3. Телекомуникационна и съобщителна мрежа.....	73
2.4.4. Енергийна мрежа.....	74
2.4.5. Сметосъбиране.....	77
2.4.6. Благоустройство и обновяване на населените места	78
2.4.7. Нагласи и виждания на населението по отношение на инфраструктурата.....	78
2.5 ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ.....	80
2.5.1. Канализационна мрежа	80
2.5.2. Компоненти на околната среда (води, въздух, почви).....	80
2.5.3. Управление на отпадъци.....	84
2.5.4. Защитени територии по ЗЗТ, места по НАТУРА 2000 и биоразнообразие	85
2.5.5. Екологични проблеми, замърсявания и антропогенни въздействия	86
3. АКТУАЛИЗИРАН SWOT АНАЛИЗ.....	88
4. ПРЕПОРЪКИ ЗА АКТУАЛИЗИРАНЕ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА УСТОЙЧИВО ИНТЕГРИРАНО МЕСТНО РАЗВИТИЕ	93
5. АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ИНДИКАТИВНАТА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА ОБОБЩАВАЩА НЕОБХОДИМИТЕ РЕСУРСИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПЛАНА.....	98
6. СИСТЕМА ОТ ИНДИКАТОРИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА	103
6.1. ДЕЙСТВИЯ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОПР	103
6.2. СИСТЕМА ОТ ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОПР	106

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

7. ПРИЛАГАНЕ НА ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ.....	115
7.1. ПРИНЦИП НА ПАРТНЬОРСТВОТО	115
7.2. ФОРМИ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ПАРТНЬОРСТВА И ОСИГУРЯВАНЕ НА ПУБЛИЧНОСТ	116
7.3 ПРИЛАГАНЕ НА ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ НА ОБЩИНСКО НИВО	116
8. АКТУАЛИЗИРАНА ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПЛАНА	120
9. РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРЕДВАРИТЕЛНАТА ОЦЕНКА	122
ПРИЛОЖЕНИЯ	125

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ

Таблица № 1: Категоризация на АТ и ТЕ на община Правец, съгласно Заповед № РД 02-14-2021 от 14.08.2012 г. на министъра на МРРБ.....	13
Таблица № 2: Баланс на територията на община Правец по вид територия в декари.	15
Таблица № 3: Финансови показатели за предприятията от нефинансовия сектор на територията на община Правец.	21
Таблица № 4: Относителен дял на нефинансовите предприятия, регистрирани на територията на община Правец за периода 2007-2011.....	23
Таблица № 5: Дял (%) на произведена продукция от общата по сектори.....	24
Таблица № 6: Земеделски стопанства и тяхната ИЗП в община Правец.....	26
Таблица № 7: Брой и икономически размер на стопанствата в община Правец.....	26
Таблица № 8: Стопанства и категории използвана земеделска площ в община Правец към 2010 г.	28
Таблица № 9: Разпределение на стопанства и животни по видове към 2010 г.....	29
Таблица № 10: Средства за подслон през 2007 и 2010 г. в община Правец.....	37
Таблица № 11: Население на 15 - 64 навършени години по етническа принадлежност и икономическа активност на територията на община Правец	51
Таблица № 12: Относителен дял на заетите по сектори	52
Таблица № 13: Всекидневни трудови пътувания на заетите лица, 2011	54
Таблица № 14: Динамика на безработицата (%).....	55
Таблица № 15: Жилищни сгради по вид на сградата	56
Таблица № 16: Население на един лекар и на един лекар по дентална медицина в община Правец	58
Таблица № 17: Предоставяни социални услуги в община Правец към края на 2010 г.	59
Таблица № 18: Брой и капацитет на детските заведения в община Правец за периода 2007-2010 г.....	61
Таблица № 19: Брой и капацитет на общообразователните училища в община Правец за периода 2007-2010 г.....	62
Таблица № 20: Пътна мрежа на територията на община Правец.....	69
Таблица № 21: Относителен дял на осигуреност на обитаваните жилища в община Правец с телекомуникационни ресурси.....	73
Таблица № 22: Използвана вода на човек от населението на община Правец	82

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

СПИСЪК НА ГРАФИКИТЕ

Графика № 1: Финансови показатели за сектор „Селско, горско и ловно стопанство“ (хил.лв) за община Правец	31
Графика № 2: Финансови показатели за сектор „Преработваща промишленост“ (хил.лв) за община Правец	33
Графика № 3: Финансови показатели за сектор „Търговия“ (хил.лв) за община Правец	34
Графика № 4: Осреднени стойност на нетните приходи от продажби по сектори за периода 2007-2011 г.	35
Графика № 5: Финансови показатели за сектор „Транспорт, складиране и съобщения“ (хил.лв) за община Правец	35
Графика № 6: С какви ресурси свързвате основния потенциал на Вашата община за развитие?	39
Графика № 7: Можете ли да посочите някакви други недостатъци на територията от гледна точка на планиране?	39
Графика № 8: Динамика на населението на община Правец.	41
Графика № 9: Живородени, умрели и естествен прираст на населението в община Правец за периода 2007-2011 г. в %.	43
Графика № 10: Динамика на естествения прираст на населението за периода 2007-2011 г. в %.	44
Графика № 11: Механично движение на населението в община Правец	45
Графика № 12: Полово - възрастова структура на населението на община Правец към 01.02.2011 г.	45
Графика № 13: Население в под-, във и надтрудоспособна възраст на територията на община Правец .	46
Графика № 14: Юридическо семейно положение на населението на община Правец към 01.02.2011 г. .	47
Графика № 15: Фактическо семейно положение на населението на община Правец към 01.02.2011 г. .	48
Графика № 16: Етническа структура на населението на община Правец.....	49
Графика № 17: Образователна структура на населението на община Правец	50
Графика № 18: Среден списъчен брой на наети лица по трудово и служебно правоотношение	52
Графика № 19: Ако използвате интернет, колко често?.....	63
Графика № 20: Графично изображение на факторите от SWOT анализа.....	91

СПИСЪК НА КАРТИТЕ

Карта № 1: Административна карта на община Правец	12
Карта № 2: Оценка на културното напастяване на територията на ЮЗР от ниво 2	64
Карта № 3: Пътна мрежа на територията на община Правец	70
Карта № 4: Хидрогеоложко райониране на България	81
Карта № 5: Зони по НАТУРА 2000 на територията на община Правец.....	85

Този документ е създаден в рамките на проект „Партньори за по-добра местна и регионална политика“ в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА

АД	Акционерно дружество
АЗ	Агенция по заетостта
АМ	Автомагистрала
БВП	Брутен вътрешен продукт
ВиК	Водоснабдяване и канализация
ГПЧЕ	Гимназия с преподаване на чужди езици
ДДЛРГ	Дом за отглеждане и възпитание на деца лишени от родителски грижи
ДДУИ	Дом за деца с умствена изостаналост
ДЗЗД	Дружество по Закона за задълженията и договорите
ДКЕВР	Държавна комисия за енергийно и водно регулиране
ДМА	Дълготрайни материални активи
ДФЗ	Държавен фон земеделие
ЕБВР	Европейска банка за възстановяване и развитие
ЕЗФРСР	Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕКАТТЕ	Единен класификатор на административно териториалните и териториалните единици
ЕС	Европейски съюз
ЕФГЗ	Европейския фонд за гарантиране на земеделието
ЗЗТ	Закона за защитените територии
ЗРР	Закон за регионално развитие
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИЗП	Използвана земеделска площ
ИМ	Историческият музей
ИСУН	Информационна система за наблюдение изпълнение на проектите
ИФТ	Индикативна финансова таблица
ЗАТУРБ	Закон за административно-териториалното устройство на Република България
КИН	Културно - историческото наследство
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МО	Междинна оценка

МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МПС	Малки и средни предприятия
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройство
НЗОК	Националната здравноосигурителна каса
НПО	Неправителствена организация
НСИ	Национален статистически институт
НСЗП	Национална служба за защита на природата
ОП	Оперативни програми
ОПКБИ	Оперативна програма „Конкурентоспособност на българската икономика”
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда”
ОПР	Общински план за развитие
ОПРР	Оперативна програма „Регионално развитие”
ОПРЧР	„Развитие на човешките ресурси”
ОУ	Основно училище
ППЗРР	Правилник за прилагане на закона за регионално развитие
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадъчни води
ПСПВ	Пречиствателна станция за питейни води
ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции
РПС	Районна пощенска станция
СГО	Структури на гражданското общество
ТП	Териториално предприятие
ТСБ	Териториално статистическо бюро
NUTS	Общата класификация на териториалните единици за статистически цели

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1. УВОД

Общинският план за развитие (ОПР) на община Правец за периода 2007-2013 г. е разработен в периода октомври 2004 - март 2005 г. и е приет в средата на 2005 г. с Решение на общинния съвет на община Правец в съответствие с изискванията на чл.24, т.1 на Закона за регионалното развитие (ЗРР).

Към момента на подготовка на Общинския план за развитие действащият Закон за регионално развитие от 2004 г., отменен в бр. 50 от 30.05.2008 на ДВ, не поставя задължителни изисквания към съдържанието и структурата на ОПР. Процесът на създаване на дългосрочни планови документи на местно ниво е сравнително нов за местните власти, от началото на 2005 г. Нормативните документи, определящи условията на местно самоуправление, финансова децентрализация, дългосрочно планиране на местно ниво, администриране на плановите документи и финансовите инструменти са концептуално неизяснени и непълни, и не дават цялост и пълнота на процесите. В тази връзка актуализацията на ОПР се налага вследствие на динамика в нормативната уредба и се извършва предвид препоръките на межданата оценка от изпълнението на документа.

Актуализацията на ОПР се основава на изискванията на Закона за регионално развитие (ЗРР) и по-специално на чл. 13, ал.2 и чл.14 и се извършва във връзка с чл. 38, ал. 1 и ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие (ППЗРР), както и на Методическите указания за актуализиране на действащите стратегии и планове за регионално и местно развитие, одобрени от министъра на регионалното развитие и благоустройството със заповед № РД 02-14-844 от 20.05.2009 г.

Актуализацията се извършва от ДЗЗД „Обединение за развитие на местното самоуправление в Софийска област“, съгласно Договор № 24/04.12.2012 г. между Областен управител на Софийска област и Обединението за изпълнение на дейност по проект „Партньори за по-добра местна и регионална политика“ (Проекта), Договор за безвъзмездна финансова помощ №А10-13-38/20.02.2012г. по Оперативна програма „Административен капацитет“, приоритетна ос I „Добро управление“, под-приоритет 1.3. „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики“. Предвид допустимите дейности и периода на изпълнение на Проекта (средата на 2013г.), актуализацията на ОПР се състои в обновяване на социално-икономическия профил на общината с цел да се осигури анализ и информация, необходими за актуализиране на силните и слаби страни, възможностите и заплахите за развитие на общината и за формулиране на стратегия на ОПР за следващия планов период 2014-2020г. Актуализацията на SWOT анализа на ОПР обобщава изводите от актуализирания социално-икономически профил и осигурява базата, необходима за актуализацията на документа. На базата на установените проблеми, тенденции, изводи

и препоръки в SWOT анализа се извеждат силните и слабите страни, възможностите и заплахите, които са отправна точка, аргумент и обосновка на стратегическата част на документа за следващия планов период.

Настоящият документ отразява задължителната структура произтичаща от нормативната уредба, както и препоръките на междинната оценка за изпълнение на ОПР. Предвид целите и допустимите дейности на проект „Партньори за по-добра местна и регионална политика” (Проекта), приоритетна ос I „Добро управление” под-приоритет 1.3. „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики” по Оперативна програма „Административен капацитет” се извършват актуализация само на SWOT анализа на документите без да се извършва промяна в другите части на стратегическата част. Отчитайки тези условия и предвид съображенията, че актуализацията се извършва в края на плановия период 2007-2013г. не съществува технологично време за изпълнение на актуализираната версия на документа. Предвид изложените факти и обстоятелства се препоръчва настоящия актуализиран документ и резултатите от цялата дейност по Проекта да се използват при подготовката на ОПР за следващия планов период.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

2. АКТУАЛИЗИРАН СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПРОФИЛ НА ОБЩИНА ПРАВЕЦ

2.1. ОБЩ ПРОФИЛ НА ОБЩИНАТА

2.1.1. Административно-териториални характеристики

Община Правец е административно-териториална единица по смисъла на Закона за административно-териториалното устройство на Република България¹ (ЗАТУРБ), част от Софийска област. Като страна член на ЕС, в съответствие с изискванията на Регламент (ЕО) № 176/2008г.², Република България прилага и Общата класификация на териториалните единици за статистически цели (NUTS), която е териториална основа на регионалното развитие у нас. Община Правец е статистическа териториална единица от ниво LAU 1³ и попада към район от ниво 1 Югозападна и южна централна България (NUTS 1) и Югозападен район от ниво 2 (NUTS II). Административен център на общината е град Правец.

Община Правец се намира в североизточната част на Софийска област. Разположена е в югоизточната част на Ботевградската котловина, между Мургашкия дял на Западна Стара планина и югозападните ридове на Предбалкана. На север граничи с община Роман от област Враца, на североизток и изток – с общините Ябланица и Тетевен от област Ловеч, на юг – с община Етрополе, и на запад с община Ботевград от Софийска област. Населените места в общината са с ясно изразен нископланински и полупланински характер. В общината има добре развита пътна мрежа. Няма и не се предвижда изграждане на жп транспорт. Административният център град Правец отстои на 64 км от столицата София, на 11 км – от град Ботевград, 26 км – от град Ябланица, и 42 км – от град Мездра.

Община Правец заема площ от 316,7 кв. км. (НСИ, 2010 г.). Тази площ е под средната за общините в страната (420 кв.км.), в Югозападния район от ниво 2 (390 кв.км.) и в Софийска област (321 кв.км.). Територията на община Правец заема 4.5 % от територията на Софийска област, 1.6 % от територията на Югозападния район от ниво 2 и 0.3 % от общата територия на Република България.

¹ Обн. ДВ. бр.63 от 14 Юли 1995 г., последно изм. ДВ. бр.95 от 2 Декември 2011 г.

² Регламент (ЕО) № 176/2008 г. от 20 февруари 2008 г. за изменение и допълнение на Регламент (ЕС) № 1059/2003 г.

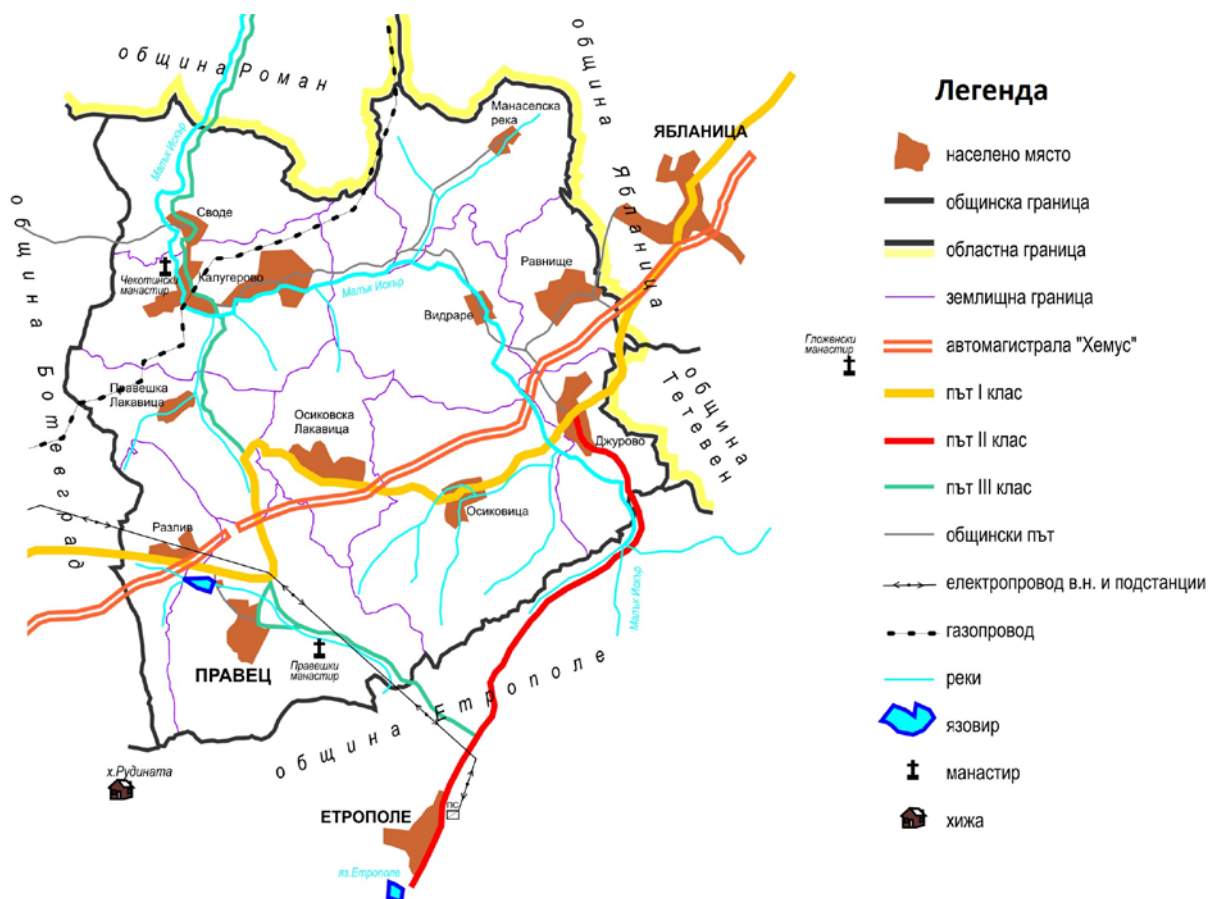
³ След влизането в сила на регулация 1059/2003 на Европейския парламент в Класификацията на териториалните единици за статистически цели NUTS се включват само нивата NUTS 0, NUTS 1, NUTS 2 и NUTS 3. Нивата от предишната версия NUTS 4 и NUTS 5 вече са извън Класификацията NUTS и се наричат съответно LAU 1 - общини и LAU 2 – населени места (от Local Administrative Units), като за тях се запазват принципите на кодиране, използвани в NUTS.

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на 11 Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Общият брой на населението на община Правец е 7 543 души (НСИ, 2011 г.), което представлява 3.1 % от населението на Софийска област. Гъстотата на населението е 23.8 души на кв.км., което е по-ниско от средното за страната, средното за района от ниво 2 и средното за областта (34.8 души на кв.км.). За периода 2007 – 2011 г. населението на общината намалява с 1270 души.

В състава си община Правец включва 11 населени места, от които 1 град – общинския център град Правец и 10 села. Населението на град Правец е 3782, което представлява 50.1 % от населението на общината, останалите 3761 души (49.9 %) живеят в прилежащите към общината 10 села. Това от своя страна определя общината като “градска”, според съотношението градско/селско население. За периода 2007 – 2011 г. населението на общинския център намалява с 934 души (19.8 %), а това в селата с 336 души (8.2%). По – големият процент за град Правец основно се дължи на по-големия отрицателен механичен прираст.

Карта № 1: Административна карта на община Правец

Източник: ОПР на община Правец 2007-2013 г.

Вътрешната административно – териториална структура на община Правец включва общинският център гр. Правец, 4 кметства (кметство Видраре, кметство Джурово, кметство Осиковица и кметство Разлив), 5 кметски наместничества и едно населено място без кметски наместник - с. Правешка Лакавица.

Със Заповед № РД-02-14-2021 от 14.08.2012 г.⁴ на министъра на регионалното развитие и благоустройството е утвърдена категоризация на общините и на населените места в Република България. Извършената категоризация е интегрална характеристика, определена от 12 броя основни и 5 броя допълващи критерии и показатели, и дава административна, демографска, социално-икономическа, инфраструктурна, териториално - устройствена и функционална характеристика на административно-териториалните (АТ) и териториалните единици (ТЕ) в състава на общината. Категорията на АТ и ТЕ е част и от информацията, съдържаща се в Единния класификатор на АТ и ТЕ (ЕКАТТЕ) и Националния регистър на населените места, които се поддържат от НСИ, съгласувано с МРРБ и Министерство на земеделието и храните, в съответствие с чл. 37 от ЗАТУРБ.

Определенията за община Правец стойности на класификационния код за общината и населените места са представени на Таблица №1.

Таблица № 1: Категоризация на АТ и ТЕ на община Правец, съгласно Заповед № РД 02-14-2021 от 14.08.2012 г. на министъра на МРРБ.

№	Населено място	Код по ЕКАТТЕ	Категория съгласно Заповед № РД 02-14-2021 от 14.08.2012 г.
1	гр.Правец	58030	3
2	с.Видраре	11020	6
3	с.Джурово	20897	5
4	с.Калугерово	35585	7
5	с.Манаселска река	46961	7
6	с.Осиковица	54170	6
7	с.Осиковска Лакавица	54211	7
8	с.Правешка Лакавица	58044	8

⁴ обн. ДВ, бр. 66 от 28.08.2012 г., неофициален раздел, издадена на основание чл. 36 от ЗАТУРБ и Решение №921 от 16 декември 2011 година на МС за определяне на критерии и показатели за категоризиране на общините, кметствата, районите и населените места в Република България.

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

9	с.Равнище	61189	7
10	с.Разлив	61807	6
11	с.Своде	65872	7

Източник: <http://www.mrrb.government.bg/?controller=articles&id=4221>

2.1.2. Статус на общината в контекста на достъпа до финансиране от фондовете на ЕС

Съгласно Наредба № 14 от 01.04.2003 г. за определяне на населените места в селски и планински райони, издадена от министъра на земеделието и горите и министъра на регионалното развитие и благоустройството⁵, община Правец е определена като община от обхвата на селските райони в България. В чл. 2, ал.1 на Наредбата е разписана дефиницията и критериите за определяне на селски райони и това са общините, на чиято територия няма град с население над 30 000 души и гъстотата на населението е под 150 жители на кв. км. Тази дефиниция е използвана при Програма САПАРД и се прилага и при Програмата за развитие на селските райони за периода 2007-2013г. за териториално базирани интервенции. По-конкретно в процеса на програмиране на регионалното развитие за периода 2007-2013 г., общините в България, условно са разделени на общини в обхвата на градските агломерационни ареали⁶ (общо 86), получаващи подкрепа за реализиране на инфраструктурни проекти основно по ОПРР и общини от селските райони (общо 178, вкл. и община Правец)⁷, получаващи подкрепа за реализиране на инфраструктурни проекти основно по ПРСР.

Територията на община Правец попада в категорията селски райони. В тази връзка основните инвестиции за подобряване и развитие на техническата, социалната, туристическата и екологичната инфраструктура в общината са възможни чрез проекти по Програмата за развитие на селските район (ПРСР) и Оперативна Програма (ОП) „Околна среда” (ОПОС). Общината е бенефициент по ОП „Регионално развитие” (ОПРР), „Приоритетна ос 4: Местно развитие и сътрудничество” за подобряване на образователната инфраструктура, както и изпълнение на дребномащабни дейности за предотвратяване на наводнения в рамките на населените места. Общината е бенефициент и по ОП „Развитие на човешките ресурси” (ОПРЧР) за реализиране на социални програми и подобряване на качеството на предоставяните социални услуги и

⁵ обн., ДВ, бр. 35 от 16.04.2003 г

⁶ Съгласно ОПРР, това са 36 зони, състоящи се от групи селища и общини с неделими функционални и пътни връзки, които са концентрирани около големи или средни градски центрове.

⁷ Вж. ДВ, бр.71/2008 г., с.60-61.

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

по ОП „Административен капацитет” за повишаване на административния капацитет в услуга на гражданите и бизнеса.

Като принос за развитие на икономиката и заетостта в общината следва да се отчетат и възможностите за инвестиции и подпомагане на земеделските производители, преработватели, микро, малки и средни предприятия, чрез проекти по ПРСР и ОП „Конкурентоспособност на българската икономика” (ОПКБИ) и субсидии от Европейския фонд за гарантиране на земеделието (ЕФГЗ) и Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР).

Въпреки достъпът на общината до финансови средства от европейските фондове, реализираните и в процес на реализация проекти, 53.8% от анкетиранияте в проучването сред населението на община Правец, посочват, че той не оказва положително влияние върху развитието на общината. Около 30% смятат, че достъпът в различна степен е повлиял положително, като за 13.5% тази степен е висока, а за 17.3% - средна. Делът на отчитащите положителното влияние отразява приноса както на общината, така и на частните бенефициенти от територията към нейното развитие чрез прилагане на проекти с външно финансиране, респективно осигуряване на инвестиции от външен ресурс.

2.1.3. Физико-географски особености

Баланс на територията

Важна предпоставка за развитието на земеделието и туризма, селищната мрежа и техническата инфраструктура са поземлените ресурси.

Таблица № 2: Баланс на територията на община Правец по вид територия в декари.

	Общо	Земеделска			Горска	Населени места и урбанизир ани територии	Водни течения и водни площи	За добив на полезни изкопаем и	За транспорт и инфраструк тура
		Общо	Обработваема площ						
			Общо	Поли вна площ					
Дка	316715	154651	94115	3553	136566	13971	2316	6173	3038
%	100%	48.8%			43.1%	4.4%	0.7%	1.9%	1.0%

Източник: НСИ, 2010

Общата площ на територията на община Правец е 316 715 дка, което представлява 4.5% от територията на Софийска област. Видно от Таблицата е, че най-голяма площ заемат земеделските територии - общо 154 651 дка (48.8% от площта на общината при средно за страната 57.4%). Размерът на обработваемата земя, в това число и временно неизползваните обработваеми земи, в земеделските територии е 94 115 дка.

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

В общината са изградени 3553 дка поливни площи на държавни водоизточници. Капацитетът на изградените съоръжения не се използва рационално. От съществуващите хидротехнически съоръжения са бракувани 3 бр. помпени станции и напоителен канал - Джурово. За помпена станция - Правец и напоителни канали - Правец, Видраре и Калугерово (за подаване на вода за изградените поливни площи) е необходимо да се извърши подробна агроикономическа оценка на хидромелиоративната структура и съответните площи.

Горските територии заемат площ от 136 566 дка (43.1% от територията на общината, при средно за страната 33.56%). Територията на населените места и други урбанизирани територии е с площ 13 971 дка. Останалата част от територията на общината се заема от водни площи – 2316 дка, територии за добив на полезни изкопаеми – 6173 дка и територии за транспорт и инфраструктура – 3038 дка.

На територията на общината преобладаваща е държавната собственост на земите – 143 514 дка, или 45.3% от общата територия на общината. Частна собственост са 60 736 дка (19.2%). Висок е размерът на общинската собственост – 98 343 дка (31.1%).

Релеф

В геоструктурно отношение територията на община Правец се намира върху ядката на Берковския антиклинорий, обхващащ зоната от вр. Ком до поречието на Малък Искър. Почвите и наслагите в Правешката котловина са твърде плитки, а под тях се намира здравата скална основа на гранодиоритите – добър градивен и декоративен материал. В пролома на р. Витомерица се срещат гнайси, шисти и най-вече пясъчници, също така и варовици. В североизточната част на котловината се срещат шисти, филити, скали със слюдест отблясък при разломяване и с кварцови примеси, а също така и мрамори.

В геоморфоложко отношение община Правец заема североизточната част на Софийска област и обхваща малката Правешка котловина, заключена между рида Било планина от Централната старопланинска верига (с най-висока точка връх Маняков камък - 1439 м.) и рида Лакавица от Предбалкана, включва също така Осиковското и Видрарското полета. Районът представлява живописно съчетание на котловинен, речно-долинен и планински релеф. Планините на Предбалкана оформят система от ниски и средновисоки ридове, сред които по-важни са Драгоишкият и Лакавишкият.

На територията на общината няма открити находища на горивни и рудни полезни изкопаеми. В района на с. Правешка Лакавица съществува находище на варовик, което в момента не е в експлоатация. Обособени са две находища на инертни материали - при с. Джурово и с. Своде. Има възможности за развитие и бъдеща стопанска дейност, свързана с експлоатацията на нови находища.

Климат

Територията на община Правец попада в Предбалканската планинска климатична зона с умереноконтинентален климат и с годишен сбор от валежи 746 мм, който е по-висок от средните за страната. Валежите са сравнително добре балансирани през годината – зимните са 113 мм, пролетните – 215 мм, летните – 256 мм, и есенните - 162 мм. Дебелината на снежната покривка е под 40 см., а дните със снежна покривка са около 80 средногодишно. Интензивността на засушаванията е слаба.

Средногодишната температура е 10.8 °C. Температурата на най-студения месец – януари е със средна стойност 1.4 °C, а най-топлият месец – юли, е със средна величина 21.6 °C. Ясното време и слънчевото греене в котловината се измерва на 2160 часа в годината. Значителен е броят на слънчевите дни в късна есен и през зимата. Дните с мъгла са малко – едва от 7 до 10 годишно, което нарежда Правец на едно от първите места в България по този показател.

Котловинният характер създава условия за образуване на локални температурни инверсии. Преобладаващата посока на вятъра е север- юг и юг-север, скоростта му е ниска и се наблюдава характерното за котловините време.

Зимата в предпланинската част на общината е твърде студена, пролетта е хладна и настъпва по – късно. Лятото не е горещо. В старопланинската част зимата е студена, пролетта настъпва по-късно. Лятото е хладно.

Водни площи

Хидроложката мрежа на общината е силно разчленена. Представена е главно от притоците и повърхностните потоци във водосбора на р. Малък Искър в нейното средно течение. Тя е водоприемник втора категория с водосборна площ над 500 кв.км. Главен приток на територията на общината е р. Витомерица (Правешка река), която се влива в р. Малък Искър при с. Калугерово. В р. Малък Искър се вливат и редица други водни течения: Манаселска река, Правешка Лакавица, Брусен, Попов дол, Свин дол, Калугерски дол и др.

В района няма естествени езера. Както подземните, така и повърхностните води са изцяло зависими от климатичните фактори и измененията в състоянието им и режима следва изцяло тяхната промяна. На 1 км западно от града е язовир "Правец", който се използва за спортни цели, риболов и напояване. Има още три по-малки язовира – в м. "Скърнава" (гр. Правец), в селата Осиковица и Осиковска Лакавица.

Почви

Почвената покривка е обусловена от геоложкия строеж и отразява влиянието на климатичните условия, релефа и растителната покривка.

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Почвите в по - голямата част от територията са преобладаващо плитки, нископродуктивни, кисели, подходящи преди всичко за естествена тревна растителност. В района са разпространени следните типове почви: сиви горски, светлосиви горски, кафяви горски, алувиално-ливадни и алувиално-делувиални.

Най-голямо разпространение, предимно в земеделските територии, имат сивите горски почви. Характеризират се с рохкав хумусен хоризонт със средно до тежко глинест механичен състав, с хумусен хоризонт 20-30 см. и хумусно съдържание 1.5 до 2.3 %, средно до силно кисела реакция и ниско естествено плодородие. Подходящи са за по-невзискателни култури (овес, ръж, картофи и др.) и за тревна растителност, но са подходящи и за развитието на овощните видове. Възвишенията на Предбалкана, както и средновисоките части на Било планина са покрити със светлосиви горски почви.

Кафявите горски почви са разпространени предимно в горските територии. Доколкото попадат в земеделски територии, подходящи са за култивиране на непретенциозни култури и за естествена тревна растителност.

Алувиалните почви имат ограничено разпространение в речните долини. Имат лек механичен състав - песъклив до средно песъкливо-глинест. Имат алкална реакция, рохкави са, леко се обработват след валежи и поливане. Подходящи са за отглеждане на зеленчукови и фуражни култури.

Биоразнообразие

Природата на общината е съхранена чиста, със запазено разнообразие на флората и фауната, с редки и защитени животински и растителни видове. Територията попада в предпланински флористичен пояс. В него преобладават смесената средноевропейска широколистна гора и растителност.

Районът се характеризира с наличие на над 600 вида растения, на ендемити, много билки и гъби, което дава потенциал за развитие на характерната стопанска дейност. Защитени растителни видове са: жълта тинтява и петниста тинтява. Под режим на опазване и регулирано ползване са зайча сянка и лечебна иглика. Лечебни и редки растения са: балканска пищялка, обикновен пелин, черен пелин, ранилист, зърнастец, червен кантарион, змийско мляко, огниче, синя жлъчка, мразовец, момина сълза, смрадлика, кукувича прежда, вълнест зърнастец, полски хвощ, еньовче, обикновен риган, исландски лишей и др.

Общината попада в старопланинския зоогеографски район в земите на Предбалкана. Срещат се: от бозайниците - дива коза, сърна, дива свиня, елен, лисица, заек, язовец, белка; от птиците - представители на семействата стърчиопашки, гълъбови, чучулиги, синигери, сива врана, сврака, орел и др.; от влечугите - обикновена усойница и др.; земноводни - дървесни и водни жаби, дъждовник, алпийски тритон и др. Тук се среща и

черният щъркел, изчезващ вид, обитаващ района на селата Своде и Правешка Лакавица.

Реките са сравнително чисти и в тях има рибни запаси (черна и бяла мряна, клен, скобар, уклея, кротушка, раци).

Въз основа на направения анализ в предходните точки могат да бъдат изведени следните изводи и обобщения:

- ☞ Общината има благоприятно транспортно-географско положение с близост до столицата.
- ☞ Населените места в общината са с ясно изразен нископланински и полупланински характер. В общината има добре развита пътна мрежа. Няма и не се предвижда изграждане на жп транспорт.
- ☞ Територията на община Правец попада в категорията селски райони. В тази връзка основните инвестиции за подобряване и развитие на техническата, социалната, туристическата и екологичната инфраструктура в общината за програмния период 2007-2013 г. са възможни чрез проекти по Програмата за развитие на селските райони и Оперативна Програма „Околна среда”.
- ☞ Община Правец заема площ от 316,7 кв. км. /316 715 дка/ (НСИ, 2010 г.). Тази площ е под средната за общините в страната (420 кв.км.), в Югозападния район от ниво 2 (390 кв.км.) и в Софийска област (321 кв.км.). Най-голяма площ от територията на общината заемат земеделските територии - (48.8% от общата), следвани от горските територии (43.1%). Територията на населените места и други урбанизирани територии е с площ 13 971 дка (4.4%). Останалата част от територията на общината се заема от водни площи – 2316 дка (0,7), територии за добив на полезни изкопаеми – 6173 дка (1.9%) и територии за транспорт и инфраструктура – 3038 дка (1.0%).
- ☞ Природата на общината е съхранена чиста, със запазено разнообразие на флората и фауната, с редки и защитени животински и растителни видове.

2.2 СЪСТОЯНИЕ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

2.2.1. Общо състояние по тип предприятия и по икономически отрасли

През периода 2007-2011 г. развитието на икономиката на община Правец е подчинено на две основни събития, които силно повлияват социално-икономическото развитие на страната като цяло – влизането на България в ЕС през 2007 г. и финансовата криза, чиито първи признаци в световен мащаб започват да се усещат още през 2007 г., като кризата засяга страната ни с известно закъснение.

Присъединяването на България към ЕС гарантира устойчива и предсказуема бизнес среда, подпомогната и от провеждащата се последователна данъчна политика, която създава стимули за инвестиции в икономиката. През 2007 г. данъчната ставка на корпоративния данък е намалена от 15% на 10%, с което България се нарежда сред държавите-членки с най-ниски данъци. През 2008 г. е въведен пропорционален режим на облагане на доходите на физическите лица и единна данъчна ставка от 10%, което увеличава разполагаемите доходи на населението. Това е един от благоприятните фактори, рефлектиращи върху инвестиционната привлекателност на страната. В периода преди кризата България се оказва най-предпочитаната страна за преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в региона на Централна и Източна Европа. През 2006, 2007 и 2008 г. България водеше класацията убедително с двуцифрени числа за отношението между преки чужди инвестиции и БВП, като кулминацията беше достигната през 2007 г., когато ПЧИ в страната се равняваха на 29.4% от БВП.

Отражението на световната икономическа криза върху нашата страна започва да се усеща в края на 2008 г., когато реалният растеж на БВП се забави. Основните канали, по които навлиза международната криза са: ограничаване на възможностите за износ на български продукти и услуги; намаляване на притока на преки чуждестранни инвестиции (през 2011 г. те представляват едва 3.5% от БВП); ограничаване на достъпа до кредити и повишаване на тяхната цена; намаляване на трансферите от български граждани в чужбина; намаляване на постъпленията от чуждестранни туристи; ограничаване на постъпленията от транспортни услуги и др.

Постепенно кризата обхваща всички сфери на икономиката, сериозни проблеми възникват в реалния сектор, финансовия сектор и социалната сфера, като от второто тримесечие на 2009 г. икономиката навлиза в рецесия, съпроводена с нарастване на безработицата и замразяване на инвестиционните програми.

Своеобразно отражение на икономическите процеси в страната в периода 2007-2011 се регистрира и на територията на община Правец, като най-силно изразени са промените, настъпили в резултат на финансовата криза. Таблица №3 предлага илюстрация на

ключови индикатори за общото икономическо състояние на община Правец в периода 2007-2011 г.

Таблица № 3: Финансови показатели за предприятията от нефинансовия сектор на територията на община Правец.

Показател	2007	2008	2009	2010	2011
Преки чуждестранни инвестиции в нефинансовите предприятия с натрупване към 31.12. (хил.евро)	7.5	..	35.5	12.5	52.5
Разходи за придобиване на ДМА (хил.лв)	34919	17826	15167	17124	15832
Произведена продукция (хил. лв.)	36845	31984	22153	26057	32801
Нетни приходи от продажби (хил. лв.)	56151	38996	29619	34786	46133

Източник: НСИ, ТСБ – гр. София, 2007-2011г.

Важен момент за икономическото развитие на община Правец и страната като цяло са преките чуждестранни инвестиции. ПЧИ са основен източник на икономически растеж чрез прякото им въздействие върху brutния вътрешен продукт, разкриване на нови работни места и стимулирането на трансфера на технологии, управленски и организационни знания. Видно от таблицата, размерът на ПЧИ в нефинансовите предприятия се увеличава след базовата 2007 г., с изключение на 2008 г. когато няма извършени ПЧИ. За анализирания период най-висок спад на чуждестранни инвестиции в абсолютна стойност се отчита през 2010 г. Постепенното реабилитиране на икономиката в световен и национален мащаб след 2010 г. благоприятно рефлектира и върху местната икономика на община Правец, където за 2011 г. размерът на ПЧИ е седем пъти по-голям спрямо базовата 2007 г. и четири пъти по-голям спрямо 2010 г.

Друг показател за степента на инвестиционна активност на територията на община Правец са извършените разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА). Илюстрираните данни в Таблица №3 разкриват противоположна тенденция при този показател спрямо динамиката на ПЧИ. Размерът на разходите за придобиване на ДМА в нефинансовите предприятия е по-малък със средно 50% за всяка година спрямо базовата 2007 г., като най-висок спад на ДМА се отчита през 2009 г., възлизащ на 56.6% спрямо данните за 2007 г. Намаляването на общите разходи за ДМА в периода 2007-2011 г. може да се дължи на комплекс от общи и специфични причини, чийто обстоен анализ обаче изисква неразполагаеми от екипа допълнителни данни и излиза извън

обхвата на настоящия доклад. Би могло да се посочи един от общите фактори, които оказват пряко влияние върху придобиването на ДМА от нефинансовите предприятия - това е достъпът до външно финансиране и банково кредитиране, който през годините от разглеждания период е с непостоянни характеристики (условия, лихви и т.н). И докато големите компании по принцип прибягват до финансовите пазари, за да генерират инвестиции, малките предприятия имат достъп до финансиране само чрез ограничени ресурси. По-долу данните за общото състояние на икономиката на община Правец по тип предприятия ще разкрият преобладаващ дял на микро - (до 9 заети лица) и малките търговски дружества (до 50 заети лица) от общия брой регистрирани предприятия. Практиката в страната показва, че информацията за възможности за външна финансова подкрепа на малки предприятия много често не достига до целевия контингент и това е една от причините за слабата конкурентоспособност на МСП.

Аналогична е ситуацията и по отношение на обема на произведената продукция на стоки и услуги на територията на община Правец. Видно от данните по-горе, периодите на пикове и спадове в стойностите на показателя съвпадат с тези на разходите за придобиване на ДМА с изключение на 2011 г., където общата произведена продукция бележи ръст от 25.9% спрямо предходната година, докато разходите за придобиване на ДМА намаляват с 7.5% спрямо 2010 г.

Сходна динамика се регистрира и при размера на общите нетни приходи от продажби. След спад в техните стойности през кризисния период, в 2011 г. отново бележат ръст, но все още с по-ниски нива спрямо базисната 2007 г.

Коментираните показатели от Таблица №3 не разкриват сериозна промяна в стопанското развитие на община Правец за периода 2007-2011 г. Налице е своеобразна икономическа стабилност, нарушена от неблагоприятните последици на финансовата криза в периода 2008-2010. Би могла да се предположи хипотезата, че в среда без външен натиск и сътресения, икономиката на община Правец би функционирала плавно, без съществени промени в ключовите показатели, с което обаче очакванията за ускорен растеж след присъединяването на страната към ЕС през 2007 г. не биха се оправдали.

Структурата на предприятията по големина в зависимост от броя на заетите лица в община Правец в периода 2007-2011 г. показва висока степен на инертност. Постоянен дял от около 90% представляват микропредприятията с персонал до 9 души. Малките предприятия съставляват 6.9 - 7.8%, средните – около 1%. На територията на общината няма големи предприятия с персонал над 250 души.

Таблица № 4: Относителен дял на нефинансовите предприятия, регистрирани на територията на община Правец за периода 2007-2011 г.

Показател	2007	2008	2009	2010	2011
Относителен дял на предприятията с до 9 заети лица в общия брой предприятия (%)	91	91.1	92.6	91.9	91.3
Относителен дял на предприятията с 10-49 заети лица в общия брой предприятия (%)	6.9	7.9	0.9	7.6	7.8
Относителен дял на предприятията с 50-249 заети лица в общия брой предприятия (%)	2.1	1.0	6.5	0.5	0.9
Относителен дял на предприятията с повече от 250 заети лица в общия брой предприятия (%)	-	-	-	-	-

Източник: НСИ, ТСБ – гр. София, 2007-2011г.

Увеличаване делът на микропредприятията е тенденция в национален мащаб. Тези предприятия обаче не могат да предоставят задоволително решение на проблема с безработицата, докато такова решение се търси в лицето на МСП, характеризирани като основни двигатели за заетостта⁸. Като ключов фактор за тази тенденция отново се определя финансовата криза, която дава отражение върху размера на сектора, тъй като по-големи по размер предприятия освобождават персонал и се трансформират в по-малки по размер. Микропредприятията се оказват „спасителна“ форма за местните икономики, което до голяма степен се обуславя от по-ниската им зависимост от негативното влияние на външната среда. В същото време обаче те се характеризират с най - ниска норма на печалба, производителност на труд и добавена стойност.

Данните от таблицата за малките предприятия по-горе илюстрира значителен спад от 7% през 2009 г. спрямо 2008 г. за сметка основно на дела на средните предприятия – нарастване с 5.5%. Анализираните данни (Вж. Приложение №1 - Основни показатели на нефинансовите предприятия в община Правец за 2007-2011 г.) показват, че преобладаващата част от предприятията преминали в по-горната категория, се числят към нея единствено по отношение на показателя брой на заетите, като в същото време тези предприятия значително изостават по отношение на други ключови показатели за икономическо развитие. Това се потвърждава и от факта, че през 2010 г. структурата на предприятията придобива обичайната си форма. Това налага изпълнението на мерки за подкрепа, насочени към развитие на потенциала им за конкурентно и ефективно производство и бизнес, увеличаване на икономическия ефект и постигане на

⁸ Анализ на състоянието и факторите за развитие на МСП, 2011, ИАНМСП

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

дългосрочна конкурентоспособност. Тези мерки следва да бъдат съобразени с основните ограничения, пред които са изправени предприятията – липсата на свободен ресурс за инвестиции в съвременни технологии и оборудване, ниската производителност на труда, сравнително ниското ниво на производствено и пазарно внедряване на иновации, високата енергоемкост на производствените процеси и др. Следователно, необходимостта от дефиниране на политики, съчетани с пакети от стимули за насърчаване развитието на МСП на територията на община Правец е от съществено значение за икономическото развитие на територията.

По отношение структурата на местната икономиката на община Правец също не се регистрират съществени промени. Таблица №5 по – долу дава илюстрация на структуроопределящите сектори.

По обем на произведена продукция лидер в секторната йерархия е преработващата промишленост, с относителен дял около 50%. За анализирания период търговията отстъпва второто място в структурата на местната икономика на сектор транспорт, складиране и съобщения. Относителният дял на строителството намалява, което до голяма степен се дължи на последствията от икономическата криза. Аграрният сектор има ограничено значение в стопанския профил на община Правец. Това обаче не омаловажава селскостопанския и горски потенциал на територията за развитие на определени отраслови направления, които са разгледани в следващия раздел.

Таблица № 5: Дял (%) на произведена продукция от общата по сектори

Година	Преработваща промишленост	Търговия	Строителство	Селско, горско и ловно стопанство	Транспорт, складиране и съобщения
2007	59%	14%	8%	1%	11%
2008	54% ↓	3% ↓	6% ↓	2% ↑	18% ↑
2009	49% ↓	8% ↓	11% ↑	4% ↑	19% ↑
2010	55% ↓	5% ↓	4% ↓	2% ↑	19% ↑
2011	49% ↓	9% ↓	1% ↓	2% ↑	17% ↑

Източник: НСИ, ТСБ – гр. София, 2007-2011г.

2.2.2. Аграрен сектор

Потенциалите за развитие на земеделието на територията на общината се определят от множество фактори, голяма част от които са ограничители. Преобладаващият планински и полупланински характер на територията предопределя както размера и

относителния дял на видовете земеделски територии, така и възможностите за развитие на определени подотрасли.

Основни ограничители са релефните, почвените и до известна степен климатичните условия. Земеделските земи, характерно за районите от Предбалкана, са предимно разпокъсани и маломерни, труднодостъпни, със значителни наклони и в различна степен ерозиранни. Разпокъсаността на обработваемите земи и сравнително големите наклони ограничават възможностите за интензификация на селското стопанство. С относително по-благоприятни условия за развитие на отрасъла са речните долини и леко хълмистите територии. От климатичните фактори основни ограничители са късните слани и ранните мразове, които не позволяват отглеждането на ранни и късни зеленчуци и други топлолюбиви култури. От друга страна, сравнително по-добрите условия на овлажняване на въздуха и почвите са добра предпоставка за развитието на овощните градини, малиновите и ягодовите насаждения, естествените ливади и пасищата.

Посочените природни условия обясняват ниския относителен дял на обработваемите земи и особено на нивите и съответно - високия относителен дял на площите с естествена тревна растителност (пасища, мери и храсти).

По данни на НСИ за баланса на територията на общината относителният дял на земеделската земя е 48.8%, а горският фонд е 43.1% от общата територия на общината. По данни на МЗХ към 2011г. баланса на земеделската територия или селскостопански фонд в община Правец възлиза на 153 549 дка. Земеделските земи общо са 141 621 дка, от които 91 406 дка са обработваеми земи, а 50 215 дка са пасища, мери и храсти. От последното преброяване на земеделските стопанства през 2010 г. МЗХ е акумулирало по-детайлни данни за земеделието. Така например, отчетеният размер на използваната земеделска площ (ИЗП) на територията на общината възлиза на 19 958.5 дка (14.1 % от общата земеделска земя), която се обработва от 475 земеделски стопанства. Тоест, налице е свободен земеделски фонд от 121 662.5 дка, който не се използва за производство на селскостопанска продукция, но който би могъл да осигури допълнителни доходи и стоки за местното население.

Общият брой стопанства в общината са 487 от които 475 стопанства обработват земеделска земя, а 12 стопанства не обработват земеделска земя. Средно използваната земеделска площ от едно стопанство е 42 дка. 49.7 % от стопанствата (236 бр.) обработват земеделска земя с размер до 10 дка, т.е. са дребни стопанства произвеждащи за собствена консумация. 209 стопанства използват земеделска площ с размер от 10 до 100 дка и могат да бъдат определени като средни стопанства с пазарна насоченост. 68 % от ИЗП в общината се обработва от 30 стопанства (6.3% от общия брой), които обработват земеделска площ с размер над 100 дка.

Данните за ИЗП за Софийска област показват, че достигнатото ниво на използване на земеделски ресурси в община Правец не се различава съществено от средното за областта, което от своя страна не допуска определянето на общината като отличителен земеделски район. В подкрепа на този извод се отнасят и посочените данни в Таблица №5 за дела на произведената селскостопанска продукция от общата за територията.

Динамиката в броя на земеделските стопани и размера на ИЗП през определен интервал от време е ключов показател за развитието на селското стопанство на дадена територия.

Таблица № 6: Земеделски стопанства и тяхната ИЗП в община Правец

Област/община	Стопанства		Промяна ±%	Използвана земеделска площ (ИЗП)		Промяна ±%
	(брой)			(дка)		
	2003	2010		2003	2010	
Област София	31 982	13 818	-57%	575 078.5	879 376.0	+53%
Община Правец	1284	487	-62%	14 085.7	19 958.5	+42%

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", ПЗС, 2010

Видно от таблицата, броят на земеделските стопанства в община Правец и общият за Софийска област намалява средно с повече от половина за период от 7 години, което е в синхрон с тенденциите на национално ниво. В същото време размерът на ИЗП нараства с 42 % за община Правец, което е с 11 % по – малко от увеличението за област София. Анализирани поотделно, тези индикатори могат да се тълкуват разностранно, в зависимост от перспективата на наблюдение и оценка. Когато обаче двата показателя се разгледат в зависимост един към друг, ясно се откроява обща тенденция за преследване на ефективност в производството на селскостопанска продукция на територията на общината – повече площ се обработва от малко стопанства.

Въпреки, че е налице намаляване броя на земеделските стопанства, техният общ брой се запазва сравнително висок. В резултат на това 1 стопанство обработва средно 42 дка ИЗП, докато средния показател за Софийска област е 1065.4 дка. Таблицата по-долу илюстрира сходни данни по отношение на икономическия размер на стопанствата на територията на община Правец със Софийска област и за страната като цяло.

Таблица № 7: Брой и икономически размер на стопанствата в община Правец

	Общо	< 2 000 EUR	>= 2 000 < 15 000 EUR	>= 15 000 < 100 000 EUR	>= 100 000 EUR
БЪЛГАРИЯ	370 222	255 105	98 268	13 311	3 538
Област София	13 818	9 597	3648	511	62
Община Правец	487	317	152	16	2

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", ПЗС, 2010

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Близо 65% от стопанствата попадат в най-ниската, по размер на приходите група. Това означава, че в земеделското производство в община Правец се използват повече ресурси за генериране на единица продукция (виж. Таблица №5), което прави сектора неконкурентоспособен с много ниска до отсъстваща добавена стойност. От друга страна обаче, това е показател за развитие на фермерско земеделие в отсъствието на големи арендатори, което предполага хармонично разпределение на селскостопанските блага на територията, но основно за задоволяване на собствени нужди, тъй като продукцията е ограничена и неконкурентоспособна за реализация на пазара.

Разнообразният релеф на общината, макар и бариера за интензивно земеделие, е едновременно и благоприятен фактор за преодоляване на монокултурната ориентация на българското селско стопанство, макар и в по-малки мащаби.

Таблица № 8: Стопанства и категории използвана земеделска площ в община Правец към 2010 г.

Зърнени култури		Технически култури		Фуражни култури		Ягоди, пресни зеленчуци (вкл. картофи) и цветя		Други площи от обработваемата земя		Семейни градини		Постоянно затревени площи		Овощни видове и други трайни насаждения без лозя		Лозя	
С-ва	Площ	С-ва	Площ	С-ва	Площ	С-ва	Площ	С-ва	Площ	С-ва	Площ	С-ва	Площ	С-ва	Площ	С-ва	Площ
(брой)	(дка)	(брой)	(дка)	(брой)	(дка)	(брой)	(дка)	(брой)	(дка)	(брой)	(дка)	(брой)	(дка)	(брой)	(дка)	(брой)	(дка)
64	1,699.9	5	871.9	53	с	55	49.3	1	с*	280	162.0	394	15,212.3	178	963.3	4	3.9

Източник: МЗХ, отдел "Агрозистатика", ПЗС'2010

*с - конфиденциални данни

Таблица №8 показва наличие на преобладаващи ресурси за специализация на местното растениевъдство в традиционните за страната зърнени култури. Но от гледна точка на брой стопанства данните за категорията ИЗП „Овощни видове и други трайни насаждения” разкриват убедителен интерес за отглеждане на овошки. Проблемът при трайните насаждения е, че реконструкцията и създаването на нови насаждения се възпрепятства от раздробеното земеползване, високата стойност на декар насаждение и бавната възвръщаемост. С оглед на това, използването на метода на биологично производство следва да бъде предпочитан и стимулиран, за да може да се развива поликултурно, икономически целесъобразно, земеделие на територията.

Зеленчукови култури се отглеждат изключително в личните стопанства (семейни градини), но като цяло този подотрасъл е слабо развит. Спрямо 2008 г. (по данни на МЗХ) е налице намаляване на засетите с фуражни култури площи. Една от причините, отнасяща се и за двата подотрасъла, е ликвидирането на преобладаващата част от напоителните системи, поради остарели съоръжения, разграбени помпени станции и липса на инвестиции за възстановяването им.

В резултат от реформите в земеделието отпреди 20 години, изразяващи се главно в ликвидиране на едрите форми на стопанисване на земята и преминаването на **животновъдството** в личните стопанства, отрасълът също се нуждае от допълнителни стимули за неговото реабилитиране.

Съотношението на тревни площи към ниви до голяма степен определят екстензивния характер на земеделието и специализацията в овцевъдство, говедовъдство и козевъдство, базирани на производството на сено от естествените ливади и ползване на значителния размер мери и пасища. Това се потвърждава и от данните на МЗХ от последното преброяване на земеделските стопанства през 2010 г. (Вж. Таблица №). На територията на община Правец, подобно на ситуацията в растениевъдството, преобладава отглеждането на малки стада от животни в малки стопанства.

Таблица № 9: Разпределение на стопанства и животни по видове към 2010 г.

Общо овце		Общо птици		Общо свине		Общо говеда		Общо кози	
Стопанств а	Животни	Стопанства	Животни	Стопанства	Животни	Стопанства	Животни	Стопанства	Животни
261	4 134	336	5 880	189	1 065	285	1 776	72	467

Източник: МЗХ, отдел "Агростатистика", ПЗС'2010

На територията на общината добре застъпено е и пчеларството. Отглеждат се общо 924 пчелни семейства в 72 стопанства. В последните години се наблюдава възстановяване на още един отрасъл в животновъдството, традиционен за общината – биволовство. Има начини за създаване на зайцевъдни стопанства.

Наличието на фуражен завод на територията на град Правец, както и близостта до столичният град е съществен фактор, благоприятстващ развитието на свиневъдството и птицевъдството, в това число създаване на професионални животновъдни ферми. В някои от селата все още съществуват неразрушени производствени сгради на бившите ТКЗС, които могат да бъдат използвани за създаване на по-едри животновъдни ферми или за други дейности, свързани с развитието на отрасъла като цяло.

Горският фонд на община Правец е 15 503,5 хектара⁹). Стопанисва се от „Държавно горско стопанство Ботевград“, в което се включва и горският фонд на община Ботевград. По данни от действащия лесоустройствен план на горското стопанство значителни площи от горския фонд са разположени в землището на гр. Правец – 19.2 %

⁹ По данни от действащия лесоустройствен проект на ДГС „Ботевград“.

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

от горския фонд на общината, с. Калугерово – 12.4 %, с. Осиковица – 11.5% и с. Правешка Лакавица – 10.9%. Средната възраст на гората е 54 години.

От територията на горския фонд на общината над 85% са гори и земи с основно дървопроизводителни и средообразуващи функции, останалите са защитни и рекреационни гори и земи (водоохранни, противоерозионни, мелиоративни), горски култури, семепроизводствени насаждения и защитени гори и земи (природна забележителност “Котлите”) с минимална площ.

В горския фонд преобладават широколистните гори – 85.9%, при 14.1% за иглолистните. Естествената растителност е представена от благун, горун, цер, летен дъб, зимен дъб, космат дъб, клен, бук, габър, явор, трепетлика, бяла върба, елша и др. От създадените култури най-разпространени от широколистните са червен дъб, акация, американски тополи, а от иглолистните – черен и бял бор. По - рядко са използвани дуглазка, смърч, липи, орех, бряст и др. От храстите са разпространени къпина, шипка, малина, глог, дрян, леска, кисел трън, келяв габър, мъждрян, трънка, смрадлика, ива и др. Характерни представители на тревните формации са левурда, дива ягода, орехче, папрати, власатка, повет, хайка, лопен, сапунче, часовниче и др. Срещат се и доста лечебни растения – риган, мащерка, жълт кантарион, бял равнец, ранилист, обикновен пелин, полски хвощ, подбел, синя жлъчка, маточина, енъовче и др.

Основните насоки на организация на горското стопанство в общината са предвидени в лесоустройствения проект на лесничейството и са съобразени с поставената цел по групи гори и земи съобразно функциите им. В горите и земите с основно дървопроизводителни и средообразуващи функции организацията на стопанисването е насочена преди всичко към разширеното възпроизводство на главния продукт – дървесината, при пълно запазване на водоохранните и почвозащитните функции на гората. Направлението на стопанисването в защитните и рекреационните гори и земи има за цел непрекъснато подобряване и увеличаване на особените им функции. Така в противоерозионните и мелиоративните гори и земи основната цел е запазване на съществуващата растителност и почвата, влагозапасяване на почвата, както и ограничаване на ерозионните процеси чрез подходящи мероприятия, запазване на инженерните съоръжения и подобряване на ландшафта около тях. В семепроизводствените насаждения целта е производство на висококачествени семена от най-важните за района видове. В защитените природни територии основната цел е запазване на естествената растителност и закрилата им. В тях не се предвижда ползване.

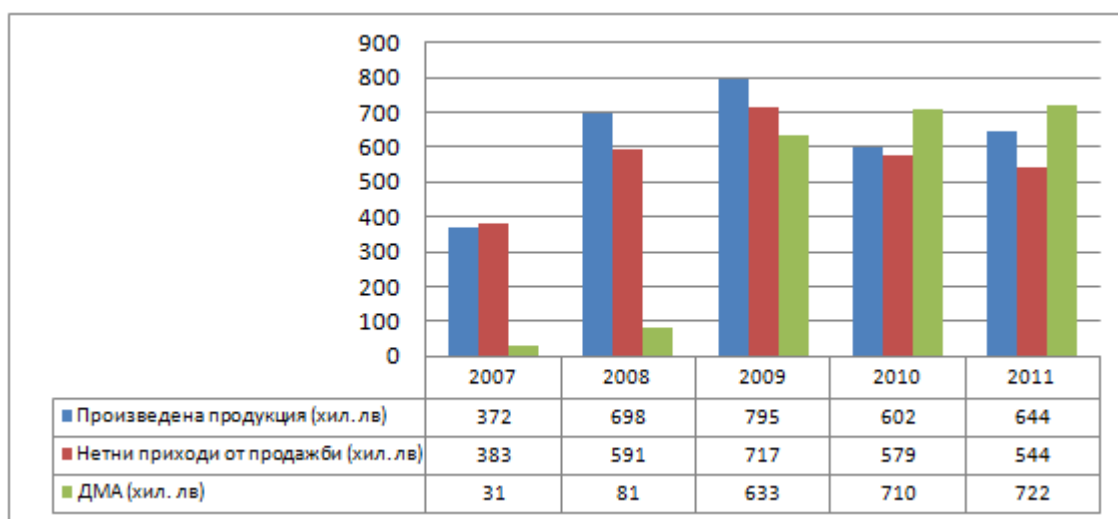
Основната горско-стопанска дейност на територията на общината е добив на широколистен и иглолистен дървен материал, както и дърва за огрев. На територията на горския фонд могат да се осъществяват и редица странични ползвания. Понастоящем те се реализират единствено от паша на едър и дребен добитък в горския

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

фонд. Съществуват добри възможности за добив на сено от голите площи, листников фураж, липов цвят, билки, горски плодове, гъби и др.

Интересен обект на анализ и неговата роля в общите тенденции на развитие на земеделския и горски сектор в община Правец представлява поведението на земеделските производители от целевата територия.

Графика № 1: Финансови показатели за сектор „Селско, горско и ловно стопанство“ (хил.лв) за община Правец

Източник: НСИ, ТСБ – гр. София, 2007-2011г.

Видно от графиката, трите ключови показатели бележат категоричен ръст в три последователни години 2007-2009 г., като ефектът на кризата се явява с известно закъснение, отразявайки се на сектора през 2010 г. Постоянният ръст на разходите за придобиване на ДМА за анализирания период би могло да илюстрира осъзнаване на необходимостта от модернизация в сектора с цел повишаване на конкурентоспособността на предприятията.

Финансови възможности за модернизация на земеделските и горските стопанства предоставя ПРСР 2007-2013 г. Справка в предоставените данни от Държавен фонд земеделие (ДФЗ) за броя получатели на помощи по мерки 121 „Модернизиране на земеделските стопанства“, 122 „Подобряване икономическата стойност на горите“ и 123 „Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти“ показва, че само двама земеделски производители от територията на община Правец получават финансова помощ по мярка 121 за частична модернизация на своите стопанства и предприятия.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Ниската активност на местните потенциални частни бенефициенти в привличането на финансови средства по ПРСР е резултат от множество фактори, чийто обстоен анализ обаче излиза извън обхвата на настоящия доклад. Въпреки това тази ниска активност показва очевиден инвестиционен потенциал в сектора при намаление на нетните приходи от продажби (2010-2011г.). Получените субсидии на единица използвана земеделска площ за подобряване на доходите на земеделските стопанства от територията на общината за периода 2007-2011г. възлизат на обща стойност 58 021.52 лева.

Преброяването на земеделските стопанства през 2010 г. показва че 65 % от всички 487 стопанства са с икономически размер на стопанствата до 2 000 евро, 3% или 16 от стопанствата са с икономически размер от 15 000 до 100 000 евро, а 31% или 152 стопанства са с икономически размер на стопанствата от 2 000 до 15 000 евро. Само две от стопанствата са с икономически размер над 100 000 евро. Данните показват, че 170 стопанства са икономически стабилни и рентабилни при извършване на земеделската дейност.

2.2.3. Индустрия

За периода 2007-2011 г. преработващата промишленост е водещ структуроопределящ сектор в местната икономика на община Правец, чийто дял произведена продукция от общата (таблица №5) е най-висок през целия период на наблюдение.

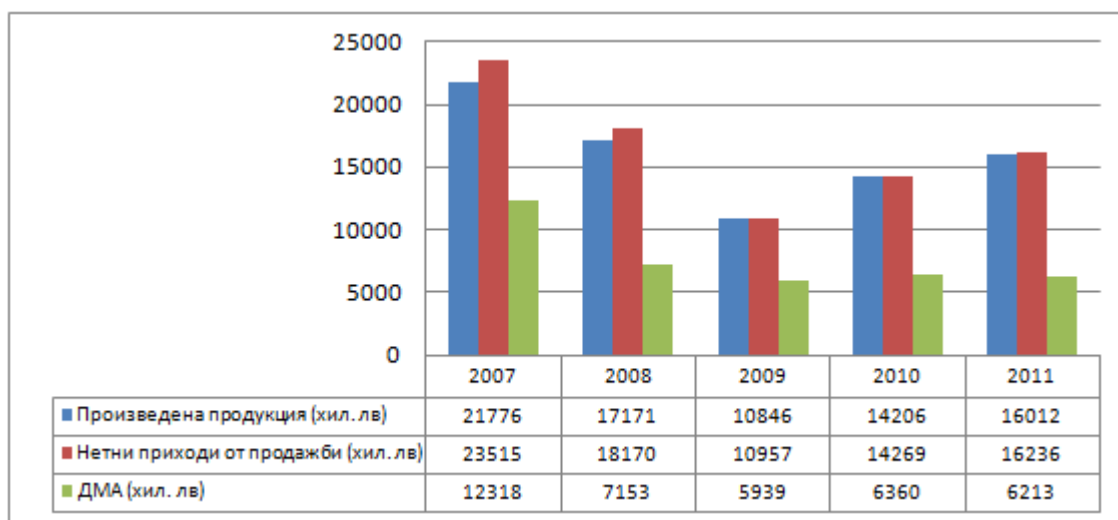
В сравнение с периода до 1990 г. днес промишлеността в община Правец е с променена отраслова специализация. На мястото на авангардното за времето си производство на електронни компоненти и микропроцесорни системи днес промишлената специализация е в областта на производството на изделия от каучук и пластмаси (производство и рециклиране на пластмасови изделия) и на производството на електро, оптично и друго оборудване (основно производство на осветителни тела). Независимо от потенциалите на община Правец за развитие на модерни, високотехнологични промишлени производства (изградени производствени фондове, наличие на професионални образователни институции, ориентирани към подготовка на кадри в сферата на съвременните технологии и др.), промишленото производство е с незадоволителни характеристики. То се нуждае от редица инвестиции за неговото пълноценно реабилитиране и функциониране.

Териториалната локализация показва, че основната част от производствените мощности е концентрирана в общинския център. Тук са разположени производствените мощности на бившия Комбинат за микропроцесорна техника и технологии „Микропроцесорни системи“ АД, на бившия Завод за производство на комбинирани

фуражи в брашнен и гранулиран вид, който след приватизацията работи в новите пазарни условия, както и на част от нововъзникнали малки производствени мощности за преработка на пластмаси, за производство на осветителни тела, на предприятия за металообработка и др. Част от малките производствени мощности от различни отрасли са локализиран и в по-големите села от общината – Джурово, Осиковица, Правешка Лакавица и др.

Долната графика илюстрира динамиката на ключови финансови показатели за функционирането на сектора в периода 2007-2011 г.

Графика № 2: Финансови показатели за сектор „Преработваща промишленост“ (хил.лв) за община Плевен

Източник: НСИ, ТСБ – гр. София, 2007-2011г.

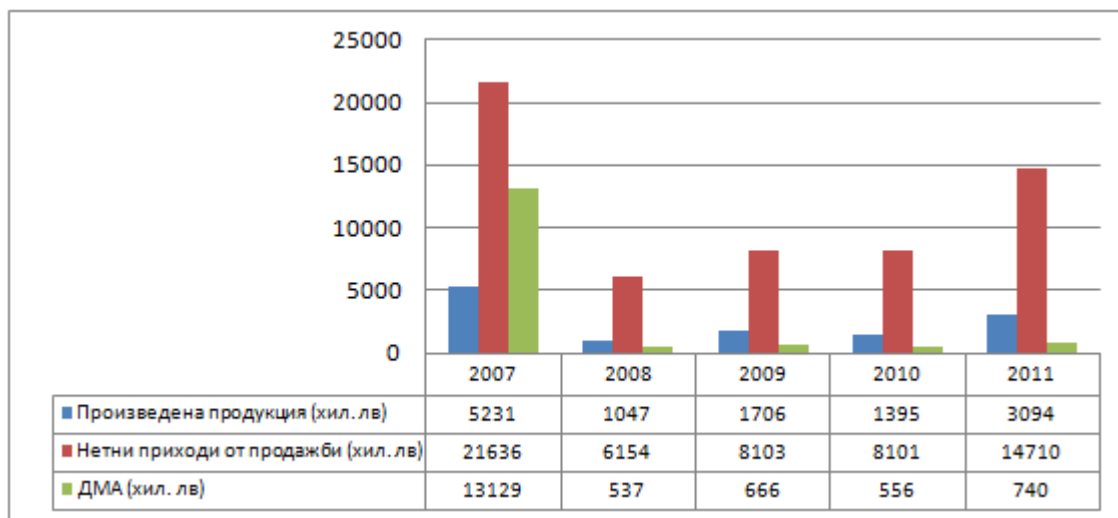
Промяната в стойността на произведената продукция, респ. нетните приходи от продажби, както и разходите за придобиване на ДМА закономерно следва колебанията в световните и национални финансово-икономически процеси. Видно от графиката е, че за периода 2009-2011 г. разходите за ДМА остават сравнително постоянни, въпреки нарастването (след 2009 г.) на обема произведена продукция, респективно нетните приходи от продажби на предприятията. Тази интересна картина илюстрира несигурност в предприятията за извършване на инвестиции в модернизация на производствените мощности, в условията на нестабилна финансово - икономическа обстановка в европейски и световен мащаб. Това до голяма степен се потвърждава и от справка в Информационната система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България (ИСУН) за периода 2007-2011 г. която показва нулева активност на предприятия от община Плевен в привличането на средства за технологична модернизация по ОП „Конкурентоспособност“.

Едновременно с преработващата промишленост до настъпване на икономическата криза секторът строителство също формира съществен по размер дял (11% за 2009 г.) в общата произведена продукция на територията на община Правец. За разлика от промишлеността обаче във всяка следваща година след 2009 г. строителството регистрира спад по разглеждания показател. По други ключови финансови показатели за състоянието на строителството на територията (нетни приходи от продажби и ДМА) секторът може да се характеризира като неструктуроопределящ за местната икономика (виж. Приложение 1).

2.2.4. Услуги

В началото на анализирания период (2007-2011 г.) в сектора на услугите отрасълът със структуроопределящо значение за местната икономика на община Правец е търговията. Въпреки нейната обща привлекателност като дейност, генерираща бърза печалба при минимум разходи и извършваща интеграция между производство и потребление, нейният дял в общите стойности на ключови финансови показатели за местната икономика е ограничен, с тенденция на намаляване спрямо базовата 2007 г. (Вж. Таблица №5).

Графика № 3: Финансови показатели за сектор „Търговия“ (хил.лв) за община Правец

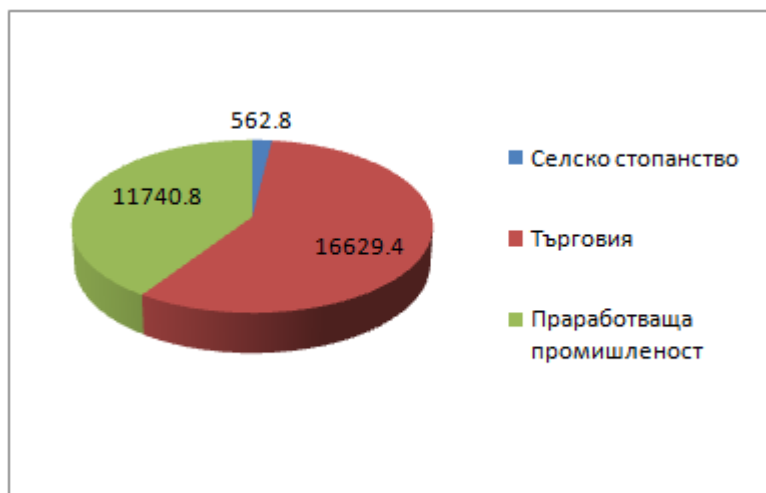

Източник: НСИ, ТСБ – гр. София, 2007-2011г.

Данните от графиката илюстрират динамика на размера на нетните приходи от продажби, която закономерно следва промяната във финансово-икономическите тенденции в разглеждания период, както и това, че именно отрасъл търговия първи „усеща“ настъпващата криза през 2008 г.

В съпоставителен план със секторите преработваща промишленост и селско стопанство по осреднени стойности за периода, делът на нетни приходи от продажби в търговията спрямо общите заема първо място.

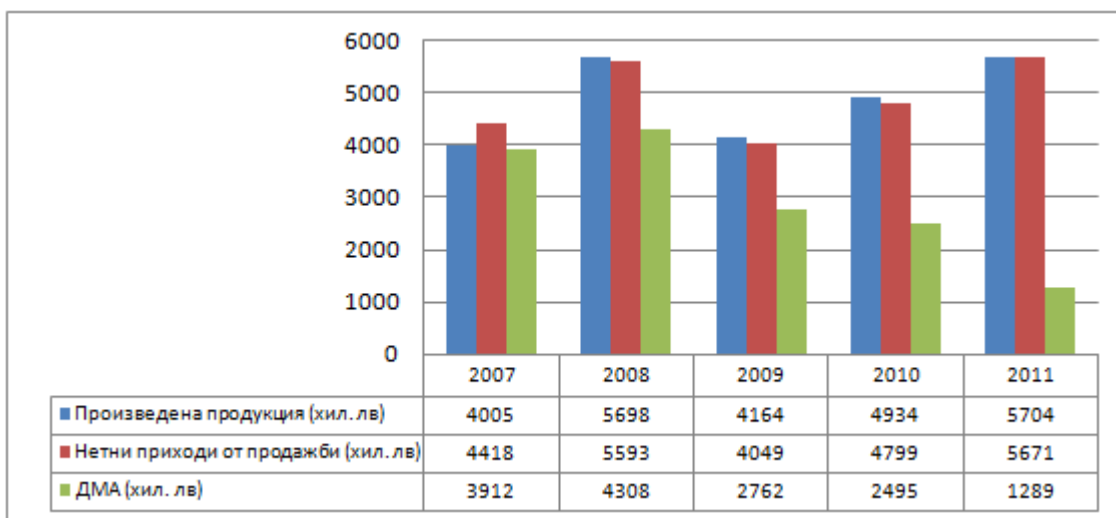
Графика № 4: Осреднени стойност на нетните приходи от продажби по сектори за периода 2007-2011 г.

Източник: НСИ, ТСБ – гр. София, 2007-2011г.

Близостта до столицата София, като икономически и административен център и добрата транспортна достъпност обуславят развитието на отрасъл „Транспорт, складиране и съобщения” на територията на община Правец. От 2008 г. отрасълът придобива съществено значение за местната икономика в сектора на услугите. (Вж. Таблица №5).

Графика № 5: Финансови показатели за сектор „Транспорт, складиране и съобщения“ (хил.лв) за община Правец

Източник: НСИ, ТСБ – гр. София, 2007-2011г.

Графиката илюстрира динамика на размера на произведената продукция, респ. нетните приходи от продажби, които закономерно следват промяната във финансово-икономическите тенденции в разглеждания период. Отрасълът е единственият от анализирания, който успява да се върне на стойностите отпреди кризата по тези два показателя. Въпреки това, налице е несигурност в предприятията за извършване на инвестиции, което се потвърждава от размера на разходите за придобиване на ДМА през анализирания период.

Друг отрасъл с потенциал за развитие от третичния сектор на местната икономика е **туризмът**. Туристическите ресурси, с които разполага община Правец условно могат да бъдат диференцирани на туристически ресурси с природен и антропогенен характер.

Към първите могат да бъдат отнесени природната забележителност “Котлите” (в землището на с. Осиковска Лакавица), териториите по поречието на р. Малки Искър и др. Ролята на благоприятен фактор за развитие на алтернативни форми на туризъм (еко, познавателен, ловен) е високото качество на природната среда. Тя е съхранена чиста, със запазено разнообразие на флората и фауната, с редки и защитени животински и растителни видове. Тези качества на природната среда придобиват все по-голяма роля за привличане на туристически интерес. Базата на ловния участък към Държавно горско стопанство – Ботевград, също е ресурс за развитие на ловния туризъм.

От туристическите ресурси с антропогенен характер са недвижимото и движимо културно - историческо наследство. На територията на общината има повече от 200 недвижими паметници на културата. Те могат да бъдат групирани в следните категории:

- Археологически паметници - включват тракийски надгробни могили (над 120), селища, 5 крепости, плоски некрополи от различни епохи;
- Архитектурни паметници - повечето са стари къщи от времето на Възраждането (в Правец, Калугерово, Видраре, Правешка Лъкавица и др.);
- Художествено-архитектурни паметници на културата - 5 църкви и 3 манастира;
- Паметни места, възпоменателни и исторически паметници.

Наличието на исторически музей в гр. Правец и на музейни сбирки в с. Видраре, на архитектурно - исторически обекти, регистрирани като паметници на културата с местно и регионално значение – църквите в селата Видраре („Св. Петка” от 1838 г.) и Осиковица („Св. Архангел Михаил”), църквата „Св. Атанасий Велики”, двата манастира („Св. Теодор Тирон”, Чекотински манастир), както и останките от стар манастир край с. Осиковица, са предпоставка за развитие както на културно-познавателния, така и на религиозния туризъм. С културно - историческа стойност са и Туняковският хан в с. Видраре и Старото класно училище, намиращо се в двора на църквата „Св. Петка”.

Въпреки гореописаното туристическата функция на община Правец в настоящия момент не е добре експонирана и не отговаря напълно на туристическите ресурси и потенциали, с които разполага територията. Това се потвърждава и от информацията представена в Таблица №10.

Таблица № 10: Средства за подслон през 2007 и 2010 г. в община Правец

Година	Средства за подслон – бр.	Легла – бр.	Легло денонощия- бр.	Брой стаи –бр.	Реализирани нощувки – бр.	
					Общо	От чужденци
2007	1	52	18434	37	11149	1241
2010	2	104	37960	55	5707	1223

Източник: НСИ, 2007, 2010г.

За целите на анализа трябва да бъде направено уточнението, че националната статистика набира и обобщава информация за средствата за подслон и местата за настаняване с над 10 легла. По данни на общинската администрация на територията на общината има още три броя места за настаняване с капацитет под 10 легла.

Нарасналият брой на средствата за подслон, респективно на легловия капацитет е материална предпоставка за реализиране на по-голям брой нощувки и растеж на отрасъла, т.е. налице са предпоставки за реализиране на конкурентни предимства като резултат от мащаба. В същото време обаче, броя на реализираните нощувки е намалал два пъти, което основно се дължи на настъпилата икономическа криза в рамките на анализирания период. Това се потвърждава и от факта, че броя на реализираните нощувки от чужденци през 2010 г. остава почти непроменен спрямо 2007 г. Намалението е за сметка на вътрешния туристически поток.

От справка на общинска администрация за размера на събраните собствени приходи от туристическо обслужване е видно, че посещаемостта с преспиване в района е далеч от желаното и възможно състояние. Разбира се, нагласата за заобикаляне на нормативно регулирани задължения, свързани с финансово облагане все още доминира, особено в туристическия бранш и това е фактор, който не бива да се омаловажава в планирането на мерки за повишаване на местните приходи.

Финансовата криза оказва допълнителен негативен натиск, както върху посещаемостта на територията с цел туризъм и отдих, така и върху предприемачеството в сектора. В подкрепа на последното се явяват данните наДФЗ за финансирани проекти на фирми от община Правец по мерки 311 и 312 на ПРСР, свързани със създаване на МСП и развиване на неземеделски бизнес. Само 2 проекта за създаване на къща за гости получават подкрепа по програмата. Един по мярка 311 в град Правец – със стойност на

субсидията 315 298.00 лв. и един по мярка 312 в с. Осиковица – в размер на 410 816.00 лв.

Трябва да се отбележи, че местната власт мобилизира усилия и капацитет в подкрепа на устойчивото развитие на туризма на територията. Общинска администрация Правец успешно се възползва от ПРСР, мярка 313 „Насърчаване на туристическите дейности”, за подобряване на туристическата инфраструктура на територията. Общината е реализирала 4 проекта по мярката, съответно за (1) „Изграждане на пътека за пешеходен и планински туризъм от местността "Топилата" до местността "Камичето" в землището на град Правец”; (2) „Изграждане на алея за пешеходен туризъм и колоездене в гр. Правец”, (3) „Изграждане на атракции за посетители, съоръжения и места за отдих и развлечения по маршрута на туристическа пътека от местността "Топилата" до местността "Камичето" в землището на гр. Правец”; (4) „Изграждане на туристическа пътека по поречието на р.Бебреш при с.Своде”. Проектите са на обща стойност 1 519 130.00 лв. В процес на реализация са още 4 проекта по мярката.

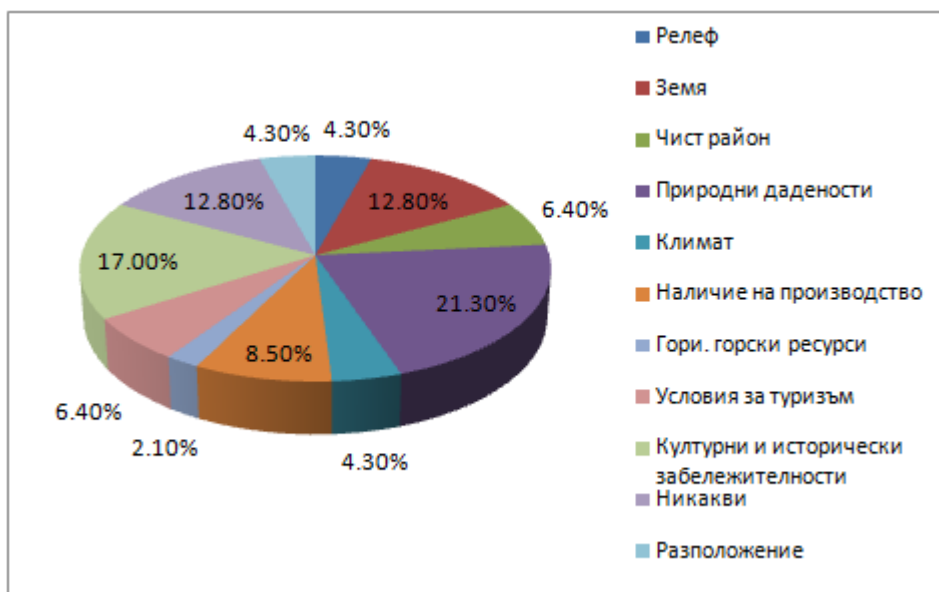
2.2.5. Визия на населението относно икономическото развитие и перспективните отрасли на територията

Визията на населението до голяма степен се препокрива със статистическите данни и техния анализ за динамиката на развитие на местната икономика. Преобладаващият дял от респондентите (26.4%) посочват отрасъл туризъм, чието развитие би било най-перспективно за общината. На второ място (22.7%) е позиционирана промишлеността, следвана от селското стопанство (20.0%) и горското стопанство (19.1%). Обобщените резултати категорично потвърждават социално-икономическия профил на общината като район с потенциал за развитие на туризъм, с горски и селскостопански ресурси и формиране на преработващата промишленост като структуроопределящ отрасъл за територията.

Отговорите на въпроса за ресурсната обезпеченост на територията се явяват като своеобразна аргументация на посочените по-горе приоритетни сектори за развитие (Вж. Графиката по-долу).

Природните дадености, културните и историческите забележителности са най-честият спонтанно посочван ресурс на територията от респондентите в изследването сред населението (приблизително 1/5 от анкетираните). На въпроса **„Можете ли да посочите някакви други предимства на територията от гледна точка на планиране”**, разположението (в близост до София/магистрала /главен път) и възможностите за развитие на туризма са най-често посочваните от респондентите предимства на територията от гледна точка на планиране.

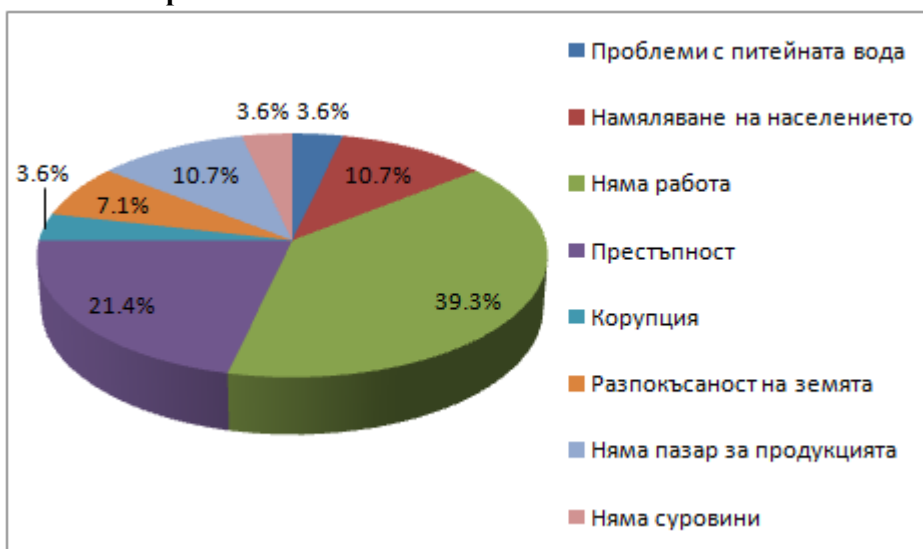
Графика № 6: С какви ресурси свързвате основния потенциал на Вашата община за развитие?

Източник: Изследване сред населението, община Правец

Според респондентите проблемите, свързани с недостатъчни инвестиции/икономическо развитие, респективно работни места, намаляващо и застаряващо население, престъпността, корупцията и разпокъсаността на земята са най-често посочваната група от проблеми за територията.

Графика № 7: Можете ли да посочите някакви други недостатъци на територията от гледна точка на планиране?

Източник: Изследване сред населението, община Правец

Данните от графиката „напомнят“ безусловния факт, че наличието на ресурси не е единствена предпоставка за постигане на икономически растеж, а са необходими комплексни и интегрирани мерки за подобряване жизнената и бизнес среда на всяка територия.

Въз основа на направения анализ в предходните точки могат да бъдат изведени следните изводи и обобщения:

- ☞ За анализирания период развитието на икономиката на община Правец е подчинено на две основни събития – влизането на България в ЕС през 2007 г. и финансовата криза, чиито първи признаци в световен мащаб започват да се усещат още през 2007 г., като кризата засяга общината и страната като цяло с известно закъснение.
- ☞ За територията на община Правец е налице своеобразна икономическа стабилност, нарушена от неблагоприятните последици на финансовата криза в периода 2008-2010. Би могла да се предположи хипотезата, че в среда без външен натиск и сътресения, икономиката на община Правец би функционирала плавно, без съществени промени в ключовите показатели, с което обаче очакванията за ускорен растеж след присъединяването на страната към ЕС през 2007 г. не биха се оправдали.
- ☞ Инвестиционната привлекателност на общината е свързана предимно с близостта до столицата, като икономически и административен център, стратегическото местоположение и добрата транспортна достъпност.
- ☞ Структурата на предприятията по големина в зависимост от броя на заетите лица в община Правец в периода 2007-2011 г. показва висока степен на инертност. Постоянен дял от около 90% представляват микропредприятията с персонал до 9 души. Тези предприятия обаче не могат да предоставят задоволително решение на проблема с безработицата. На територията на общината няма големи предприятия с персонал над 250 души.
- ☞ Тенденциите в икономическото развитие на територията на община Правец биха се обобщили така: преобладаващ дял на индустрията в местната икономика; неразгърнат потенциал за развитие на земеделието; неефективно използване на многообразието от туристически ресурси.

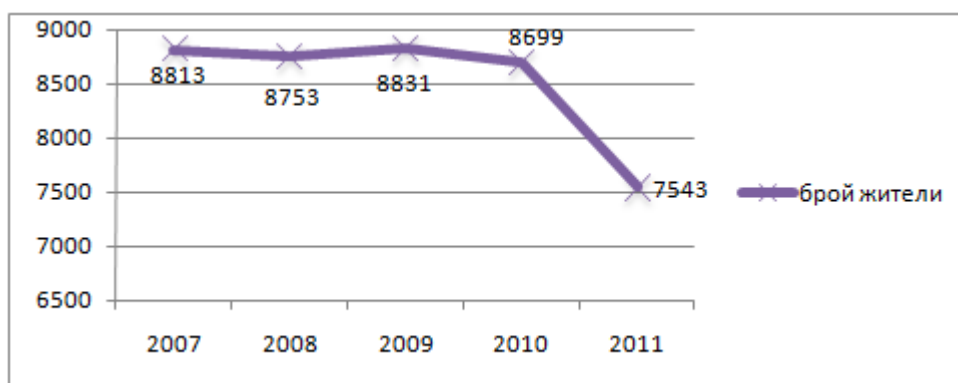
2.3. СОЦИАЛНА СФЕРА

2.3.1. Основни демографски характеристики на населението

Днешното демографско състояние на общината е резултат от продължително действие на множество фактори и влияния. Една част от тях са свързани с общи тенденции в демографското развитие на европейските страни, други – със специфичните особености на историческото, икономическото и културното развитие на община Правец. Влияние върху демографското развитие оказват общите за развитите страни демографски процеси – намалена брачност и раждаемост, засилена урбанизация, както и специфичните за развиващи се страни и страни в преход, увеличена смъртност и интензивна емиграция

Промените, които настъпват в демографското състояние на територията на община Правец не се отличават съществено от посоката и динамиката на демографските процеси в национален мащаб.

Графика № 8: Динамика на населението на община Правец.

Източник: НСИ, 2007-2011 г.

Както се вижда от графиката демографското развитие в общината е тревожно нестабилно. Сравнение с данните за Софийска област относно темпа на намаление на населението разкрива известно отклонение в полза на областта. Така например, за периода 2007-2011 г. населението на община Правец намалява с 1 270 души, или 14.4%, а в областта с 10 895 души или с 4.44%. Тази тенденция ще се запази и през следващите години, от което следва, че социално-икономическото развитие ще се извършва при дефицит от човешки ресурси. Друга особеност е, че община Правец е разположена между общините – Ботевград и Етрополе, които са с по-голям демографски потенциал. Ето защо въпреки критичната демографска ситуация в общината, съществуват възможности за по-ефективно използване на това предимство, близостта до общините с по-голям брой население в областта. През следващите години, политиката за развитие следва да се насочи към приоритетно развитие на ефективни икономически дейности,

чрез които да се ограничат неблагоприятните тенденции на демографско развитие и да се привличат специалисти от общините Ботевград и Етрополе. Основанията са, че демографският и селищният проблем не могат да бъдат решавани изолирано, отделно в границите на общината.

Гъстотата на населението в община Правец е 23.8 души на кв.км., което е по-ниско от средното за страната, средното за ЮЗР от ниво 2 и средното за областта (34.8 души на кв.км.). По брой на населението община Правец заема 12 място от 22 общини в област София. Населението на общината е разпределено почти поравно между общинския център град Правец, където живеят 3782, което представлява 50.1 % от населението на общината, останалите 3761 души (49.9 %) живеят в прилежащите към общината 10 села. Според броя на населението си селата са много малки (до 200 жители), малки (от 200 до 1000 ж.) и средни (от 1000 до 2000 ж.). В много малките села (4 бр. – Своде, Правешка Лакавица, Калугерово, Манаселска река) живее 5.9 % (2011 г.), а в малките села, които преобладават на територията на общ. Правец (5 бр.), живее близо 1/3 от населението на общината. Към средните села се включва с. Джурово (1 112 д.).

В демографското развитие на общината през последните 50 г. се наблюдават три основни периода¹⁰:

- тенденция на намаление броя на населението до средата на 70-те години на XX в., обусловена главно от отрицателен механичен прираст;
- процес на нарастване за периода 1975-1992 г., дължащ се също предимно на механичен прираст, който е положителен за тези години;
- тенденция на намаление броя на населението след 1992 г. дължаща се на отрицателния естествен и механичен прираст.

Естествено движение на населението

Както бе посочено по-горе отрицателният естествен прираст и миграцията на населението са основна причина за намаляване на броя на населението в общината през последните 20 г.

Общият брой на живородените в община Правец в периода 2007-2011 г. е 477 деца, което е 4.3% от общия брой живородени в областта за разглеждания период. Съотношението на родените момчета към момичетата е съответно 52.2 : 48.8 в полза на момчетата. Най-висока е раждаемостта през 2011 г. (106 живородени), а най-ниска през 2008 г. (86 живородени). 41.5% от родените деца в този период са извънбрачни. Тенденцията на нарастване на относителния дял на извънбрачните раждания е в

¹⁰ По данни от преброяванията.

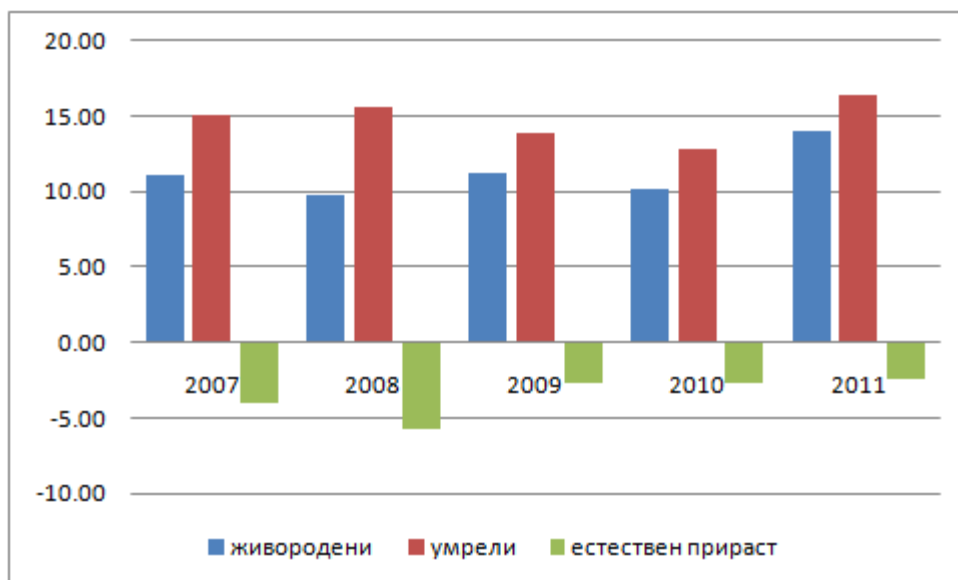
Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

съответствие с промяната от традиционния семеен модел за сключен граждански брак към свободно съжителство, която се засилва през разглеждания период.

За разглеждания период нивата на раждаемост в община Правец са устойчиви. Основната причина за това е ромското население, което по правило има по-високи нива на раждаемост. Според данни на НСИ неговият дял нараства с 23.2% за периода 2001-2011 г.

Общият брой на починалите в периода 2007-2011 г. е 627 души, като най – много починали има през 2008 г. (136 души). Коефициентът на обща смъртност на община Правец е по-висок от този на областта. Най-високата стойност за община Правец е отчетена през 2011 г. – 16.4‰, при 11.8‰ за областта и 13.2‰ за ЮЗРП за същата година.

Графика № 9: Живородени, умрели и естествен прираст на населението в община Правец за периода 2007-2011 г. в ‰.

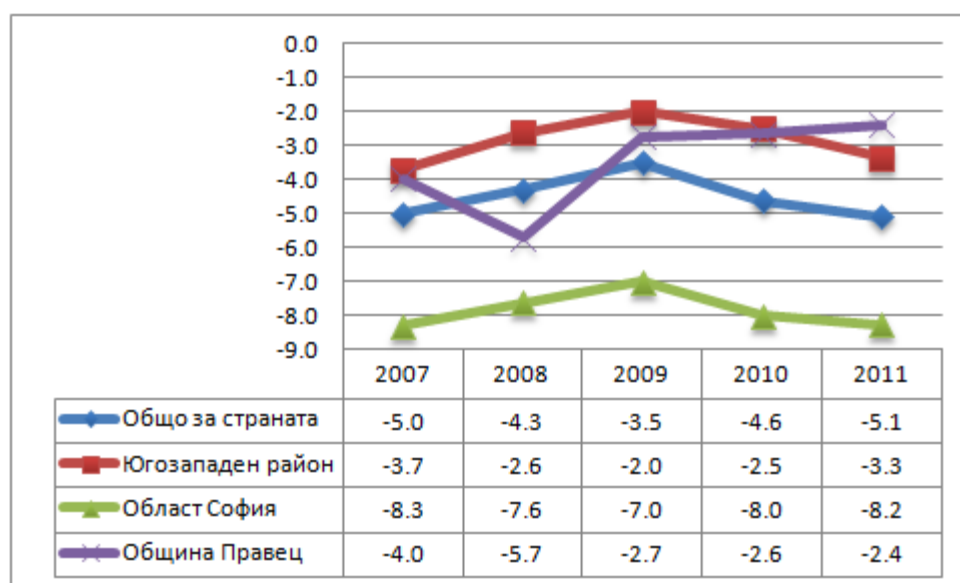
Източник: НСИ, 2007-2011 г.

Средните стойности на коефициента на детска смъртност в разглеждания период са малко по-високи от средните за областта. Най-високи стойности коефициентът на детска смъртност има през 2010 г. (-11.4‰).

В резултат на небалансираното съотношение между показателите „раждаемост“ и „смъртност“, анализираният период се характеризира с отрицателни стойности на показателя коефициент на естествен прираст. Най-високи отрицателни стойности са през 2008 г. (-5.7‰) и 2007 г. (-4.0 ‰), а най-ниски през 2011 г. -2.4‰.

Отрицателните стойности на показателя на естествения прираст са значително по-благоприятни от тези за областта, които в разглеждания период се движат между -7.0‰ и -8.3‰. Коефициентът на естествен прираст е около стойностите на района за планиране и общите за страната.

Графика № 10: Динамика на естествения прираст на населението за периода 2007-2011 г. в ‰.

Източник: НСИ, 2007-2011 г.

В обобщение община Правец принадлежи към групата на общините в Софийска област, които се отличават със сравнително високи нива на раждаемост и смъртност. За целевата територия е характерно установяване на тенденция на ниски равнища на отрицателен естествен прираст.

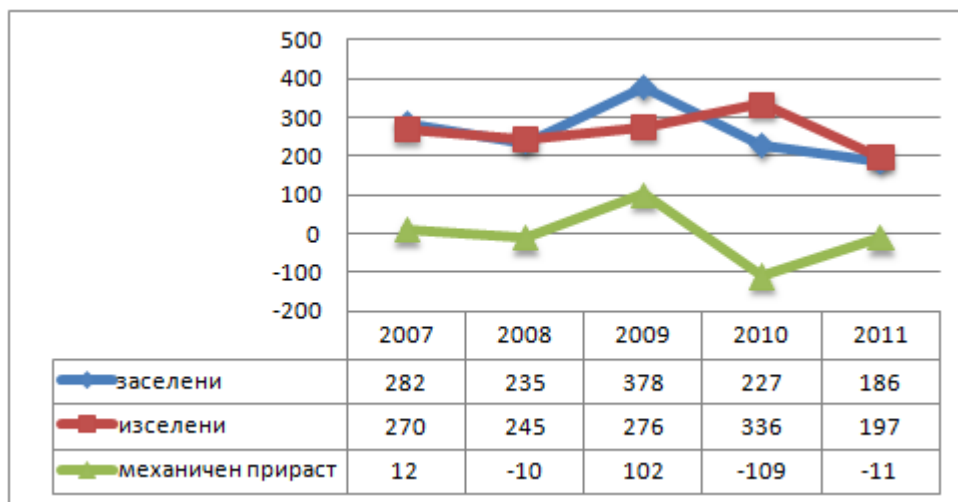
Миграция на населението

Неблагоприятните демографски тенденции наблюдавани в общината в периода 2007-2011г. допълнително се засилват от отрицателния механичен прираст. Съществен момент в демографското развитие на община Правец на фона на всеобщата картина за страната е външна миграция, породена от безработицата и неблагоприятните социално-икономически условия. Поради липса на възможност за професионална реализация на територията на общината се наблюдава интензивен поток от млади специалисти с висше образование основно към столичния град.

През 2009 г., механичният прираст е най-висок: 102 души, а през 2010г. е най-нисък минус 109 души. Общият брой на заселилите се за периода 2007-2011г. е 1 308 души, а на изселилите се 1 324.

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Графика № 11: Механично движение на населението в община Правец

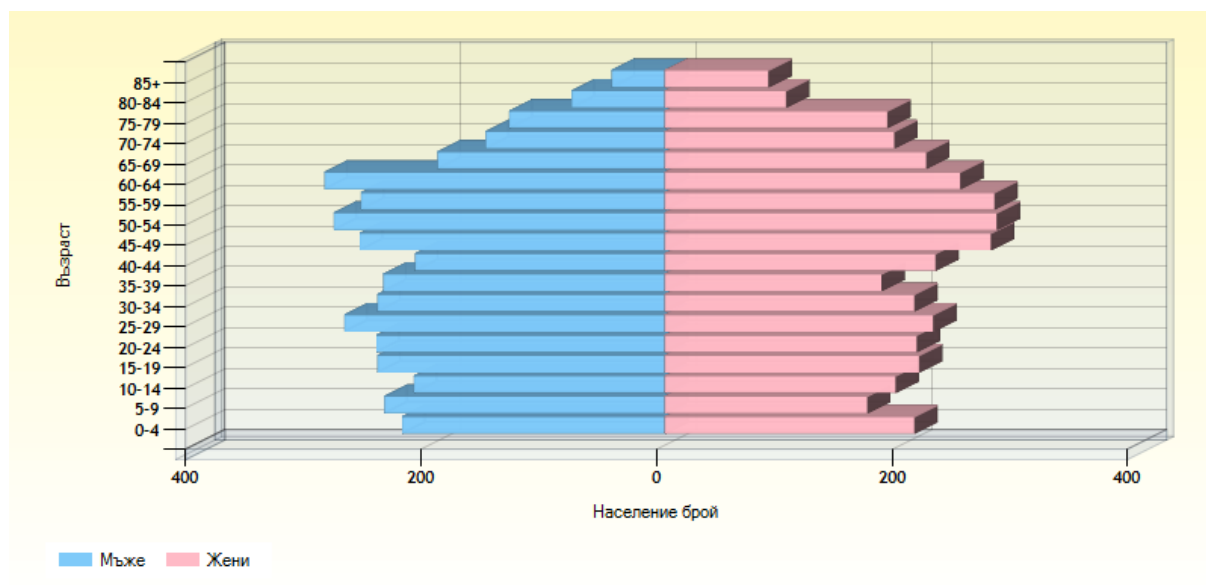

Източник: НСИ, 2007-2011 г.

Полова и възрастова структура на населението

По данни на НСИ населението на община Правец към 31.12.2011 г. е 7 543 души, от които 3 801 мъже и 3 742 жени. Структурата на населението по пол на община Правец е взаимосвързана с възрастовата структура. Съотношението между мъжете и жените показва равномерно разпределение - на 100 мъже се падат 99 жени (средно за област София – 104, за Р. България - 106).

Графика № 12: Полово - възрастова структура на населението на община Правец към 01.02.2011 г.

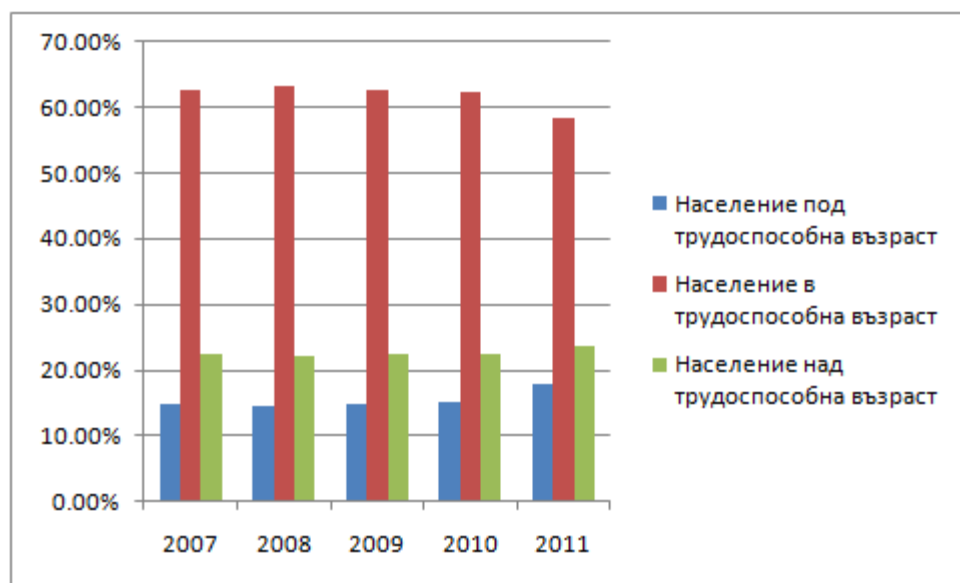
Източник: НСИ, 2011 г.

По данни на *Преброяване 2011* лицата под 15-годишна възраст в община Правец са 1 254 души, или 16.57% от населението на общината. За областта този процент е 13.43%, а за страната 13.37%. Община Правец е сред общините с най-висок относителен дял на младото население, изпреварвана единствено от община Долна баня (17.10%) и от община Ихтиман (18.30%). Населението във възрастовата група 15 - 64 години е 4 917 души, или 64.96%, при 65.88% за областта. Целевата територия е сред общините със сравнително по-малък относителен дял на населението над 65 години в областта – 18.47%, или 1 396 души. Като цяло, този показател е по-нисък от този за Софийска област (20.20%) и около средния за страната (18.50%). С най - висок относителен дял на лицата над 65 години са община Мирково (31.60%), където всеки трети е над 64 години, следвана от общините Драгоман (29.70%) и Годеч (28.20%). В тези общини се регистрират най-неблагоприятните демографски процеси в Софийска област.

В обобщение община Правец следва общия темп на застаряване на населението, характерен за областта и за страната, като цяло.

Потенциалът на трудовите ресурси на дадена община зависи от броя и структурата на населението в трудоспособна възраст.

Графика № 13: Население в под-, във и надтрудоспособна възраст на територията на община Правец

Източник: НСИ, 2007 - 2011 г.

В периода 2007-2011г. не са настъпили съществени различия в разпределението на населението в под-, във и надтрудоспособна възраст. Влияние върху обхвата на този

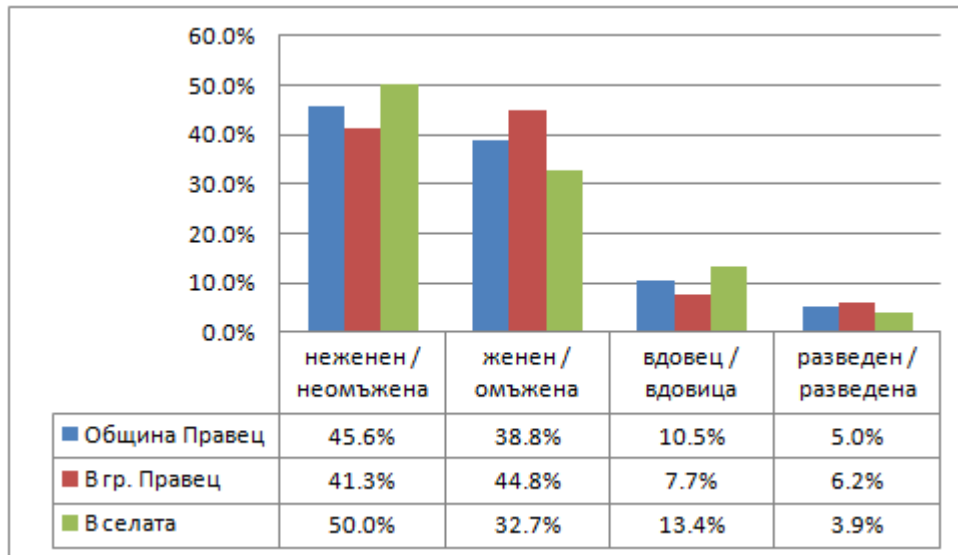
показател оказват както остаряването на населението, така и законодателните промени в определянето на възрастовите граници за пенсиониране.

Към 31.12.2011г. 58.50% от населението в общината е в трудоспособна възраст, т.е. това са 4 413 души. Община Правец е сред общините с най-висок относителен дял на население в трудоспособна възраст, изпреварвана само от община Ботевград, община Костенец и община Долна баня. Населението на община Правец в надтрудоспособна възраст е 23.57%, или 1 778 души, а относителният дял на подтрудоспособното население е 17.92%, при 14.40% за областта. В периода 2007-2011г. намалява с близо 4% населението в трудоспособна възраст, а се увеличава населението под и над трудоспособна възраст съответно с 3% и 1%.

Брачна структура на населението

В периода между двете преброявания (2001 - 2011 г.) в структурата на населението на община Правец по семейно положение са настъпили изменения, които най-общо се изразяват в намаляване на дела на женените/омъжените за сметка на увеличаване на дела на неженените/неомъжените, разведените и овдовелите лица.

Графика № 14: Юридическо семейно положение на населението на община Правец към 01.02.2011 г.

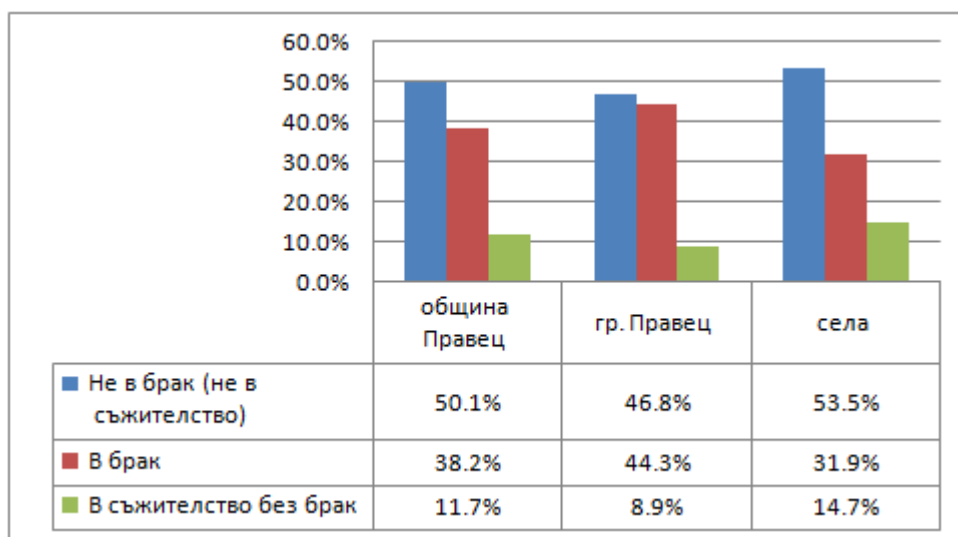
Източник: НСИ, 2011 г.

Към 01.02.2011 г. от всички преброени лица в целевата територия 3 453 (45.6%) са неженени/неомъжени (най – висок дял от всички общини в Софийска област), 2 937 (38.8%) - женени/омъжени, 797 (10.5%) - овдовели, и 382 (5.1%) са разведени. Делът на неженените/неомъжените лица в селата (50.0%) е с 8.7 процентни пункта по-висок от

съответния в гр. Правец (41.3%). Сред възрастното население в селата делът на овдовелите (13.4%) е значително по-голям от този сред градското население (7.7%). Разликата в относителните дялове на лицата в юридически брак по местоживееене е сравнително голяма - в гр. Правец този дял е 44.8%, а в селата - 32.7%. Близък е делът на разведените лица в гр. Правец (6.2%) и в селата (3.9%).

През последните години се увеличава броят на фактическите семейни двойки без сключен юридически брак. Към 01.02.2011 г. 888 души в община Правец живеят в съжителство без брак, като техният относителен дял е 11.7% (най – висок дял от всички общини в Софийска област) и е над нивото на средния за страната (7.9%) и областта (7.4%). Младите хора все повече предпочитат съвместното съжителство, без да сключват граждански брак. От всички съжителства без брак близо 66.4% са сред младите възрастови групи от 20 до 39 години. С увеличаване на възрастта този дял намалява и сред лицата над 50-годишна възраст той е 12.9%.

Графика № 15: Фактическо семейно положение на населението на община Правец към 01.02.2011 г.

Източник: НСИ, 2011 г.

Етнодемографска структура на населението

На доброволния въпрос за самоопределяне по етническа принадлежност при последното преброяване в община Правец са отговорили общо 7 242 души, или 95.7% от анкетираните. Според данните от *Преброяване 2011* най-многобройната етническа общност в община Правец е българската.

Към нея са се самоопределили 5 957 души, или 82.3% от лицата, отговорили на доброволния въпрос, като това я нарежда сред общините в Софийска област с най-

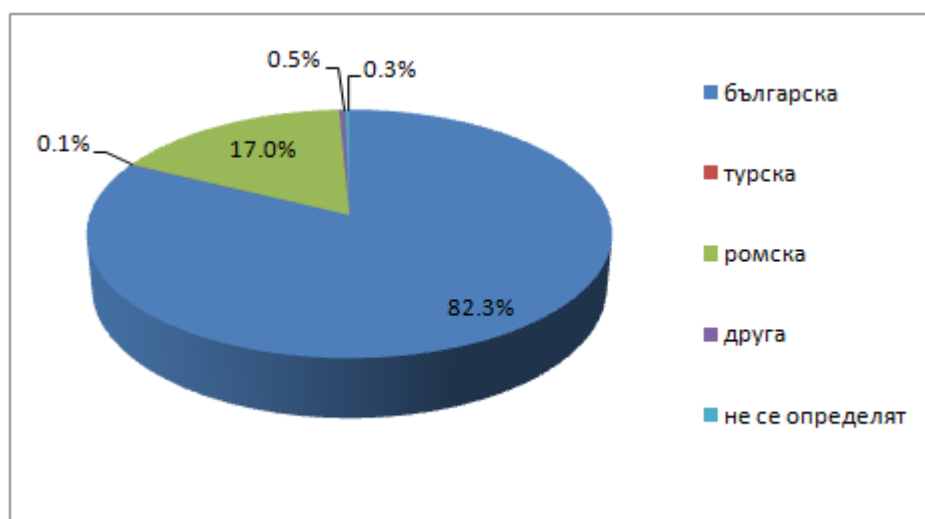
Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

нисък дял на населението от българската етническа група заедно с Ихтиман (73.5%), Долна баня (81.7%) и Самоков (82.3%).

Ромският етнос е втори по численост за общината и областта като цяло. Към 01.02.2011 г. в община Правец 1 228 души, или 17.0% от всички лица, доброволно декларирали етническата си принадлежност, са се самоопределили като част от ромския етнос. Неговият дял за целевата територия е значително по-висок от този за областта (7.4%) и за страната (8.8%), като заедно с общините Ихтиман (25.3%) и Долна баня (17.6%) е сред най – високите в областта.

Турският етнос е трети по численост за община Правец и цялата Софийска област. Към 01.02.2011 г. в общината 4 души, или 0.06% от всички лица, доброволно декларирали етническата си принадлежност, са се самоопределили като част от турския етнос. Делът на коментираната етническа група е доста по-нисък спрямо този за областта (0.18%).

Графика № 16: Етническа структура на населението на община Правец

Източник: НСИ, 2011 г.

Българският език е майчин за 5 962 души или 82.6% от жителите на община Правец, което е по – ниско от средното за област София (92.1%). Ромският е майчин език за 16.7% от жителите на общината, който го нарежда сред общините с най-висок относителен дял на лицата с ромски майчин език в област София след общините Ихтиман - 24.5% и Долна баня - 17.6%.

Лицата, самоопределили се към източноправославното християнско вероизповедание, са най-голямата група в община Правец – 5 618 души, или 83.9% от лицата (около средното за областта). Католическо вероизповедание са посочили 38 души, а

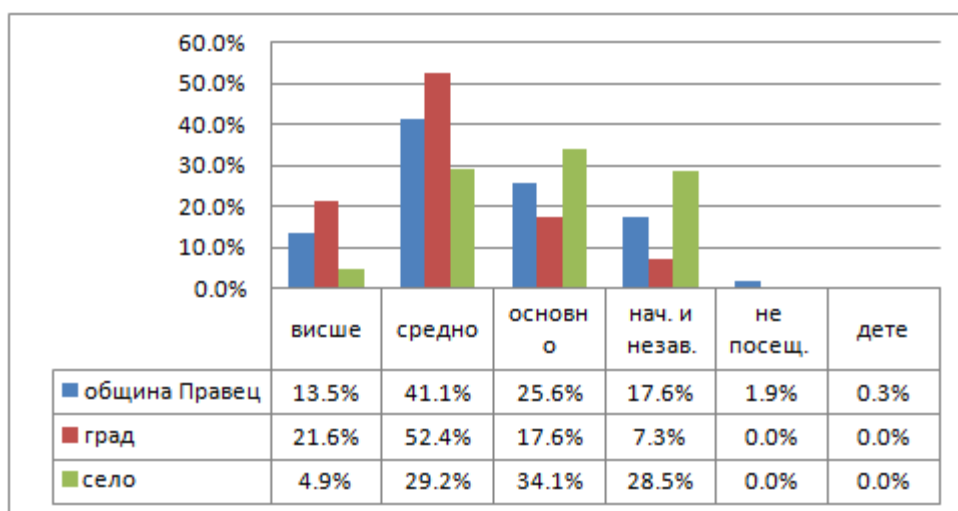
протестантско - 23, съответно 0.6 и 0.3% от отговорилите. Мюсюлманско вероизповедание имат 5 души, или 0.1% от отговорилите лица в община Правец. Други вероизповедания посочват 13 души, или 0.2%.

Образователна структура на населението

Образователната структура на населението на 7 и повече навършени години значително се подобрява през 2011 г. в сравнение с предходните години, следвайки ясно изразената тенденция на увеличаване на броя и дела на населението с висше и средно образование при същевременно намаляване на броя на хората с основно и по-ниско образование.

Към 01.02.2011 г. броят на лицата с висше образование в община Правец е 943 души, или всеки осми (13.5%) е висшист, а лицата, завършили средно образование са 2 871 (41.1%). Лицата с основно образование са 1 787 (25.6%), а делът на лицата с начално и по-ниско образование е 17.6%.

Графика № 17: Образователна структура на населението на община Правец

Източник: НСИ, 2011 г.

Значителни са различията в образователната структура по местоживееене - почти две трети от жителите на гр. Правец (74.0%) са със завършено най-малко средно образование, докато за жителите на селата този относителен дял е 34.1%.

При последното преброяване относителният дял на неграмотните лица (неумението да се чете или пише) в област София е 1.3% от населението на 9 и повече навършени години. Най-неблагоприятно по отношение на грамотността е положението в община Ихтиман, където относителният дял на неграмотните е 5.5%, следвана от общините Правец (4.3%) и Долна баня (2.4%). С най-нисък относителен дял на неграмотното население в областта е община Драгоман (0.1%), следвана от общините Антон и Сливница (по 0.2%).

Наблюдават се съществени различия в образователната структура на населението в община Правец по етнически признак. При самоопределилите се като българи на 7 и повече навършени години 15.8% са с висше образование и 47.9% са със средно образование. При ромската етническа група няма представител със завършено висше и средно образование, 32.5% са с основно образование, а 58.4% са с начално и незавършено начално образование и 4.5% никога не са посещавали училище. Необходимо е прилагането на мерки, с които да се осъществи пълноценна интеграция на ромските деца и ученици.

Налице са и значителни различия по отношение на участието на пазара на труда на лицата от различните етнически групи. Най-висока е заетостта във възрастовата група между 15 и 64 навършени години при българската етническа група с коефициент на заетост 86.8%, което е доста над средното за областта - 60.8%. Коефициентът на безработица е най-висок сред лицата от ромската етническа група – 80.0%. При тях е регистриран и най-високият относителният дял на икономически неактивно население - 58.0%.

Таблица № 11: Население на 15 - 64 навършени години по етническа принадлежност и икономическа активност на територията на община Правец

Етническа група	Общо	Икономически активни			Икономическо неактивни
		общо	заети	безработни	
Община Правец	4 917	3 068	2 457	611	1849
В т.ч. Отговорили	4 699	2 947	2 354	593	1 752
Българска	3 937	2 618	2 274	344	1 319
Турска	3	-	-	-	-
Ромска	727	305	61	244	422

Източник: НСИ, 2011 г.

2.3.2. Заетост, безработица и доходи

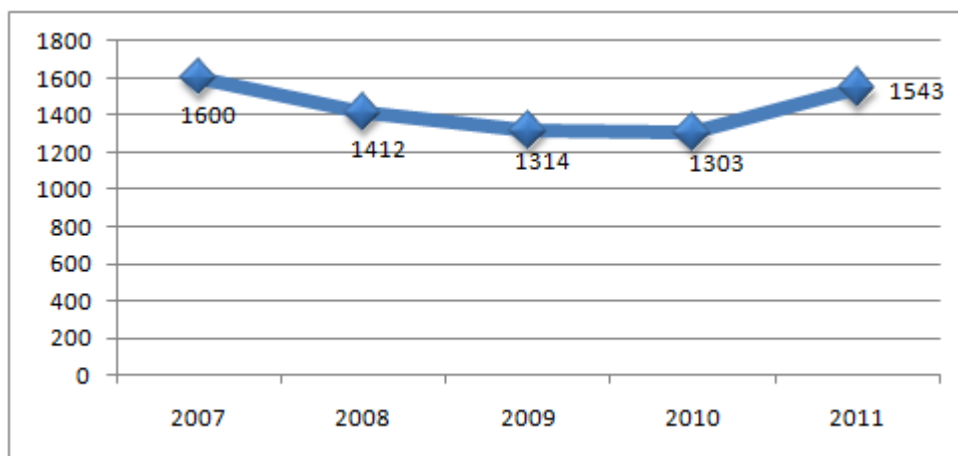
Заетост

Осигуряването на заетост и ограничаването на безработицата са болезнена, но ключова сфера за управление на централно и местно ниво. След години на постепенно подобрене на пазара на труда в страната, което доведе до чувствително намаляване на безработицата, в периода 2007-2011 възможностите за заетост се влошиха и като цяло редица характеристики на пазара на труда се върнаха до нива, близки на тези в края на

90-те години. Целите и действията за овладяване на неблагоприятните тенденции се съсредоточават върху ограничаването от една страна на негативните последици на пазара на труда в резултат от кризата и от друга страна, в подкрепа на бизнеса чрез осигуряване на качествена работна сила. На територията на община Правец са налице предпоставки за предприемането на действия и в двете посоки на интервенция.

Средносписъчният брой на наети лица по трудово и служебно правоотношение за разглеждания период е показан на фигурата по-долу. Прави впечатление, че наетите лица намаляват през периода 2008 – 2010 г. (период съвпадащ със световната и финансова криза). През 2011г. броя на наетите лица нараства, като се доближава до нивата от началото на разглеждания период.

Графика № 18: Среден списъчен брой на наети лица по трудово и служебно правоотношение

Източник: НСИ, ТСБ, гр. София 2007 - 2011 г.

По данни на НСИ броят на заетите в нефинансовите предприятия на територията на общината намалява със средно 3% на годишна база в периода 2007-2011 г. Ако през 2007 г. техният общ брой е бил 1 026, то през 2011 се е редуцирал до 896 души. Таблицата долу представя разпределение на техния брой по години и ключови сектори.

Таблица № 12: Относителен дял на заетите по сектори

Сектор	Година	2007	2008	2009	2010	2011
Селско, горско и ловно стопанство		-	1.4%	3.3%	2.7%	2.1%
Преработваща промишленост		40.4%	39.3%	32.6%	29.2%	30.2%
Строителство		6.6%	3.4%	3.8%	4.2%	1.3%
Търговия		32.2%	20.0%	26.7%	25.0%	26.6%

Хотели и ресторанти	9.6%	17.7%	15.0%	18.6%	18.8%
Транспорт, складиране и съобщения	6.5%	7.5%	7.7%	7.3%	6.3%
Операции с недвижими имоти	-	0.9%	1.4%	1.4%	1.3%
Здравеопазване и социални дейности	1.8	1.1%	1.4%	1.5%	1.7%
Други дейности, обслужващи обществото и личността	-	0.7%	1.5%	2.1%	1.6%

Източник: НСИ, ТСБ, гр. София 2007 - 2011 г.

Делът на заетите лица в община Правец потвърждава структуроопределящия характер на нейната икономика. Лидер е преработващата промишленост, следвана от търговията. Увеличеният брой на заетите в хотелите и ресторантите през 2008 г. изглежда като резултат от регистрирания спад на работещите в отрасъла на търговията.

Една от целите на стратегия “Европа 2020” е нивото на заетостта на населението на възраст 20—64 години да нарасне от 69 % до поне 75 % (национална цел на България), включително чрез по-голямо участие на жените, по-възрастните работници и по-добрата интеграция на мигрантите в работната сила. Полезен инструмент за постигане на тази цел е трудовата миграция. Всекидневни трудови мигранти са заетите икономически активни лица, които живеят в едно населено място и пътуват до друго населено място, в което работят. Явлението „всекидневна миграция“ е тясно свързано с икономическото състояние на населените места, тяхното местонамиране и инфраструктура, както и с наличието и характеристиките на работната сила в тях. Значението на този процес за обществото е голямо, тъй като участието във всекидневните пътувания, за разлика от постоянното преселване, не води до обезлюдяване на населени места или до нарушаване на възрастовата структура на населението.

Данните от таблицата по – долу показват, че почти една трета от населението на община Правец работи в територии, извън общината, като анализът на причините за това е достатъчно комплексен, за да бъде обект на отделно проучване и като такъв излиза извън мащабите на настоящия доклад. Общата оценка, която може да се формулира въз основа на илюстрираните данни е наличието на неадекватен на местните потребности пазар на труда. Близостта на общината до най-развития агломерационен ареал в страната – София е предпоставка за търсене на заетост извън териториите на общината.

Таблица № 13: Всекидневни трудови пътувания на заетите лица, 2011

Област Община	Заети лица	Лица, които живеят и работят в едно и също населено място	Всекидневни трудови емигранти (ВТЕ)						
			Общо	От тях отиват на работа					
				В същата община		В община на същата област		В община на друга област	
				в градове	в села	в градове	в села	в градов е	в села
Софийска област	95217	59133	36084	5871	2865	3908	2816	19969	655
% от общия брой заети лица		62%	38%						
% от общия брой ВТЕ				16%	8%	11%	8%	55%	2%
Община Правец	2489	1607	882	63	72	401	91	247	8
% от общия брой заети лица		64.6%	35.4%						
% от общия брой ВТЕ				7.2%	8.2%	45.5%	10.3%	28.0%	0.9%

Източник: НСИ, 2011 г.

Безработица

Макар и недостатъчно атрактивен, местният пазар на труда на територията на община Правец е сравнително диверсифициран в сравнение с типично селските райони, към които е отнесена общината. Това е положителен икономически показател, който в съчетание с подходящи интервенции за повишаване качеството на жизнената и бизнес среда и при наличие на атрактивни природни ресурси и геостратегическо положение може да превърне общината в привлекателна територия за инвестиции.

В сравнение със съседните общини от Софийска област (община Етрополе и община Ботевград), обаче безработицата в община Правец е много по - висока, като бележи ръст в периода 2007-2011, само към края на периода има леко понижение. Безработицата в целевата територия за целия разглеждан период е над нивото на безработица за Софийска област.

Таблица № 14: Динамика на безработицата (%)

Година	Софийска област	Община Правец	Община Етрополе	Община Ботевград
2007	8.82	9.84	5.41	4.91
2008	7.43	11.26	4.91	3.98
2009	8.69	12.35	6.01	5.22
2010	11.18	13.85	7.93	8.25
2011	9.86	13.14	6.57	7.26

Източник: Агенция по заетостта 2007-2011 г.

От 2008 г. насам общината постига напредък в овладяването на високия дял на продължително безработните лица (лица без работа > от 1 г.). От 68.4% през 2007 г. той намалява до 53.9% през 2011 г. В периода 2007-2011 г. неговите стойности са ежегодно над средните за областта. Другата водеща група лица в структурата на безработицата са младежите до 29 г., като и по този показател община Правец е с нива над средните за областта (за 2011 г. безработните младежи до 29г. са 35.3% от безработните в община Правец, докато за област София този показател е 31.8%).

Видно от представените данни проблемът с безработицата в община Правец е от първостепенно значение, и това следва да се използва от местната власт като предпоставка за разработване на адекватни на потребностите и устойчиви (не временни) мерки за повишаване на заетостта.

Доходи

По данни на НСИ за 2011 г. средният месечен доход на домакинство за страната възлиза на 771 лв., а за община Правец е в размер на 550 лв. Резултати от проведеното изследване сред населението на община Правец показват аналогични стойности за общината на същия показател –577.31 лв.

Съгласно изследването сред населението основният източник на приходи са социалните помощи (53.7% от респондентите) и работната заплата (50.0%), следван от пенсии (38.9%), доходи от роднини живеещи в България (16.7%) и доходи от роднини живеещи в чужбина (11.4%). Основният източник на приходи за местното население са социалните помощи. Това също илюстрира тревожна тенденция от развиване на зависимост към формите на социално подпомагане, което от своя страна рефлектира върху нарастващия брой на продължително безработните лица. Високият дял на пенсиите в структурата на доходите е показател за протичане на негативни

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

демографски тенденции от гледна точка на застаряване на населението, което налага спешни устойчиви мерки за подобряване качеството на живот и повишаване на заетостта като стимули за раждаемост. В подкрепа на тази констатация отново се явяват резултатите от общественото допитване, където на въпроса **„От каква работа се печели най-добре във Вашата община“** 19.2% (най-висок дял) от респондентите посочват отговор „от никаква“.

2.3.3. Жилищна осигуреност

Нивото на жилищна осигуреност в община Правец е близко до средното за Софийска област и като цяло следва тенденциите на развитие на сектора, които се наблюдават и в останалите общини от областта. От двете последни преброявания на населението в страната (2001 г. и 2011 г.) НСИ генерира следните данни за жилищната осигуреност:

Таблица № 15: Жилищни сгради по вид на сградата

Област/ община	Общо	Вид на сградата		
		жилищна обитавана	жилищна необитавана	жилищна за временно обитаване
2001				
Област София	149 780	79 383	17 024	53 335
Община Правец	5 009	3 856	1132	21
2011				
Област София	145 122	84 347	35 833	24 911
Община Правец	5 276	3 907	1 354	15

Източник: НСИ, 2001, 2011 г.

В резултат на отрицателния механичен прираст за община Правец, се регистрира леко намаление на броя на обитаваните жилища, което е в контраст с тенденцията на областно ниво.

Преобладаващата част от жилищните сгради в общината са едноетажни и двуетажни – съответно 62.8% и 35.3%. Сградите на пет и повече етажа са 0.4% от всички жилищни сгради. Към 01.02.2011 г. в община Правец най-голям е дялът на масивните сгради - 86.1%, следват сградите, построени от друг материал, които са 8.7%. Стоманобетонните сгради са 5.3% от сградния фонд на областта.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

2.3.4. Здравеопазване

За периода 2007-2010 г. не настъпват съществени промени в сферата на здравеопазването на територията на община Правец.

На територията на общината няма организирана болнична помощ. Същата се осигурява от Многопрофилните болници за активно лечение в съседните общини – Ботевград и Етрополе. За целта е изградена добре функционираща система между звената за извънболнична помощ в община Правец и болничните заведения в съседните общини. По линия на клиничните пътеки за населението на община Правец се осигурява болнична помощ и в болниците в гр. София.

От особено значение за общината е доболничната медицинска помощ, която включва първичната и спешната помощ. Спешната медицинска помощ се осигурява от филиал на Център за Спешна медицинска помощ – София област.

Първичната медицинска помощ в общината е организирана като система, включваща мрежата от лекарски практики, финансирани от Националната здравноосигурителна каса (НЗОК). Лекарските практики на територията на общината са разпределени, както следва:

- 5 лекарски практики в гр. Правец;
- 1 в с. Джурово и с.Осиковица;
- 1 в с. Видраре, с.Манаселска река и с.Равнище;
- 1 в с.Своде, с.Калугерово и с.Правешка Лъкавица.

Здравната инфраструктурата в общината включва поликлиниката в гр. Правец, която предоставя кабинети и оборудване за наемане от общопрактикуващите лекари и стоматолози, както и материалната база в другите населени места (бившите фелдшерски здравни пунктове, лекарски здравни служби), които днес се ползват от обособените лекарски практики в населените места в общината. В инфраструктурата на здравеопазването се включва и Центърът за спешна медицинска помощ. На територията на общината функционират и 3 частни аптеки.

Здравни кабинети по Наредба №3/27.04.2000 г. са здравните кабинети в детските заведения и училищата. Такива има разкрити само в град Правец. В селата за профилактични прегледи на децата и оценката на здравословното им състояние се разчита на общопрактикуващите лекари.

За периода 2007-2010 г. няма промяна в броя медицински кадри обслужващи населението, с изключение на броя лекари по дентална медицина. Населението се обслужва от 6 лекари, от които 5 общопрактикуващи, 5 стоматолога (3 през 2007 г.) и 12 души персонал със средно специално медицинско образование и със степен „специалист“, завършили медицински колеж.

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Данни за броя население обслужвано от един лекар са представени на долната таблица.

Таблица № 16: Население на един лекар и на един лекар по дентална медицина в община Правец

	Население на един			
	лекар		лекар по дентална медицина	
	2007	2010	2007	2010
България	274	268	1 188	1181
Югозападен район	250	254	1 008	991
Софийска област	283	262	2 004	2070
Община Правец	1 469	1450	1 763	1740

Източник: НСИ, 2007, 2010 г.

По показателя население на един лекар и население на един лекар по дентална медицина през анализирания период 2007-2010 г. за община Правец се наблюдава малък спад, което основно се дължи на намаляване броя на населението, както и на разкриването на още две практики за първична стоматологична помощ. Стойностите на показателите за общината са над средните за областта, района от ниво 2 и страната като цяло.

В периода 2007-2010 г. в мрежата от детски ясли в община Правец също не настъпват промени. По последни официални данни на НСИ капацитетът на яслите не е запълнен. Така, към края на 2010 г. на целевата територия функционират 2 публични ясли с 31 места, които обслужват 23 деца.

2.3.5. Социални програми, услуги и дейности

В сферата на социалната защита община Правец реализира редица инициативи в борбата с неравенствата и дискриминацията. С промените в Закона за социалното подпомагане, приоритет бе даден на развитието на услугите в общността, като алтернатива на институционализацията. Социални услуги в специализираните институции се предоставят само след изчерпване на възможностите за извършване на услуги в общността. Кръгът на услугите в общността за периода 2007-2010 г. е значително разширен.

По данни на НСИ, през 2007 г. в община Правец са се предоставяли само две социални услуги - домашен патронаж със запълнен капацитет от 65 души и едно защитено жилище с капацитет от 14 места, в което са настанени 9 лица. На територията на община Правец има и 2 социални заведения - един Дом за деца и младежи с умствена

изостаналост в с. Видраре (ДДУИ) и един Дом за отглеждане и възпитание на деца лишени от родителски грижи в с. Разлив (ДДЛРГ).

През 2010 г. кръгът от услуги нараства до следните:

Таблица № 17: Предоставяни социални услуги в община Правец към края на 2010 г.

№	Услуга, вид	Потребители/Целеви групи	брой места / заетост	Местоположение	Източник на финансиране
1.	Социален асистент и домашен помощник за независим живот	Лица с различни увреждания, самотни стари хора или в тежко здравословно състояние, които не могат да се обслужват сами и да организират самостоятелен бит	65/ 73	град Правец	Финансира се по ОПРЧР – дейност община и НПО
2.	Дневен център за възрастни хора с увреждания <i>Делегирана държавна дейност</i>	Лица с трайни увреждания и самотни стари хора, които имат нужда от социални контакти, медицинска и социална рехабилитация, организиране на свободното време и ежедневно приготвена топла храна	30/ 17	град Правец	Финансира се от държавния бюджет - дейност община и НПО
3.	Домашен социален патронаж <i>Общинска дейност</i>	Лица с различни увреждания и ниски доходи; Самотно живеещи стари хора с увреждания и/или със затруднения в самообслужването, които имат нужда от грижа в семейна среда. Самотно живеещи стари хора в отдалечени населени места без достъп до други услуги	60/ 83	град Правец	Финансира се от държавния бюджет - дейност община
4.	Личен асистент услуга в общността по НП „АХУ“	Лежашо болни деца и лица с трайни увреждания, които не могат да се обслужват сами без чужда подкрепа	5/ 5	град Правец	Финансира се по национални програми за календарна година
5.	Личен асистент – дейност по ОПРЧР Проект „Социална услуга за качествен живот фаза 2“	Деца и лица с различни увреждания, самотни стари хора с трайни увреждания, или в тежко здравословно състояние, които не могат или са много затруднени да се обслужват сами	15/ 15	град Правец	Финансира се по ОПРЧР
6.	Защитено жилище „Св. Иван Рилски – Чудотворец“ гр. Правец	Лица над 65 годишна възраст, самотно живеещи или лица с физически увреждания, които могат да се обслужват самостоятелно, т.е. не са зависими от чужда подкрепа. Лица, които имат нужда от възстановяване на навиците им за самостоятелен живот	14/ 9	град Правец	Финансира се от държавния бюджет - дейност община
7.	Обществена трапезария	Лица и деца в неравностойно положение, които поради здравословни причини, напреднала възраст, ниски доходи или без	90/ нп	град Правец	Предоставя се предимно през зимния сезон, като

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №А10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

		доходи имат нужда от подкрепа, чрез предоставяне на топло приготвена прясна храна			финансирането е по проект
8.	Клубове за възрастни и хора с увреждания	Лица в надтрудоспособна възраст и лица с намалена работоспособност, които могат да се обслужват сами и да се придвижват	1200/ нп	Всички села от общината	Налична
9.	ДДУИ „Св. Пантелеймон” с. Видраре	Деца и лица с умствена изостаналост	95/ 93	с. Видраре общ. Правец	Финансира се от държавния бюджет
10.	ДДЛРГ „Св. Иван Рилски” с. Разлив	Деца лишени от родителска грижа или чийто родители са починали или са в трайна невъзможност да полагат грижи в семейна среда	60/ 40	с. Разлив общ. Правец	Финансира се от държавния бюджет

Източник: Общинска администрация Правец

Видно от таблицата предоставяните услуги обслужват различни целеви групи. Положителна черта за анализирания период е разширяването на териториалния обхват (населените места) на предоставяните услуги. По този начин се удовлетворява многообразие от потребности и се търси отговор на някои демографски (нарастващ дял на населението в над трудоспособна възраст) и социални предизвикателства на територията. Също така е видно, че общинската администрация успешно се възползва от възможностите по линия на ОПРЧР за подобряване качеството на предоставяните социални услуги и разкриването на нови такива. Услугите „Социален асистент и домашен помощник за независим живот” и „Домашен социален патронаж” обслужват повече потребители.

В допълнение, Община Правец има Общинската стратегия за развитие на социалните услуги (2011-2015г.), която е утвърдена от Обществения съвет за съдействие, помощ и контрол при извършване на дейностите по социално подпомагане и предоставяне на социални услуги в Община Правец. Същата е съгласувана с Дирекция “Социално подпомагане” община Правец и приета на редовно заседание на Общинския съвет на Община Правец на 17.12.2010г.

В съответствие със стратегията е планирано в периода до 2015 г. ДДУИ „Св. Пантелеймон” с. Видраре да бъде закрит, а ДДЛРГ “Св. Иван Рилски” с. Разлив да бъде реструктуриран и съответно да бъдат разкрити нови услуги в контекста на националната политика за предоставяне на социални услуги в среда близка до семейната. В Приложение №2 са представени планираните за разкриване социални услуги в община Правец до 2015 г.

2.3.6. Образование

Община Правец разполага с добре развита мрежа от учебни заведения, с оптимална структура за удовлетворяване на досегашните потребности за общо образование.

Предучилищното обучение (възпитание) в община Правец е представено чрез функциите на изградената мрежа от детски заведения. В структурата на детските заведения се включват два основни типа – целодневни детски градини и обединени детски заведения. Структурата, капацитетът и динамиката в развитието на инфраструктурата на предучилищното образование в общината за периода 2007-2010 г. са представени чрез данните в таблицата по-долу.

Таблица № 18: Брой и капацитет на детските заведения в община Правец за периода 2007-2010 г.

Населено място	Вид/ Наименования	2007		2010	
		Деца	Персонал	Деца	Персонал
Правец	Целодневна детска градина "Индира Ганди"	110	22.5	113	23
Правец	Обединено детско заведение "Здравец"	57	12.5	66	13.5
Джурово	Обединено детско заведение "Звънче"	41	8	48	9
Осиковица	Обединено детско заведение "Слънце"	38	7	40	8
Всичко		246	50	267	53.5

Източник: НСИ, 2007, 2010 г.

За анализирания период не са настъпили съществени промени в характера и структурата на мрежата от заведения за предучилищно образование. Нейният капацитет е функция от контингента деца във възрастовите групи, които подлежат на обхващане в детските заведения. Налице е положителна тенденция към увеличаване дела на децата, както и на персонала ангажиран с тях.

Общото образование в община Правец е представено от функциониращи училища от две степени на този вид образование – основно и средно профилирано. Основни училища са разкрити в гр. Правец и по - големите села в общината, както се вижда от таблицата по-долу:

Таблица № 19: Брой и капацитет на общообразователните училища в община Правец за периода 2007-2010 г.

Населено място	Вид/ Наименования	2007		2010	
		Ученици	Персонал	Ученици	Персонал
Видраре	Основно училище "Васил Левски"	64	11	54	14
Джурово	Основно училище "Христо Ботев"	121	15	137	15
Осиковица	Основно училище "Любен Каравелов"	63	9	51	9
Осиковска Лакавица	Основно училище "Никола Йонков Вапцаров"	44	8	43	10
Правец	Гимназия с преподаване на чужди езици "Алеко Константинов"	750	95	595	79
Правец	Основно училище "Васил Левски"	313	39	279	35
Разлив	Основно училище "Христо Ботев"	61	9	51	9
Всичко		1416	186	1210	171

Източник: НСИ, 2007, 2010 г.

Общообразователната инфраструктура на територията на общината е функция от броя на децата от съответните възрастови групи, подлежащи на образование. Неблагоприятните демографски процеси в общината водят до намаляване на броя и на учениците. Спрямо 2007 г., през 2010 г. в училищата се обучават 206 ученика по - малко. Тази неблагоприятна тенденция е валидна за всички населени места. Единствено в Основно училище "Христо Ботев" с. Джурово бр. на учениците се е увеличил с 16. Само училищата в гр. Правец отговарят на средната пълняемост на паралелките в разглеждания тип училища – 23 ученика на паралелка.

Инфраструктурата на общото образование в общината (училищни сгради, брой класни стаи и учебни кабинети и др.) е с капацитет, отговарящ на броя на учениците. Обща материална база ползват двете училища в гр. Правец.

За нуждите на професионалното образование в гр. Правец е разкрито едно училище. Това е Професионалната гимназия по компютърни технологии и системи. Същата се ръководи методически от Техническия университет в гр. София. В нея през учебната 2009-2010 г. се обучават 470, формиращи 19 учебни паралелки. Материалната база на професионалната гимназия включва 36 учебни стаи, 10 лаборатории, 4 лекционни зали и 5 компютърни и 1 езиков кабинет. Изучаваните специалности дават възможност да

подготовката на кадри, които са търсени в много отрасли и производствено-управленски структури.

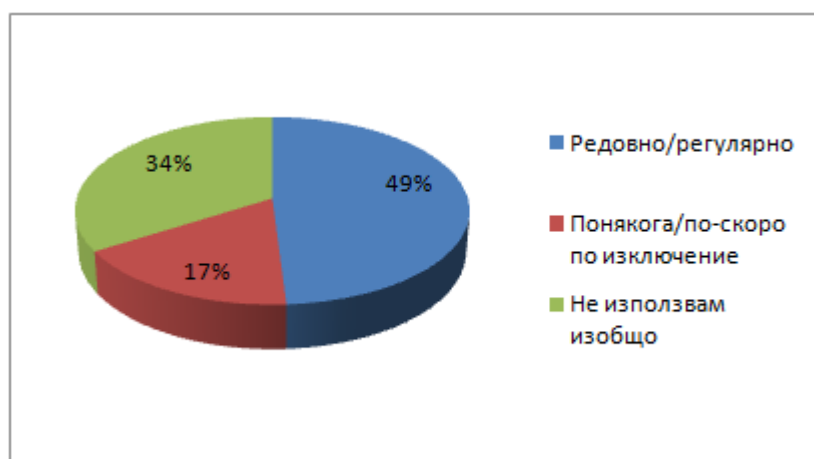
В допълнение, общинският център се е оформил като учебен център с надобщински функции. В езикова гимназия и професионалната гимназия се обучават ученици и от други общини.

2.3.7. Ползване на интернет

Данните от *Преброяване 2011* за наличие на компютър и достъп до интернет в община Правец показват, че в 32.2% от обитаваните жилища в общината има компютър, а с достъп до интернет са 29.5%. Резултатите регистрират по-лошо, от средното за областта, ниво на компютърна обезпеченост и ползване на интернет. Данните за областта са както следва: 39.2% (наличие на компютър) и 36.9% (достъп до интернет).

По данни от *социологическо изследване сред населението на община Правец*, преобладаващия дял от анкетиранияте посочват, че са редовни потребители на интернет услуги.

Графика № 19: Ако използвате интернет, колко често?

Източник: Изследване сред населението, община Правец

Интернет е предпочитан източник на информация относно реализацията на местни политики за 31.5% от респондентите, а 20.4% използват интернет страницата на община Правец, за да се информират за случващото се на територията. Ниските стойности на ползване на интернет не са смущаващи, дотолкова доколкото те са резултат от специфичната култура на всяко поколение, което изгражда своя система от методи и навици при набиране на информация. Така например, най-много анкетирани от община Правец посочват национално/а радио и телевизия (79.6%), следвана от национални вестници (51.9%) като предпочитани източници на информация.

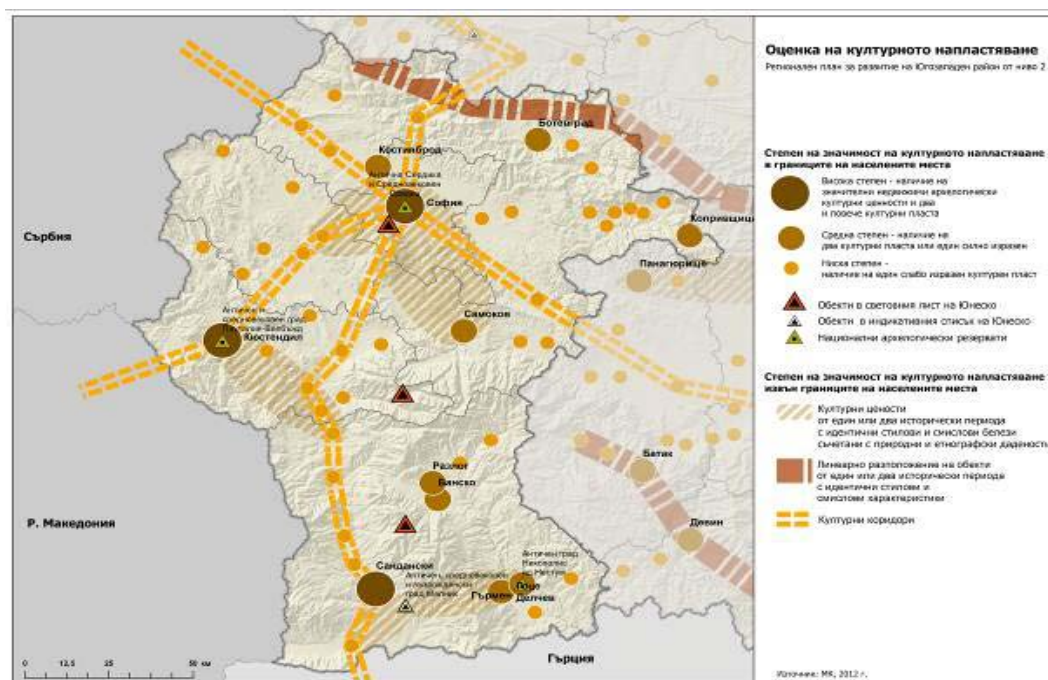
2.3.8. Култура, спорт и отдих

Култура

Община Правец е наследник на богато културно - историческо наследство, доказващо приемственост между отделните исторически епохи. Регистрирани са над 100 тракийски надгробни могили, 5 крепости от предримската, римска, ранновизантийска и средновековни епохи, селища и некрополи. Декларирани са над 50 архитектурни и художествени паметници, някои от които притежават статут на паметници на културата с местно и регионално значение и много исторически обекти.

В този контекст, концепцията за развитие на културата и културните активи на територията на община Правец трябва да бъде изцяло обвързана с туристическото предлагане. От гледна точка на географско разположение общината се намира най-близо до културната система „Велика София“, но остава извън основния фокус на туристическите посещения.

Карта № 2: Оценка на културното напластяване на територията на ЮЗР от ниво 2

Източник: Проект на РПР на ЮЗР от ниво 2

На територията на община Правец функционират следните обекти на културата:

1. Музейна мрежа.

Исторически музей- гр. Правец. Историческият музей (ИМ) е с общински функции. Разполага с добра база, включваща общо 12 зали с обща площ 331 кв. м. В него се

съхраняват експонати, свързани с историческите промени в битата на местното население. Фондовете му наброяват около 5000 архивни единици.

Музеен комплекс /Приемна сграда/. През 2002 г. общинният съвет на община Правец предоставя на ИМ- Правец “Приемна сграда Правец”, която понастоящем се използва като Експозиционна зала. В нея са експонирани предадените на отговорно пазене от рез. “Бояна” - София част от колекцията подаръци на Т. Живков, подарявани в качеството му на държавен глава. Експонатите включват предмети от цял свят и показват културното многообразие на различни страни и народи.

Музейни сбирки с. Видраре. Музейните сбирки включват общоисторическа сбирка с възстановка на класна стая от Старото училище и експозиция Ханът на Вуто Попиванов (Туняковски хан), отразяваща дейността на Частния български революционен комитет в с. Видраре, със запазено скривалище на В. Левски.

2. Мрежа от читалища.

На територията на общината има много добре развита мрежа от читалища. Техният брой е 8. За капацитета на читалищната база се съди от следните им параметри:

- брой салони и зали – 16;
- брой места в салоните – 2400.

В Приложение №3 е представена детайлна информация за действащите на територията на общината културни институции.

Културно - историческото наследство (КИН). Културно - историческото наследство включва недвижими паметници на културата, които са с общинско и регионално значение. Такива са манастирите „Св. Теодор Тирон” и Чекотински манастир, както и останките от стар манастир край с. Осиковица. От църквите с културно-историческо значение са „Св. Архангел Михаил” в с. Осиковица, „Св. Петка” (1838 г.) в с. Видраре, „Св. Атанасий Велики” и др. Всички те са обявени за паметници на културата. С културно - историческа стойност са и Туняковският хан в с. Видраре и Старото класно училище, намиращо се в двора на църквата „Св. Петка”. Някои от недвижимите паметници на културата след съответното експониране могат да се разглеждат и като туристически ресурс с антропогенен характер.

Основните проблеми на дейностите по културата са свързани с недостатъчния финансов ресурс за поддържане на инфраструктурата на културата и особено на читалищната база.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Спорт и отдих

На територията на община Правец има спортни бази, които съответстват на съвременните норми и изисквания и са с висока степен на натовареност.

Спортният комплекс „Правец“ разполага със зала за баскетбол и волейбол с 500 зрителски места, която е напълно подходяща и за тренировки и състезания по тенис на маса, борба, таекуондо, художествена гимнастика, аеробика. Комплексът има два отлично поддържани затревени футболни терена - официален и помощен - с трибуни за 1 500 зрители, два тенис-корта със стандартни размери, комбинирани спортни площадки на открито за баскетбол тенис на корт с изкуствена настилка. В спортния комплекс има модерно оборудван фитнес-център, разположен върху 230 кв. м. площ. Условия за пълноценен отдих предлага възстановителният център, който предлага сауна, джакузи, парна баня, тангентор и солариум. В процес на изграждане е лекоатлетическа писта в непосредствена близост до спортния комплекс по програма Трансгранично сътрудничество България – Сърбия 2007 – 2013 г.

Уникален не само за територията на община Правец, но и за региона на Източна Европа е комплекса „Правец голф резорт“, който разполага с голф игрище с 18 дупки отговарящо на всички стандарти на PGA (Асоциацията на професионалните голф играчи) с тренировъчно игрище и тренировъчен грийн. Комплекса е сериозен генератор на интерес към региона, както и на работни места и потребност от храна и специализирани услуги).

2.3.9. Нагласи и виждания на населението по отношение социалната сфера

Нагласите и вижданията на местното население за състоянието и развитието на социалната среда в община Правец не се различават от направения до момента анализ и преглед на сектора. В резултат на слабата привлекателност на възможностите за заетост на територията 53.7% от участниците в анкетирането посочват социалните помощи като източник на доходи, а протичането на неблагоприятни демографски процеси (ускорено застаряване) проличава в избора от 38.9% респонденти отговор „пенсии“ като източник на доходи. Въпреки свития пазар на труда 50.0% от анкетираните посочват работната заплата като форма на възнаграждение. Попитани **„От каква работа се печели най-добре във Вашата община“** 19.4% (най-висок дял) от респондентите посочват отговор „от никаква“. Тези данни илюстрират тревожна тенденция за развиване на зависимост към социално подпомагане, което от своя страна би рефлектирало върху нарастващия брой на продължително безработните лица. На второ място или 15.4% от анкетираните, посочват че най-добре се печели от работа свързана със земеделие, следвана от производство на пластмаси (13.4%), туризъм и хотелиерство (11.5%). С други думи очакванията на жителите на общината за повишаване нивото на доходи биват категорично обвързани с ключовите сектори за развитие на територията.

Безработицата се явява като естествена последица от свиването на възможностите за заетост. Най-голям дял от респондентите (18.5%) я визират като основна причина за поетия път от общината в последните години към по-лошо (35.7%). Така най-приоритетен за решаване проблем пред развитието на територията е отсъствието на икономически дейности /предприятия, чийто отговор е посочен от най-много анкетираните (58.6%).

Попитани за необходимите мерки в посока подобряване качеството на живот в община Правец около 2/5 от респонденти посочват отговора „Работни места, икономическо развитие, инвестиции“, следван от „Туризъм, реклама, стратегия за екотуризъм“.

Въз основа на направения анализ в предходните точки могат да бъдат изведени следните изводи и обобщения:

- ☞ Промените, които настъпват в демографското състояние на територията на община Правец не се отличават съществено от посоката и динамиката на демографските процеси в национален мащаб.
- ☞ Тенденциите в демографското развитие на община Правец за анализирания период са: намаляване на населението, колебливост в динамиката на механичния прираст, отрицателен естествен прираст, намаляване дела на контингентите в трудоспособна възраст, повишаване на образователното равнище на населението на общината. Основните приоритети в демографското развитие на общината следва да бъдат насочени към стабилизиране и запазване на населението, ограничаване неблагоприятните тенденции в демографските процеси, развитие на образованието и обучението, с акцент върху представителите на ромската етническа група.
- ☞ Основните проблеми на община Правец в сферата на заетостта и безработицата са свързани с висока безработица (над средната за областта и страната), висок дял на безработните младежи, лица без квалификация и с нисък образователен ценз и продължително безработните лица.
- ☞ Положителна черта на предлаганите социални услуги в общината е разширяването на териториалния обхват (населените места).
- ☞ На територията на общината няма организирана болнична помощ. Спешната медицинска помощ се осигурява от филиал на Центъра за Спешна медицинска помощ – София област. Първичната медицинска помощ в общината е организирана като система, включваща мрежата от лекарски практики, финансирани от Националната здравноосигурителна каса (НЗОК).

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- ☞ Община Плевен разполага с добре развита мрежа от учебни заведения, с оптимална структура за удовлетворяване на досегашните потребности за общо образование. Неблагоприятните демографски процеси в общината водят до намаляване на броя и на учениците.
- ☞ Община Плевен е наследник на богато културно - историческо наследство. В този контекст, концепцията за развитие на културата и културните активи на територията на общината трябва да бъде изцяло обвързана с туристическото предлагане.
- ☞ На територията на община Плевен има спортни бази, които съответстват на съвременните норми и изисквания.

2.4. ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ

2.4.1. Пътна мрежа и транспортна инфраструктура

Местоположението на община Правец съдейства за нейното добро включване към националната транспортна система на страната. Пътната мрежа е представена от всички класове пътища, в т.ч. и автомагистрали.

Таблица № 20: Пътна мрежа на територията на община Правец

Община Правец	
Автомагистрали (км)	21
Първокласни пътища (км)	30
Второкласни пътища (км)	6
Третокласни пътища (км)	12
Общинска пътна мрежа (км)	273
Пътна мрежа – общо (км)	342

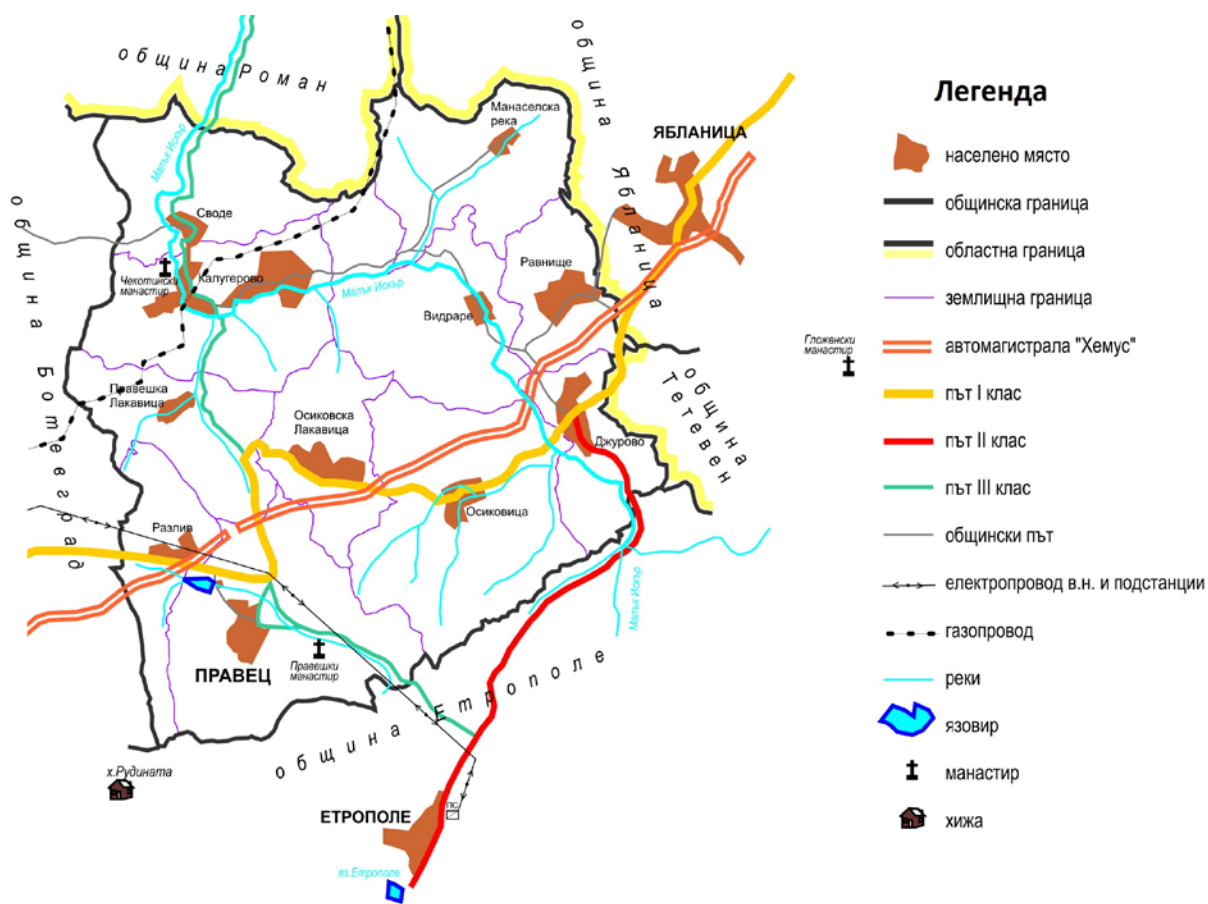
Източник: Общинска администрация Правец

От стратегическо значение за Община Правец е, че попада в съществени транспортни коридори София – Ябланица (като част от АМ “Хемус”) и София – Етрополе (като част от комуникацията Северна България, Подбалкана и АМ “Хемус”). Частта от АМ е с дължината 21 км и в добро състояние, а първокласният път – с дължина 30 км, в отделни участъци се нуждае от рехабилитация. Тези две пътни трасета пряко обслужват 70% от населените места в общината.

Второкласната пътна мрежа е представена от пътя Джурово–Етрополе– Златица и е с дължина на територията на общината 6 км. Този път има ограничено въздействие върху развитието на транспортните потоци в общината, но е с особена важност за осигуряването на комуникациите ѝ с Южна България. Сериозни затруднения при използването на пътя е, че той се използва предимно от тежкотоварни камиони, преминава през труднопроходими части на Стара планина, което го прави неизползваем през зимата, и е със силно влошено асфалтово покритие. Третокласният път Етрополе – Правец – Роман – Червен бряг, с дължина 12 км, е основно трасе, което свързва центъра на общината със селата Правешка Лъкавица, Калугерово и Своде в северна посока и гр. Етрополе - в южна посока.

Спецификата на селищната мрежа е наложила изграждането на много местни (общински) пътища, свързващи отделните махали с населените места. Общата дължина на общинската пътна мрежа е 273 км, чието състояние като цяло е незадоволително. Най-масово е нарушението на асфалтобетонната настилка и затрупани отводнителни канавки, което води до верижно развитие на разрушителните процеси, особено след наводненията през зимния сезон. Ремонти се налагат и на уличната пътна мрежа в селата, която е силно износена.

Карта № 3: Пътна мрежа на територията на община Правец

Източник: ОПР на община Правец 2007-2013 г.

Проблемно се оказва и поддръжката на пътните елементи, като значителна част от тях - настилка, габарити, маркировка, сигнализации, отводнителни и укрепителни съоръжения не отговарят на европейските стандарти за сигурност, комфорт на пътуването и безопасност на движението. Допълнително затруднение се явява и характерния за общината планински релеф, които затруднява и увеличава разходите за поддръжка на пътната система.

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

В този контекст, трябва да се отбележи, че местната власт успешно се възползва от ПРСР, мярка 321 „Основни услуги за населението и икономиката в селските райони”, за подобряване на пътната инфраструктура. В процес на реализация са 3 проекта по мярката, както следва: (1) „ Реконструкция и рехабилитация на общински път SF01471 /III-308/ Калугерово - Видраре- Джурово /I-3/”; (2) „ Реконструкция и рехабилитация на общински път SF03476/ SF01470, мотел Правец - Правец - резиденция Правец /от км. 0+000 до км.2+215,00” и (3) Рехабилитация на общински път SF02473 / SF01471, Видраре – Джурово / - Равнище – Граница общ. (Правец – Ябланица) - /I-3). Проектите са на обща стойност 7 873 184.00 лв.

В обобщение пътната мрежа на Община Правец не се явява ограничител и не затруднява интегрирането на общината с другите общини в страната, не ограничава мобилността на работната сила. Населените места в общината са предимно с планински и полупланински характер. Факта, че около 50 % от населението на общината живее в селата и наличието на над 60 махали изисква поддържането на пътната мрежа в добро състояние и влагането на значителни по обем средства.

Транспортното обслужване на населението се осъществява от обществен автобусен транспорт и таксиметров превоз на пътници и е поето от частни фирми, с които община Правец има сключени договори. Съществуващата транспортна схема задоволява потребностите на населението за връзка с общинския център, съседните общини и столичния град.

Географско положение на община Правец създава добри възможности за осъществяване на регулярни и рационално изградени междуобщински и междуселищни транспортни връзки. Налице е потенциал за развитие на комуникациите в почти всички посоки (известни затруднения има по отношение на връзките с Южна България през Етрополе за Златица поради периодичното затваряне на Златишкия проход през зимния сезон). Редовни автобусни линии свързват гр.Правец с областния център гр.София. Функционират директни комуникации с центровете на редица общини в северна и североизточна посока – Троян, Тетевен, Априлци, Кубрат, Козлодуй, Червен бряг. Съществуват и преки връзки с областните центрове Враца, Ловеч и Плевен.

Междообщинските автобусни връзки със съседните общини от Софийска област – Ботевград и Етрополе, са регулярни и осигуряват ефикасен достъп до тях. По отношение на вътрешнообщинските връзки, транспортното обслужване се осъществява по утвърдена транспортна схема, разработена съобразно реалните потребности на населението и учащите се от транспортни услуги. Функционират два отделни маршрута – в северна посока (Правец- Калугерово-Своде) и в североизточна посока маршрут, който обслужва останалите населени места от общината. Проблем се явява фактът, че поради недостатъчния брой пътници автобус по линията Правец-Осиковска Лъкавица-Осиковица-Джурово-Равнище-Видраре-Манаселска река има само 3 пъти дневно.

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

На територията на общината няма и не се предвижда изграждане на жп транспорт. Най-близкият железопътен възел се намира на 45 км от гр.Правец – гара Мездра. Най-близкото летище е на 60 км. от град Правец – летище София.

2.4.2. Водоснабдителна мрежа

Водоснабдителната инфраструктура е добре развита на територията на цялата община. По данни на НСИ в периода 2007-2010 г. не настъпват съществени промени в степента на водоснабдяване на населението на общината. През 2007 г. делът на водоснабденото население е 96.2%, а през 2010 г. то е 96.3%. Населените места се водоснабдяват от местни водоизточници. Водата постъпва във водопроводната мрежа или по гравитачен път, или помпажно (чрез дренажни кладенци с помпи).

Изградената водопроводна мрежа е с обща дължина 124.6 км. Тя е изградена в продължение на много години и в зависимост от използваните материали през съответните периоди на създаване е с етернитови и със стоманени тръби. В структурата ѝ преобладават водопроводите с етернитови тръби – обща дължина 77.2 км, а със стоманени тръби са 47.4 км. Част от суровата вода в някои от селата се подава във водопроводите, без да е пречистена – с. Джурово, Равнище, Правешка Лакавица, Видраре и др.

През анализирания период е завършен първият етап от изграждането нова Пречиствателната станция за питейни води (ПСПВ). ПСПВ използва само съществуващия захранващ водопровод и черпателни резервоари, тъй като сградата и съоръженията на старата ПСПВ са амортизирани и не подлежат на реконструкция. ПСПВ се изгражда на три етапа. Първият от тях е финансиран от МРРБ. За втори и трети етап има изготвени технически проекти, за които се търси финансиране.

Община като цяло е с недостатъчен воден дебит за задоволяване нуждите на населението. Тя е с благоприятни водни баланси, но сериозен и нерешен остава проблемът с големите загуби във вътрешните водопроводни мрежи вследствие на амортизацията и вида на материала им, както и с влошаване качеството на питейната вода като резултат от аварията.

В обобщение независимо от високата степен на изграденост на водоснабдителната мрежа не е постигнато оптимално задоволяване нуждите от питейна вода. Причините за това са пресъхването и силното намаляване на дебита на някои водоизточници, поливането на градини и селско стопански площи от водопреносната мрежа и големите загуби по водопреносната мрежа, която е с висока степен на амортизация. Решаването на проблема е свързано с поетапната подмяна на водопроводната мрежа, както и изграждането на нови водохващания и магистрални водопроводи.

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

2.4.3. Телекомуникационна и съобщителна мрежа

Съобщителната инфраструктура е изградена с оглед обхващане с фиксирана телефонна мрежа на населените места в общината. Към момента всички населени места са телефонизирани. По-голямата част от територията на общината има покритие със сигнал на трите GSM оператора. Интернет доставчици са БТК, мобилните оператори, и „Атлантис нет“, телевизия се предоставя чрез „Булсатком“ и КТВ Ботевград.

Пощенското обслужване на територията се осъществява от районна пощенска станция (РПС) – Правец, клон на Софийското ТП на „Български пощи“ АД. Във всяко населено място в общината има подразделение на РПС - Правец. В неговите офиси се извършва широк спектър от услуги – освен типична пощенска експлоатация клонът осъществява и финансово-разплащателни услуги, включително плащания за комунални услуги. На територията на гр. Правец функционират и фирми, които предлагат куриерски и транспортни услуги.

Най-актуални официални данни за текущото състояние на достъпността и ползването на телекомуникационни услуги в община Правец са резултатите от *Преброяване 2011г.*, които са илюстрирани в долната таблица.

Таблица № 21: Относителен дял на осигуреност на обитаваните жилища в община Правец с телекомуникационни ресурси.

	Общо		В градовете		В селата	
	жилища	живеещи лица	жилища	живеещи лица	жилища	живеещи лица
<u>Софийска област</u>	<u>140823</u>	<u>435415</u>	<u>93491</u>	<u>292296</u>	<u>47332</u>	<u>143119</u>
Кабелна телевизия	32%	30%	35%	32%	27%	25%
Сателитна антена	18%	17%	12%	12%	30%	26%
Компютър	25%	28%	27%	29%	22%	24%
Достъп до интернет	24%	26%	26%	27%	21%	24%
<u>Община Правец</u>	<u>6819</u>	<u>7569</u>	<u>2724</u>	<u>3829</u>	<u>3895</u>	<u>3740</u>
Кабелна телевизия	13.7%	32.1%	28.6%	54.0%	4.0%	9.7%
Сателитна антена	13.7%	35.2%	14.8%	29.2%	13.7%	41.4%
Компютър	13.4%	35.7%	30.0%	61.7%	2.5%	9.1%
Достъп до интернет	12.3%	33.0%	27.8%	57.7%	2.1%	7.8%

Източник: НСИ, Преброяване 2011

2.4.4. Енергийна мрежа

Електроснабдяване

Електроснабдяването в община Правец се осъществява от Националната енергийна компания, като електропреносната и електроразпределителната мрежа и съоръженията към нея се стопанисват, поддържат и реконструират от “ЧЕЗ –БЪЛГАРИЯ” –ЕАД. Енергийната мрежа включва линейни и точкови елементи – електропроводи средно и ниско напрежение и трафопостове в населените места. Всички населени места са електрифицирани.

Проблем на електроенергийната система е колебанието на напрежението в населените места, което е резултат от недостатъчните мощности на инсталираните трафопостове. Много от тях са строени преди няколко десетилетия и са оразмерявани за по-малки товари на върхово потребление.

Консумация на енергия

На територията на Община град Правец се използват следните източници на енергия: електричество; природна газ; дърва; въглища; петрол; дизел. Структурата на потребление на енергия обхваща енергопотреблението в секторите жилищен сектор, услуги, индустрия и транспорт.

Улично осветление

Уличното осветление на общината се захранва с електрическа енергия от мрежови комунално битови трафопостове. Понастоящем уличното осветление в населените места се осъществява от 2060 бр. осветителни тела с мощност от 36 W до 150 W. Изследвани по брой, вид и мощност наличните улични осветителни тела показват голяма консумация на ел.енергия. В рамките на Проект по „Международен фонд Козлодуй” са подновени и инсталирани 1190 бр. натриеви лампи високо налягане с единична мощност 36 W, 50 W, 70 W, 100 W, 150 W. В резултат на което, състоянието на уличното осветление в общината е подобро, но разходите за електроенергия повишени. За оптимизиране на енергопотреблението, подобряването на качеството и редуциране на годишните общински разходи за електроенергия се предвиждат модернизация и обновяване на уличното осветление в общината, с което консумацията на електроенергия да бъде намалена с около 15 %.

Газоснабдяване

Разпределението и общественото снабдяване с природен газ на територията на община Правец се осъществява от “Правецгаз 1” АД. Дружеството притежава лицензии от ДКЕВР за разпределение и обществено снабдяване с природен газ на потребители

разделени в три категории: Битови - (Б), Обществено-административни и търговски - (ОА и Т) и Промислени – (П)

Потребителите от трите групи към края на 2011 г. са като следва:

- Битови – 408 броя;
- ОА и Т – 54 броя;
- Промислени – 4 броя.

Налице е тенденция на ежегоден ръст на потребление на газ и нови абонати, благодарение на инвестираните чрез дружеството над 1 600 хил.лева в изграждане на нови газопреносни мрежи в града с обща дължина над 30 213 метра, и даващи достъп на повече битови, обществени, търговски и промишлени обекти за газифициране. Инвестиционните намерения на дружеството за периода 2011 – 2015 година предвиждат реализацията на проект обхващащ газификацията на цялата Община. Предвижда се в рамките на два подпроекта да се газифицират както следва:

Подпроект 1. Тръбопровод за природен газ с диаметър до 160 мм и с обща дължина 9 500 м. в землището на село Разлив. Тръбопровода ще бъде положен в сервитута на общинската или държавна пътна мрежа. Газоразпределителна мрежа с обща дължина 3 500 м. в село Разлив. Тези тръбопроводи ще бъдат разположени основно в тротоарите. За всеки абонат или група абонати ще бъде изградено газопроводно отклонение и газоразпределително и измервателно табло (ГРИТ). Предвижданият общ брой ГРИТ е около 150.

Подпроект 2. Автоматична газорегулираща станция (АГРС) към газопреносната мрежа на Булгаргаз ЕАД в село Калугерово. Прокарване на тръбопровод за природен газ с диаметър до 160 mm и с обща дължина 12 000 м. до селата Калугерово, Видраре, Джурово и Осиковица. Това количество напълно ще задоволи нуждите на региона в бъдеще, съпоставимо с експлоатационния срок на газопровода.

За Подпроект 1 е осигурено финансиране посредством грант от Европейска банка за възстановяване и развитие (ЕБВР) чрез фонд “Козлодуй”. Подписано е грантово споразумение с банката и се очаква одобрение на тръжните книжа. Инвестицията е в размер на 840 000 лв. и е 25 % от стойността на проекта. Подпроект 2 е неделима част от цялостния проект и следва да се финансира от Дружеството чрез собствен или привлечен капитал в размер на 2 500 000 лв.

Освен реализацията на гореописания проект се предвижда и продължаване на газификацията на град Правец, като за целта ще бъдат изградени около 3 000 м. уличен газопровод на територията на града. Към момента газоразпределителното дружество е изградило мрежа за газифициране на около 70% от потребителите в старата част на

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

града и мрежа за газифициране на 100% от потребителите в жилищният комплекс „Север”.

Енергийна ефективност

Енергийната ефективност е доста сложно, обемно и комплексно понятие, което накратко може да се представи като измерител на разумното използване на енергията. Най-характерната роля на община Правец в този аспект е тази на консуматор на енергия. Това е функция, свързана със задълженията на общината. Едновременно със стремежа да се разширява спектъра на дейностите в общината, икономията на енергия може значително да облекчи общинския бюджет и намаляването на консумацията да стане предпоставка за повишаване качеството на услугите, които се предлагат на населението.

Отговорностите на община Правец в сферата на енергийната ефективност се съдържат в чл. 6 от Закона за енергетиката, в чл. 9 от Закона за енергийната ефективност и чл. 92 от Закона за устройство на територията. В съответствие с тях община Правец има разработена и приета от общинския съвет „Програма за енергийна ефективност за периода 2012 – 2014 г.”

Съгласно програмата основно перо в консумацията на енергия от общината е обслужването на общинските сгради: административни, сгради на образованието, здравеопазването и културата, както и системата на уличното осветление. В община Правец сградите общинска собственост са 41 бр. от тях с газ се отопляват 6 бр., само една сграда използва нафта за отопление, а останалите се отопляват на твърдо гориво или електричество. Най-голям процент е потреблението на енергия в сферата на образованието и уличното осветление. Основните причини, водещи до възникването на проблеми свързани с ефективното използване на енергията в общинските обекти са:

- Лошото физическо състояние на сградните обвивки;
- Амортизирани, морално и физически остарели отоплителни инсталации в сградите;
- Липса на разбиране на проблемите за енергопотреблението;
- Финансово състояние на община Правец.

За да се подобрят техническите характеристики на общинските сгради, да се оптимизира консумацията на енергия и се постигне комфорт на обитаване, следва да се приложат мерки за подобряване на енергийната ефективност, свързани с подмяна на съществуващите дограми, топлоизолация, хидро- и топлоизолация на покриви, подмяна на инсталации и др.

В този контекст общинската администрация успешно се е възползвала от възможностите предоставяни по ОПРР, Схема за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ BG161PO001/4.1-03/2010 „Подкрепа за прилагане на мерки за енергийна ефективност в общинската образователна инфраструктура на 178 малки общини” и през 2010 г. започва изпълнението на проект „Внедряване на мерки за енергийна ефективност в образователната система на община Правец чрез основни ремонти на ЦДГ „Звънче” с. Джурово и сградата на ГПЧЕ „Ал. Константинов” и ОУ „Васил Левски” гр. Правец”. Чрез енергийно-ефективна реконструкция, обновяване на обектите и инсталациите ще се постигнат значителни икономии на енергийните разходи едновременно с подобряване на комфорта на обитаване и привеждане към нормално определените нива.

Проблемът за енергийната ефективност в жилищния сектор става все по-значим по две причини – пълната пазарна цена на енергоносителите, водеща до тежко бреме за домакинските бюджети и глобалният стремеж към пестене на енергия в контекста на усилията за постигане на устойчиво развитие. Ограничената информация не дава възможност за технически подробна картина на сектора на територията на общината.

2.4.5. Сметосъбиране

На територията на община Правец нормата на натрупване на отпадъци се движи в рамките на предвидената в Националната програма за този тип населени места. По данни на общинската администрация общото количество битови отпадъци през 2011 г. е 2345 тона, а на строителните отпадъци 3.5 тона.

Депонирането на отпадъците става посредством организирано за всички населени места сметосъбиране и сметоизвозване. Относителният дял на обхванатото население, чиито отпадъци се извозват от Общината по данни на НСИ към 2010 г. е 100 %. Въпреки това в част от селищата се депонират отпадъци на нерегламентирани сметища в близост до населеното място и върху неизползвани и пустеещи земи, предимно дерета. Предприети са действия от общинската администрация за ограничаване на този вид замърсявания и ликвидиране на замърсените площи. Създадени са условия и функционира система за разделно събиране на отпадъци от опаковки в гр. Правец и селата Джурово, Разлив, Осиковица и Видраре. Съгласно приета „Програма за управление на отпадъците на община Правец 2008-2012 г.” се търсят решения за въвеждане на разделно събиране и в другите населени места.

Съгласно Националната програма за управление на дейностите по отпадъците Община Правец се обслужва от Регионално депо в гр. Ботевград, отговарящо на европейските изисквания и норми. Депото е въведено в експлоатация в края на 2012 г. То се намира в местността Саманлията, в землището на село Трудовец, община Ботевград. Заема площ около 130 дка и върху нея са разположени две клетки за депониране на отпадъци с

охранителни канавки, стопански двор, включващ офис и битова сграда, гараж, автокантар, дезинфекционен трап, мивка за контейнери и канализационно пречиствателно съоръжение. Към момента депото не разполага с отредна клетка за депониране на строителни отпадъци.

2.4.6. Благоустройство и обновяване на населените места

В обхвата на територията на община Правец са включени 11 населени места – административният център на общината гр. Правец и 10 села. Те могат да бъдат успешни и устойчиви само ако жителите им живеят и работят в тях и имат възможност да си взаимодействат и пътуват. Населените места могат да бъдат привлекателни за туристи, само ако цялостната среда е безопасна, устойчива и с високо екологично качество.

В този контекст за периода 2007-2011 г. общинска администрация Правец посредством капиталовата си програма ежегодно извършва редица благоустроителни дейности на територията на населените места в общината¹¹ - ремонт на административни сгради в селата, ремонт на клубове за възрастни хора и хора с увреждания, ремонт на уличното осветление в населените места; ремонт и реконструкция на уличната пътна мрежа и др.

Местната власт се възползва и от възможностите по линия на ПРСР, мярка 322 „Обновяване и развитие на населените места”. В процес на реализация са 4 проекта по мярката, както следва: (1) „Разширяване и развитие на уличната мрежа на град Правец - I етап”; (2) „Разширяване на уличната мрежа на град Правец - Етап II”; (3) „Рехабилитация и основен ремонт на ул. "Опълченска", ул. "Димитър Грънчаров" и вътрешноквартални улици в кв. "Север", гр. Правец, община Правец, област София”; (4) „Рехабилитация и основен ремонт на ул. "Цвятко Вълков", ул. "генерал Раух", ул. "Работническа" и улици в квартал 131-132 в гр. Правец, община Правец, област София”. Проектите са на обща стойност 5 417 214.00 лв. През 2011 г. общината стартира изпълнението на проект по ОПРР за предотвратяване на наводнения в община Правец, включващо корекция на р. Скърнавска и р. Витомерица, гр. Правец.

2.4.7. Нагласи и виждания на населението по отношение на инфраструктурата

Нагласите и вижданията на местното население за текущото състояние и бъдещото развитие на територията поставят инфраструктурата в пакет от приоритетни действия за подобряване качеството на живот. На въпрос „*Според вас, като цяло как се развива*

¹¹ За повече информация виж. Доклад от междинна оценка на ОПР на община Правец за периода 2007-2013 г.

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

общината в последните няколко години - към по-добро или към по-лошо и каква е причината за това” голяма част от анкетираните (10.7% - второ място) като причина за развитието на общината към по-лошо посочват разруха и изостаналост на населените места. Въпреки това местното население отчита направеното до момента по отношение на инфраструктурата. На въпроса „**Кое е най-голямото постижение в развитието на Вашата община за периода от 2007 г. досега**”, 23.1.% от анкетираните посочват подобряването на пътната мрежа. Това от своя страна кореспондира с постигнатите резултати от изпълнението на проекти по ПРСР, мярка 321 и 322.

Въз основа на направения анализ в предходните точки могат да бъдат изведени следните изводи и обобщения:

- ☞ Местоположението на община Правец съдейства за нейното добро включване към националната транспортна система на страната. Пътната мрежа е представена от всички класове пътища, в т.ч. и автомагистрали. С най – голям дял е общинската пътна мрежа (273 км), чието състояние като цяло е незадоволително. Развитието на общинския център и неговото утвърждаване като привлекателна туристическа дестинация изисква да се пристъпи към подобряване на достъпа до съответните туристически обекти, до природните забележителности и обектите на културно-историческото наследство.
- ☞ Основните проблеми на водоснабдителната инфраструктура са свързани с високата амортизация на водопроводната мрежа. Това води до големи загуби на питейна вода. Решаването на проблема е свързано с поетапната подмяна на водопроводната мрежа, както и изграждането на нови водохващания и магистрални водопроводи.
- ☞ Проблем на електроенергийната система на територията на община Правец е колебанието на напрежението в населените места, което е резултат от недостатъчните мощности на инсталираните трафопостове.
- ☞ Град Правец е газифициран, предвижда се поетапна газификация и за част от селата на територията на общината.
- ☞ Съгласно Националната програма за управление на дейностите по отпадъците Община Правец се обслужва от Регионално депо в гр. Ботевград, отговарящо на европейските изисквания и норми. Депото е въведено в експлоатация в края на 2012 г.
- ☞ Общинска администрация Правец успешно се е възползвала от възможностите по линия на ПРСР и ОПРР за подобряване на техническата инфраструктура и благоустройство на населените места в общината.

2.5 ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ

2.5.1. Канализационна мрежа

Голяма част от общината е без канализационна мрежа, което е съществен проблем. Град Правец е с централна канализационна мрежа (изградени са 30 км. - 85% от градската канализация), а селата Джурово, Видраре и Разлив са с частично изградена. Останалите села и райони на общината се обслужват със септични ями. Едно от възможните решения за малките населени места е изграждането на модулни станции, които са по - ефективни като инвестиция и същевременно биха решили проблемите по отношение на отпадъчните води. Съществуват редица проблеми по отношение състоянието и поддръжката на канализацията. Общината е в процес на изготвяне на проекти за реконструкция и доизграждане на канализацията.

От 1992 г. в гр. Правец функционира градска Пречиствателна станция за отпадъчни води (ПСОВ), разположена върху терен от 12000 кв.м., извън регулационния план на гр. Правец, в землището на гр. Правец. Тя е с проектен капацитет 4000 м3 за денонощие, с механично и биостъпало, която в момента не функционира пълноценно. Вследствие на аварии не работи изграденото биологично стъпало, филтър-пресата и други съоръжения. Отпадъчните води в останалите населени места се заустват в естествени приемници, което води до тяхното замърсяване и оказва сериозно влияние върху местната флора и фауна.

2.5.2. Компоненти на околната среда (води, въздух, почви)

Води

Повърхностни води

Хидроложката мрежа на общината е силно разчленена. Представена е главно от притоците и повърхностните потоци във водосбора на р. Малък Искър в нейното средно течение. Тя е водоприемник втора категория с водосборна площ над 500 км2. Главен приток на територията на общината е р. Витомерица (Правешка река), която се влива в р. Малък Искър при с. Калугерово. В р. Малък Искър се вливат и редица други водни течения: Манаселска река, Правешка Лакавица, Брусен, Попов дол, Свин дол, Калугерски дол и др. В района няма естествени езера. На територията на общината има четири язовира.

Част от поречията на реките са замърсени от различни по вид отпадъци, особено в близост и при преминаването им през населените места. Качеството на водите на р. Малък Искър е по - добро поради осъществяване на проект за обхващане и прехвърляне на скатни води в Етрополе и работата на ПСОВ - Правец.

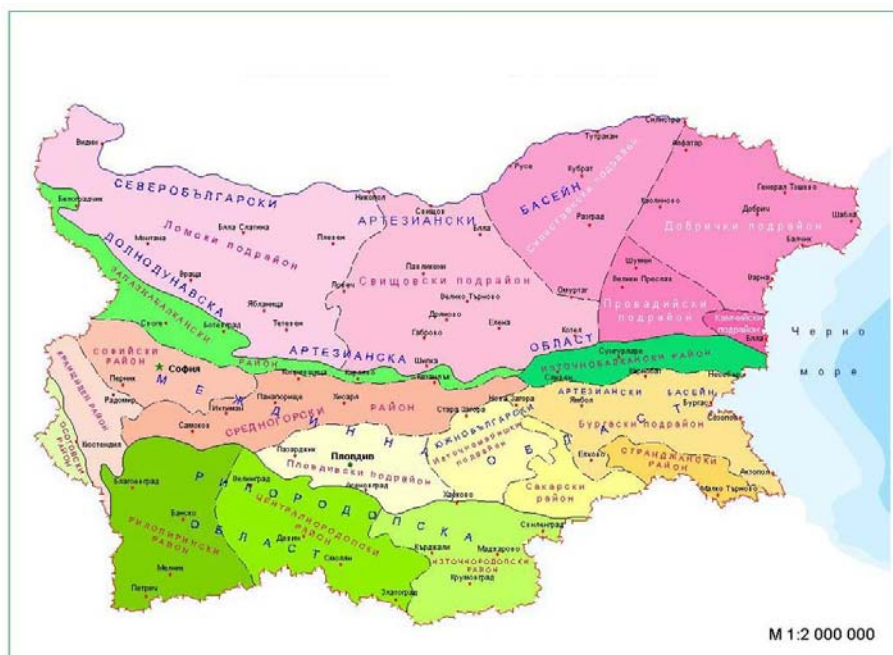
Във връзка с опазване чистотата на водите, РИОСВ - София осъществява текущ и последващ контрол на обекти - основни емитери на отпадъчни води на територията на община Правец. По-голямата част от основните предприятия - емитери на отпадъчни води, заустават в градската канализация на гр. Правец, а останалите - в повърхностни водни обекти. Повечето от изградените пречиствателни съоръжения към предприятията за отпадъчни води се поддържат в добро състояние и функционират нормално.

Подпочвени води

Формирането, подхранването и характера на режима на подпочвените води в общината се обуславя от зависимостта между различните физикогеографски и геоложки фактори, което определя и нееднаквото им количествено разпределение в план и дълбочина. Скалната основа и геоложката структура дава отражение върху характера и режима на подпочвените води, заедно с релефа, климата, почвената покривка и растителността.

Според хидрогеоложкото райониране на България Общината попада в Западнобалканския район на Междинната област.

Карта № 4: Хидрогеоложко райониране на България

Източник: География на България, 2002, БАН

Хидрогеоложките условия се характеризират с пукнатинни подземни води в докамбрийските и палеозойските скали и порови води в кватернера. Пукнатинните води по дълбочина на движение са студени, с плитка циркулация. В хипергенната напукана и изветряла зона на докамбрийските и палеозойските скали, разкриващи се в оградните планински масиви, те формират ограничени по площ потоци със свободно

водно ниво, интензивен отток и къс циркуляционен път. Подхранват се от валежи и се дренират чрез извори с малък дебит в речно-овражната мрежа, които през сухи периоди пресъхват. Поровите води формират безнапорен, на места слабо напорен, подземен поток в кватернерните алувиално-пролувиални образувания. Подхранването му е основно от притоците на река Бебреш и други малки дерета и реки, които се спускат от оградните планински масиви, както и от атмосферни валежи, а дренирането – в язовир Правец и река Бебреш.

Водоснабдяване

Населените места се водоснабдяват от местни водоизточници. Водата постъпва във водопроводната мрежа или по гравитачен път, или помпажно (чрез дренажни кладенци с помпи).

Таблица № 22: Използвана вода на човек от населението на община Правец

	Използвана вода на човек	
	Общо л/ч./ден	В т.ч. за домакинствата л/ч./ден
2007	102	70
2010	99	67

Източник: НСИ, 2007, 2010 г.

Използваната вода от един човек за 2010 г. по данни на НСИ е 99 л./ч./д., което е под средното за областта (119 л./ч./д.) и страната като цяло (135 л./ч./д.). От тази вода 67.7% е използвана от домакинствата при 72% за страната и 75% за областта.

В обобщение, община като цяло е с недостатъчен воден дебит за задоволяване нуждите на населението. Причините за това са пресъхването и силното намаляване на дебита на някои водоизточници, поливането на градини и селско стопански площи от водопреносната мрежа и големите загуби по водопреносната мрежа, която е с висока степен на амортизация. Това от своя страна влошава качеството на питейната вода като резултат от аварията.

Състояние на атмосферния въздух

На територията на Общината не се провеждат измервания на емисионния фон от страна на МОСВ, тъй като няма предприятия, замърсители на въздуха. Пътните връзки са с малка интензивност на движение на МПС, което не оказва съществено влияние върху стойностите на емисионния фон. Чистотата на атмосферния въздух се потвърждава от направените замервания от мобилна лаборатория за контрол качеството на атмосферният въздух към ИАОС в резултат за направена проверка през 2011 г.

Почви

Почвената покривка е обусловена от геоложкия строеж и отразява влиянието на климатичните условия, релефа и растителната покривка. В района са формирани следните типове почви: сиви горски, светло - сиви горски, кафяви горски, алувиално-ливадни и алувиално-делувиални

В общината няма производствена дейност, която да е потенциален източник на замърсяване на почвите с тежки метали. По данни на ИАОС към 2010 г. на територията на общината няма установено замърсяване на почвите с тежки метали над пределно допустимите количества. Замърсяването на почвите се осъществява предимно при неправилно торене и съхраняване на негодни за употреба изкуствени торове и пестициди в селскостопанските дворове. Потенциална опасност от замърсяване на почвата е и нерегламентирано изхвърляне на битови, строителни и промишлени отпадъци.

Разчлененият планински и полупланински релеф, геолого-петрографският строеж, усилената паша в миналото и други комплексно действащи фактори са създали условия за развитие на ерозионни процеси с различна интензивност на територията на общината. Ерозионните процеси са предимно скрити, под формата на плочно и повърхностно измиване и отнасяне на плодородните почвени хоризонти. Преобладава плочната ерозия. През годините са извършвани противоерозионни дейности, като в повечето случаи ерозираните площи са обхванати от залесителни и укрепителни мероприятия.

Шумово замърсяване

По информация на общината промишлените източници, разположени на територията на община Правец, не са включени в утвърдения от МОСВ списък за контрол на шумови нива, поради което няма данни от проведени измервания на шума. В РИОСВ – София няма постъпили жалби и сигнали относно превишаване на шумовото ниво от дейността на промишлени източници на територията.

Проблем от екологична гледна точка, в т.ч. и шумово замърсяване, създава преминаването на пътната мрежа през населените места. Във всички населени места на общината главната улица е част от нея. В този контекст, основен източник на шум на територията на общината е автомобилният транспорт. По градация следва битовият шум и на най-ниско ниво е шумът от строителни дейности. Към настоящия момент в община Правец не е правен анализ на звуковото натоварване в населените места, но може да се твърди, че не се надвишават пределно допустимите норми.

Вредни лъчения и радиация

По информация на общината не са установени източници на вредни лъчения. В района не са разположени постоянни или временни пунктове за измерване на радиационния гама-фон, атмосферната радиоактивност и нейонизиращите лъчения.

2.5.3. Управление на отпадъци

На територията на община Правец нормата на натрупване на отпадъци се движи в рамките на предвидената в Националната програма за този тип населени места. По данни на общинската администрация общото количество битови отпадъци през 2011 г. е 2345 тона, а на строителните отпадъци 3.5 тона.

В община Правец не съществува регламентирано депо за неопасни отпадъци. От дълги години събраните отпадъци от бита се извозват до депо за неопасни отпадъци – гр. Етрополе, в местността „Правешки връх”. От края на 2012 г., съгласно Националната програма за управление на дейностите по отпадъците Община Правец се обслужва от Регионално депо в гр. Ботевград, отговарящо на европейските изисквания и норми. Депонирането на отпадъците става посредством организирано за всички населени места сметосъбиране и сметоизвозване. Систеმა отговаря на Европейската практика с мобилни съдове за извозване на отпадъците.

Липсата на отредено депо за неопасни отпадъци на територията на общината и най-вече в общинския център в миналото налага в селата с протоколи още през 1983 /84 г. да се посочат терени за депониране на строителни, градински отпадъци и такива от животновъдството. При определяне на тези места не са изготвени проекти, нито са отчуждавани терени. На практика това са сметищни площадки без обработка и обезвреждане. С обхващането на населението в системата на организираното сметоизвозване в селата и града е започнало редовно запръстяване на сметищните площадки. Със заповед на кметските наместници в малките селища на Общината е прекратено извозването на отпадъци на тези площадки. Образованите локални сметища са иззети и откарани за депониране. С регулярното запръстяване (2 пъти в годината), както и контрола на Общинска администрация в Община Правец няма нерегламентирани сметища нуждаещи се от закриване съгласно Наредба № 8 за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци (ДВ бр.83/24.09.2004 г.).

Въпреки действащата система за сметосъбиране и сметоизвозване към настоящия момент в част от селищата се депонират отпадъци на нерегламентирани сметища в близост до населеното място и върху неизползвани и пустеещи земи, предимно дерета. Те от своя страна замърсяват околната среда чрез силното негативно въздействие върху

повърхностните и подземните води, въздуха и почвите, ограничават използваемостта на земята, създават хигиенни проблеми и създават сериозен здравен риск за населението. Предприети са действия от общинската администрация за ограничаване на този вид замърсявания и ликвидиране на замърсените площи.

2.5.4. Защитени територии по ЗЗТ, места по НАТУРА 2000 и биоразнообразие

На територията на община Правец попада една защитена територии по смисъла на Закона за защитените територии (ЗЗТ). Това е природната забележителност “Котлите”. Тя представлява скално образование с площ 2 дка в землището на с. Осиковска Лакавица.

Друга част от територията на общината – 15863 дка или 5 % от територията разположена в землищата на селата Видраре, Калугерово, Правешка Лакавица и Своде, попада в рамките на защитена зона „Бибреш” (код BG0000374) от европейската екологична мрежа НАТУРА 2000, по директивата за хабитатите (НСЗП, 2013г.).

Карта № 5: Зони по НАТУРА 2000 на територията на община Правец

Източник: <http://gis.mrrb.government.bg/>

Защитената зона обхваща долините на река Бебреш и река Малки Искър и запазените масиви от широколистни гори в съседство. И двете реки са запазени в естествено състояние и гъсто обрасли с крайречна растителност. Дъбовите, габървите и букови гори са важни местообитания за редки видове. Видовете и местообитанията в зоната са уязвими от възможно изграждане на мини ВЕЦ. Веднъж изградени те ще изземват до 90 % от водата и ще доведат до много негативни промени на реката и крайречните местообитания. Възможното изграждане на ВЕЦ ще доведе до смяна на хидрологичните характеристики на реките. Това ще се отрази на състоянието на крайречните гори от *Alnus glutinosa* и *Salix sp.* (приоритетно местообитание 91E0). (НАТУРА 2000, Стандартен формуляр, „Бебреш” код BG0000374).

Биоразнообразие. Територията на община Правец попада в предпланински флористичен пояс. В него преобладават смесената средноевропейска широколистна гора и растителност. Територията се характеризира с наличие на над 600 вида растения. За района в червената книга на България са показани следните видове:

- пеперувиден салеп- многогодишно тревисто растение с коренови грудки; рядък вид
- есенен спиралник – многогодишно тревист растение с коренови грудки; рядък вид
- изправеноплодна злина – двегодишно тревисто растение; рядък вид
- гол сладник – многогодишно тревисто растение; рядък вид
- грахова глушица - многогодишно тревисто растение; рядък вид
- пълзяща телчарка - многогодишно тревисто растение; рядък вид
- хилядолистен воден морач - многогодишно тревисто растение; български ендемит ; рядък вид
- линдерния - едногодишно тревисто растение; рядък вид.

Отделните видове лечебни растения се поставят под специален режим на опазване и ползване (контролирани от РИОСВ).

2.5.5. Екологични проблеми, замърсявания и антропогенни въздействия

Община Правец притежава съхранена природа, която не е била подложена на промишлено замърсяване.

Въз основа на направения анализ в предходните точки могат да бъдат изведени следните изводи и обобщения:

- ☞ Състоянието на канализационната система и пречистването на отпадъчните води са един от основните екологични проблеми на общината. Необходимо е в по-

голяма степен и по-успешно да се използват възможностите за финансиране по линия на европейските фондове и националния бюджет за рехабилитация и доизграждане на канализацията и модернизация на ПСОВ-Правец, което ще доведе до подобряване екологичното състояние на повърхностните и подпочвени води и ще преустанови здравния риск за населението. Едно от възможните решения за малките населени места е изграждането на модулни станции, които са по - ефективни като инвестиция и същевременно биха решили проблемите по отношение на отпадъчните води.

- ☞ Състоянието на въздушния басейн в общината, което зависи от концентрацията на отпадъчни газове на вредни вещества, изпускани от неподвижни източници е в нормите за допустими емисии. Основен източник на замърсяване на атмосферния въздух е вторичното прахоотделяне, дължащо се на автомобилния трафик в района на общината. Значим източник на замърсяване на въздушния басейн в селата от общината е и битовият сектор през отоплителния сезон.
- ☞ На територията на община Правец няма замърсени почви с тежки метали и нефтопродукти. Няма силно ерозирали терени.
- ☞ Създадената в община Правец система за събиране и транспортиране на битовите отпадъци има параметрите на съвременна и модерна организация за този вид дейност. Все още на територията на общината съществуват терени, замърсени с отпадъци.
- ☞ На територията на община Правец попада една защитена територии по смисъла на Закона за защитените територии (ЗЗТ). 5 % от територията, попада в рамките на защитена зона „Бебреш” (код BG0000374) от европейската екологична мрежа НАТУРА 2000, по директивата за хабитатите.

3. АКТУАЛИЗИРАН SWOT АНАЛИЗ

Настоящият актуализиран SWOT анализ е част от актуализацията на социално-икономическия профил на община Правец. С изготвянето на анализа се цели да се отразят настъпилите промени в социално – икономическата картина на територията, които са оказали влияние върху вътрешните фактори за нейното развитие - нейните силни и слаби страни. Динамичните процеси на промени както в национален, така и в глобален план в годините след разработването и приемането на действащия общински план за развитие, несъмнено са повлияли в една или друга посока и върху външните фактори за развитие на територията – възможностите за развитие и заплахите пред развитието на територията.

Актуализираният анализ има за цел именно да прецени доколко влиянието на дадени фактори – външни или вътрешни продължава да влияе и в каква степен върху социално икономическото развитие на територията и доколко избраната стратегия за развитие е адекватна на новите условия.

Изготвянето на актуализирания SWOT анализ е извършено с активното участие на местните заинтересовани страни в община Правец. В периода януари – февруари, 2013 г. е проведено анкетно проучване сред представителите на общинска администрация и общински съвет, в което те изразиха своето виждане за влиянието на факторите към момента на проучването. Резултатите са обработени от екипа и на база на тях, както и на експертната оценка на изпълнителите е съставен актуализирания SWOT анализ на община Правец.

В актуализираната версия на анализа, след експертна оценка и/или по препоръка на местните заинтересовани страни са отпаднали някои от съществуващите фактори. Така например от слаби страни са отпаднали *„Наличие на нерегламентирани сметища и неефективно съхранение и третиране на отпадъците на съществуващите такива”* и *„Слаб контрол за поддържане на чистотата”*. Основната причина за отпадане на тези два фактора е, че от края на 2012 г., Община Правец се обслужва от Регионално депо в гр. Ботевград, което отговаря на европейските изисквания и норми. Също така през периода на действие на ОПР, общинската администрация е предприела редица действия за ограничаване на замърсяванията от нерегламентирани сметища и ликвидиране на замърсените площи, т.е. влиянието на факторите е намаляло и/или изчерпано.

Други фактори са отпаднали поради дублиране, т.е. под една или друга форма представят една и съща информация. В актуализирания анализ, от слабите страни са отпаднали *„Лошо състояние на пътната мрежа”, „Лошо състояние на уличната мрежа в града и селата”, „Недостатъчни водоизточници за селата”* и *„Недоизградена канализация в гр. Правец и липса на такава в останалите населени места”*. Като слаба страна е останала *„Амортизирана и неравномерно разпределена*

техническа инфраструктура”. Подобна редукция е извършена и за част от факторите посочени в квадрант силни страни.

При актуализацията на анализа част от факторите (основно в квадранти силни страни и слабо страни) са окрупнени, с цел в синтезиран вид да се очертае една комплексна картина на община Правец. Така например факторите в силни страни „Запазена чиста околната среда”, „Природни ресурси и благоприятен климат, благоприятстващи за развитието на туризма”, „Културни традиции” и „Потенциал и желание за развитие на туризъм”, са обединени в един „Съхранена, привлекателна и разнообразна природна среда, богато културно-историческо наследство”.

Актуализацията на възможностите и заплахите пред развитието на територията е извършена на основата на оценките на потенциалите и ресурсите, с които разполага общината и очакваната политическа и макроикономическа среда. Отчетено е продължителното негативно влияние на глобалната криза, изразяващо се в икономическа рецесия, спад на ПЧИ, повишаване на безработицата, намаляване на доходите и потреблението, както и възможностите, произтичащи от новата политика на ЕС за периода 2014-2020 г.

В допълнение, голяма част от факторите в отделните квадранти на анализа са редактирани (преформулирани) с оглед на по - коректното им дефиниране от методологическа гледна точка. Извършено е прегрупиране на факторите по квадранти, с цел съответствие между съдържанието (последователността) на социално-икономическия анализ и структурата на SWOT анализа.

Актуализираният анализ е представен в таблицата по долу:

Силни страни – S	Слаби страни - W
1. Благоприятно транспортно - географско положение;	1. Наличие на природни ограничители за развитие на растениевъдството;
2. Съхранена, привлекателна и разнообразна природна среда, богато културно-историческо наследство;	2. Недостатъчна технологична обезпеченост в местните предприятия с нови технологии;
3. Добри природни дадености за развитие на животновъдството;	3. Недостатъчен брой МСП, липса на големи предприятия;
4. Висок дял на горския фонд и наличие на значителни горскостопански ресурси;	4. Неблагоприятни демографски тенденции, риск от обезлюдяване;
5. Налични производствени фондове на територията на общинския център;	5. Високи нива на безработицата;
6. Добро образователно и квалификационно ниво на активното	6. Незадоволителна професионална адаптивност и професионална квалификация според изискванията на

население; 7. Добра мрежа от учебни заведения, в т. ч. училища за подготовка на квалифицирани кадри; 8. Изградена базова инженерна инфраструктура; 9. Наличие на магистрален газопровод, преминаващ през територията на общината; 10. Балансирана селищна мрежа и опорна мрежа от общинския център; 11. Изграден капацитет в общинската администрация за разработване и управление на проекти финансирани от европейски програми.	пазара на труда; 7. Висок дял неграмотни сред ромското население; 8. Ниско равнище на доходите и висок риск от бедност; 9. Значителни различия в развитието на общинския център и населените места в общината; 10. Недостатъчни възможности за реализация на младите хора 11. Миграция към други региони от страната и емиграция; 12. Наличие на маргинализирани групи; 13. Амортизирана и неравномерно разпределена техническа инфраструктура; 14. Недостатъчни водоизточници за селата.
Възможности – О 1. Използване на финансови средства от фондовете на ЕС; 2. Новата политика на ЕС за периода 2014-2020; 3. Междуобщинско сътрудничество за реализация на ключови инфраструктурни проекти за региона; 4. Развитие на регионален туристически продукт; 5. Развитие на дърводобивната и дървопреработвателната промишленост; 6. Развитие на производства с висока добавена стойност на единица продукт; 7. Повишаване конкурентоспособността на МСП чрез технологично обновяване и иновации; 8. Развитие на МСП, предлагащи иновативни решения към традиционни	Заплахи – Т 1. Продължително негативно влияние на глобалната криза – икономическа рецесия, спад на ПЧИ, повишаване на безработицата, намаляване на доходите и потреблението; 2. Политическа нестабилност в страната, което намалява атрактивността на страната за чуждестранните инвеститори; 3. Засилен външен конкурентен натиск върху местната икономика; 4. По-добри възможности за реализация на младите хора извън общината; 5. Недостатъчност на финансирането за инфраструктурни проекти съобразно потребностите на общината; 6. Забавяне в реализирането на ключови инфраструктурни проекти, поради външни за общината причини; 7. Забавяне на структурните реформи в

продукти.	публичния сектор; 8. Неблагоприятно влияние на климатичните промени, енергийната зависимост и глобализацията; 9. Природни рискове.
-----------	---

На база извършената актуализация са идентифицирани общо 42 фактора, от които 11 се класифицират като силни страни на територията, 14 като слаби страни, 8 са възможности и 9 – заплахи.

Графиката по-долу представлява визуализация на тежестта на всеки от дяловете на анализа. В координатна система са разположени силните и слабите страни и възможностите и заплахите. Стойностите по абсцисната ос са дефинирани въз основа на броя на слаби страни и заплахи, а по ординатната ос – на силни страни и възможности. Факторите имащи отрицателен характер – слабости и заплахи са 23, положителните – силни страни и възможности са 19. Именно тези фактори определят развитието на община Правец до момента. В случая на община Правец графиката е изместена в най-голяма степен към слабите страни.

Графика № 20: Графично изображение на факторите от SWOT анализа

Източник: SWOT анализ

Действията (стратегията) спрямо изтъкнатите компоненти трябва да бъдат:

1. Комбинацията Слаби страни+Възможности – Търся;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

2. Комбинацията Слаби страни+Заплахи – Предотвратявам;
3. Комбинацията Силни страни+Възможности – Използвам;
4. Комбинацията Силни страни+Заплахи – Противопоставям.

4. ПРЕПОРЪКИ ЗА АКТУАЛИЗИРАНЕ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА УСТОЙЧИВО ИНТЕГРИРАНО МЕСТНО РАЗВИТИЕ

Общинският план за развитие е част от системата от документи за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие, разписани в чл. 9 т. 7 на ЗРР. Съгласно чл. 13, ал.1 на ЗРР, ОПР определя средносрочните цели и приоритети за развитие на общината в съответствие с Областната стратегия за развитие. Методическите указания за актуализиране на действащите стратегии и планове за регионално и местно развитие, одобрени от Министъра на регионалното развитие и благоустройството, отново подчертават необходимостта от съответствие на Стратегията за устойчиво интегрирано местно развитие в ОПР с Областната стратегия, както и с насоките за разработване на целите и приоритетите на ОПР, съдържащи се в същата.

Актуализираната стратегия за устойчиво интегрирано местно развитие следва също така да отчита в максимална степен изискванията на прилаганите финансови инструменти към момента, с цел осигуряване на възможности за финансиране на проекти, които допринасят за изпълнение на приоритетите и целите. В тази връзка следва да се осигури съответствие на приоритетите на ОПР с приоритетите на Оперативните програми, по които са допустими бенефициенти от територията.

При определянето/актуализацията на целите и приоритетите за развитие на общината задължително се отчитат и актуалната социално-икономическа ситуация в нейните различни аспекти, както и идентифицираните актуални силни и слаби страни на територията и външните възможности и заплахи, които могат да окажат влияние върху нейното развитие.

Съгласно Методическите указания, при актуализиране на целите и приоритетите е необходимо да се прецени:

- Кой от тях са актуални за момента – съобразени с потребностите на територията и актуалната ОСР, и/или валидни за следващия програмен период и респективно следва да останат;
- Кой цели и приоритети намаляват или губят своята значимост – в този случай те следва или да отпаднат, или тяхната формулировка да се промени;
- Какви нови цели и приоритети следва да бъдат включени/

При формулирането на целите и приоритетите следва също така:

- да бъдат реалистични за постигане в рамките на съответния програмен период;
- в случая на цели и приоритети, засягащи конкретни сектори, да се отчетат и съответните секторни стратегии за развитие в този период;

- да се отчетат евентуалните общи интереси със съседни общини по отношение на постигане на цели, касаещи общото икономическо, социално, инфраструктурно развитие и опазването на околната среда;
- да се заложи партньорство с тези общини.

Стратегическата част на ОПР на община Правец за периода 2007-2013 г. включва: визия, главна цел, 4 приоритета, 12 специфични цели и 26 мерки и обхваща всички публични сфери на местно развитие, които допринасят за подобряване качеството на живот – от техническа инфраструктура през бизнес среда, социални дейности, култура и образование до публични услуги.

Междинната оценка на ОПР на община Правец за периода 2007-2013 г. установи следното по отношение на стратегическата част на документа:

Съответствие с Областната стратегия за развитие

ОПР на община Правец не съдържа текст, описващ съпоставимост и съответствие на стратегическите приоритети на Общинския план за развитие със стратегическите приоритети и цели на Областната стратегия за развитие (ОСР) на Софийска област, каквото е изискването на ЗРР. При направения анализ на съответствие на стратегическата цел и приоритетите на ОПР на община Правец със стратегическите цели и приоритетите на ОСР на Софийска област е констатирано пълно съответствие между двата документа.

В допълнение, следва да се отбележи, че оценката съвпада и с констатациите на анкетираните за целите на МО общински съветници и служители на общинската администрация. Всички анкетирани лица посочват, че ОПР съответства с Областната стратегия за развитие на Софийска област в голяма степен. Съвпадението в оценките отразява както обективното състояние, така и косвено високата осведоменост относно това изискване и съдържанието на съответните документи.

Съответствие със социално-икономическия анализ

Следващата таблица показва обобщени изводи за съответствието на приоритетите и специфичните цели на ОПР с изводите от социално-икономическия анализ:

Приоритет	Специфични цели	Съответствие със социално-икономическия анализ в ОПР
Приоритет 1: Развитие и модернизация на инфраструктурата, допринасящи за растеж на местната	<i>Цел 1. Развитие и модернизиране на елементите на инфраструктурата. Цел 2. Стимулиране на икономическото</i>	Пълно съответствие. - Социално-икономическият анализ отчита необходимостта от преустройството на инженерната и техническата инфраструктура в

Приоритет	Специфични цели	Съответствие със социално-икономическия анализ в ОПР
икономика и разширяване на пазара на труда, съобразно потенциала на човешките ресурси	приобщаване на територията. <i>Цел 3. Развитие на съобщителната инфраструктура, чрез информационните и комуникационните технологии.</i>	общината с оглед подобряване достъпността до отделните населени места и потенциалните туристически и вилни зони, като и с осигуряването на качествени инфраструктурни услуги.
Приоритет 2: Разширяване на икономическата основа и създаване на условия за развитието на туризма, образованието спорта и културата	<i>Цел 1. Подкрепа на развитието на малките и средни предприятия (МСП) чрез предоставянето на услуги, свързани със стартиране и/или разширяване на предприемачеството и разкриване на нови работни места.</i> <i>Цел 2. Развитие на алтернативни форми туризъм, опазване на природната среда и културното наследство.</i>	Пълно съответствие. - Социално-икономическият анализ отчита съществуващите условия и предпоставки за икономическо развитие. Той акцентира върху необходимостта от създаване на алтернативна икономика, облекчаване на достъпа до заетост, засилен приток на инвестиции и предприемане на конкретни мерки за стимулиране на малкия и средния бизнес и на услугите за неговото ефективно функциониране. Благоприятното разположение на общината и добрите природни и културно-исторически дадености са предпоставка за ускорено развитие на разнообразен по форми и съдържание алтернативен туризъм. В аналитичната част на ОПР е анализирана социалната сфера, като е отделено специално внимание върху необходимостта от провеждане на трайна политика за подобряване качеството на предлаганите социални услуги. Това от своя страна до голяма степен се свързва с укрепването на човешкия потенциал, развитието на социалното обслужване и като цяло рефлектира върху подобряването на атрактивността и качеството на живот в общината.
Приоритет 3: Създаване на условия за устойчив растеж на равнището на доходите, заетостта и социалната интеграция на	<i>Цел 1. Създаване на условия и насърчаване на сътрудничеството между местната власт, бизнеса и образователните институции за развитие на професионалните умения и обвързване с</i>	Пълно съответствие. - На база извършения анализ в ОПР на община Правец, е отчетена необходимостта от преодоляване на диспропорциите в доходите, повишаване на заетостта и снижаване равнището на безработица, посредством повишаване

Приоритет	Специфични цели	Съответствие със социално-икономическия анализ в ОПР
жители на общината	<i>потребностите на местния пазар на труда.</i> Цел 2. Подкрепа за повишаване на квалификацията и преквалификацията на работната сила чрез различни стимули и мерки. Цел 3. Сътрудничество за успешна реализация на Плана за развитие. Цел 4. Развитие на гражданското общество и засилване на партньорството.	адаптивността на човешките ресурси и засилване на инвестициите в развитието на човешкия потенциал и по-специално на работещите в МСП и на работниците от традиционните производства. Анализиран е неправителствения сектор и е отчетена необходимостта от предприемането на редица инициативи, които да повишат доверието между гражданите, местната власт и бизнеса и да стимулират развитието на диалога между тях.
Приоритет 4: Благоустройство на територията на общината;	Цел 1. Устойчиво развитие на населените места в общината Цел 2. Подобряване и развитие на благоустройствените и социалните дейности в селата Цел 3. Развитие на сътрудничеството с други общини	Частично съответствие В аналитичната част на ОПР не е извършен анализ по отношение на действащите общи и подробни устройствени схеми и планове и необходимостта от тяхното актуализиране/разработване.

В допълнение, на база проведеното проучване сред населението на община Правец е анализирано доколко има съвпадение/съгласуваност между споделяната от населението визия относно това кои отрасли са перспективни, кои икономически дейности са най-печеливши, с какви ресурси е свързан потенциалът за развитие на територията, какви други предимства или недостатъци има територията от гледна точка на планиране и заложените приоритети в ОПР:

- Във визията на населението туризмът е най-перспективния за развитието на общината отрасъл (53.7%), следван от промишлеността (46.3%) и селското стопанство (40.7%)¹² - съответствие с Приоритет 2.
- Природните дадености, културните и историческите забележителности са най-честият спонтанно посочван ресурс на територията от респондентите в

¹² Процентите надхвърлят 100, тъй като запитаните са давали повече от един отговор.

изследването сред населението (приблизително 1/5 от анкетираните) - съответствие с Приоритет 2.

- Разположението (в близост до София/магистрала /главен път) и възможностите за развитие на туризма са две от петте формулирани от респондентите предимства на територията от гледна точка на планиране - съответствие с Приоритет 1 и 2.
- Проблемите, свързани с недостатъчни инвестиции/икономическо развитие, респективно работни места, намаляващо и застаряващо население, престъпността, корупцията и проблеми с питейната вода са най-често посочваната група от проблеми за територията - съответствие с Приоритет 1, 2, 3 и 4.

Предвид допустимите дейности и периода на изпълнение на Проекта (средата на 2013 г.), актуализацията на ОНР се състои в обновяване на социално-икономическия профил на общината и SWOT анализа на документа, без да се извършва промяна в другите секции на стратегическата част. Отчитайки тези условия и предвид съображенията, че актуализацията се извършва в края на плановия период 2007-2013 г., не съществува технологично време за изпълнение на актуализирана версия на документа. Предвид изложените факти се препоръчва при подготовката на ОНР за следващия планов период да се имат предвид следните препоръки:

- Спазване на йерархичността на използваните термини – да се формулират стратегически цели и приоритети към всяка от тях. Като цяло може да се препоръча да се формулирани стратегически цели, които в голяма степен могат да съвпадат с формулираните приоритети към момента, чиято актуалност е валидна. Стратегическите цели от своя страна да съдържат не голям брой (2-3) приоритети, които да са ясно фокусирани и да очертаят адекватно обхвата на действие за зададената времева рамка. Приоритетите следва да спомогнат за доброто групиране на умерен брой реалистично изпълними мерки и включващите се в тях дейности.
- Корекция в тежестта на отделните мерки, така че да съответстват на анализа и визията на местните хора, включване на допълнителни мерки, които отсъстват в актуалния план и ясно определени бенефициенти по всяка мярка.
- Осигуряване на съответствие на формулираните стратегически цели и приоритети с тези на актуалната Областна стратегия за развитие на Софийска област и насоките за разработване на целите и приоритетите на ОНР, съдържащи се в същата.
- Осигуряване на съответствие на приоритетите и целите с предвидените приоритети на Оперативните програми за периода.

5. АКТУАЛИЗАЦИЯ НА ИНДИКАТИВНАТА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА ОБОБЩАВАЩА НЕОБХОДИМИТЕ РЕСУРСИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПЛАНА

Индикативната финансова таблица (ИФТ) обобщава необходимите ресурси за реализация на общинския план за развитие и определя финансовата рамка за участие на различните източници и поетите ангажименти от партньорите за финансиране на дейности в рамките на плана.

При актуализацията на ИФТ е взета предвид оценката на ефикасността и ефикасността на използваните ресурси при изпълнението на ОПР на община Правец към края на 2011 г. (съдържаща се в доклада от МО), която прави аналитичния преглед и на обобщените резултати от изпълнените проекти и дейности в периода, обхванат от междинната оценка, финансирани със средства от бюджета на общината, структурните фондове на ЕС, ЕЗФРСР и други източници. Направена е преценка за реалистичност на заложения финансов ресурс и възможността същия да обезпечи изпълнението на мерките до края на плановия период.

При актуализацията на ИФТ са взети предвид и условията по отношение прилагането на принципа на „допълняемост“ при оперативните програми и ПРСР и опита на общината във финансовото управление на проекти, съфинансирани от фондовете на ЕС.

Актуализираната индикативна финансова таблица е представена в таблицата по долу:

Приоритети / цели / мерки	Необходими средства, хил. лв	Източници на финансиране		
		Общински и държавен бюджет, други средства извън фондовете на ЕС, хил.лв	Фондове на ЕС, хил.лв	Частни средства, хил.лв
Общо за ОПР	42,833.99	11,794.60	25,962.54	5,076.85
Приоритет 1: Развитие и модернизация на инфраструктурата, допринасящи за растеж на местната икономика и разширяване на пазара на труда, съобразно потенциала на човешките ресурси				
Общо за Приоритет 1	26,970.00	7,775.40	15,030.00	4,164.60
Цел 1. Развитие и модернизиране на елементите на инфраструктурата				
Мярка 1. Реконструкция и модернизация на транспортната инфраструктура	10,398.00	4,159.20	6,238.80	0.00
Мярка 2. Модернизация и реконструкция на водоснабдителната система	3,000.00	2,100.00	900.00	0.00
МЯРКА 3. Реконструкция и развитие на енергийната инфраструктура и енергийната ефективност	13,082.00	1,308.20	7,849.20	3,924.60
Цел 2. Стимулиране на икономическото приобщаване на територията				
	210.00	168.00	42.00	0.00
Цел 3. Развитие на съобщителната инфраструктура чрез развитие на информационните и комуникационните технологии				
Мярка 1. Подобряване на достъпа до информационните и комуникационните технологии	80.00	40.00	0.00	40.00

Мярка 2. Разширяване вида и качеството на предлаганите съобщителни услуги до населението	200.00	0.00	0.00	200.00
Приоритет 2: Разширяване на икономическата основа и създаване на условия за развитието на туризма, образованието, спорта и културата				
Общо за Приоритет 2	12,726.99	2,640.20	9,229.54	857.25
<i>Цел 1. Подкрепа на развитието на МСП чрез предоставянето на услуги, свързани със стартиране и/или разширяване на предприемачеството и разкриване на нови работни места</i>				
МЯРКА 1. Активна подкрепа на бизнеса	711.00	35.55	533.25	142.20
МЯРКА 2. Подобряване управлението и оптималното използване на ресурсите. Подпомагане на селското и горскотостопанското производство. Въвеждане на екологични стандарти	2,375.00	0.00	2,375.00	0.00
<i>Цел 2. Развитие на алтернативни форми на туризъм, опазване на природната среда и културното наследство</i>				
МЯРКА 1. Развитие на алтернативни форми на туризъм	2,653.00	265.30	1,857.10	530.60
МЯРКА 2. Минимизиране на екологичните рискове и съхраняване на средата	3,689.00	1,844.50	1,660.05	184.45
МЯРКА 3. Подобряване на туристическата инфраструктура и информация	1,700.00	255.00	1,445.00	0.00
МЯРКА 4. Развитие на образованието, културата, младежките и спортните дейности	899.00	134.85	764.15	0.00
МЯРКА 5. Подобряване на здравните услуги и интеграция на уязвимите групи	700.00	105.00	595.00	0.00

Приоритет 3: създаване на условия за устойчив растеж на равнището на доходите, заетостта и социалната интеграция на жителите на общината				
Общо за Приоритет 3	695.00	183.00	467.00	45.00
<i>Цел 1. Създаване на условия и насърчаване на сътрудничеството между местната власт, бизнеса и образователните институции за развитие на професионалните умения и обвързване с потребностите на местния пазар на труда</i>				
	100.00	20.00	75.00	5.00
<i>Цел 2. Подкрепа за повишаване на квалификацията и преквалификацията на работната сила чрез различни стимули и мерки</i>				
	200.00	0.00	160.00	40.00
<i>Цел 3. Сътрудничество за успешна реализация на Плана за развитие</i>				
МЯРКА 1. Подобряване на координацията в процеса на изпълнение на ОПР	10.00	10.00	0.00	0.00
Мярка 2. Създаване на програма за обучение и развитие на умения в общинската администрация	15.00	15.00	0.00	0.00
Мярка 3. Разработване на система за наблюдение, оценка и контрол на Общинския план за развитие	10.00	10.00	0.00	0.00
МЯРКА 4. Създаване на проектен капацитет за усвояване на финансови инструменти	200.00	100.00	100.00	0.00
Мярка 5. Развитие на нови подходи за регионално и местно развитие	70.00	10.00	60.00	0.00
<i>Цел 4. Развитие на гражданското общество и засилване на партньорството</i>				
МЯРКА 1. Подобряване на качеството на предоставяните публични услуги	50.00	5.00	45.00	0.00
МЯРКА 2. Засилване на партньорството и междуобщинското сътрудничество	30.00	3.00	27.00	0.00
МЯРКА 3. Обучение на участниците в ПЧП	10.00	10.00	0.00	0.00

Приоритет 4: благоустройство на територията на общината				
Общо за Приоритет 4	2,442.00	1,196.00	1,236.00	10.00
<i>Цел 1. Устойчиво развитие на населените места в общината</i>				
МЯРКА 1. Хармонизиране на устройственото развитие на територията	355.00	177.50	177.50	0.00
МЯРКА 2. Подкрепа на структуроопределящите области на общинско развитие	100.00	40.00	50.00	10.00
<i>Цел 2. Подобряване и развитие на благоустройствените и социалните дейности в селата</i>				
МЯРКА 1. Благоустройство и подобряване на средата	1,897.00	948.50	948.50	0.00
Мярка 2. Организационно и финансово обезпечаване на дейностите, свързани с приоритетите на Общинския план за развитие	60.00	0.00	60.00	0.00
<i>Цел 3. Развитие на сътрудничеството с други общини</i>				
Мярка 1. Създаване на междуобщински съвет за партньорство и взаимноизгодно сътрудничество	10.00	10.00	0.00	0.00
Мярка 2. Създаване на програма за междуобщинско сътрудничество	20.00	20.00	0.00	0.00

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

6. СИСТЕМА ОТ ИНДИКАТОРИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА

Индикаторите представляват част от градивните единици на една ефективна система за наблюдение изпълнението на определен дългосрочен документ. Процесът на определяне на индикаторите следва да се осъществи на етапа на разработване на стратегията/програмата/плана, като в този процес следва да участват всички ключови заинтересовани страни, и по-специално – партньорът, който ще извършва изпълнението, и бъдещите бенефициенти. Поради това, постигането на общо съгласие относно подходяща система за наблюдение и за събиране на базови данни е една от важните начални стъпки при разработването на документите. Основна констатация на доклада от междинната оценка от изпълнението на ОПР е липсата на разработена система от индикатори за измерване напредъка и изпълнението на документа. Системата от индикатори има за цел да измерва планираните цели, приоритети и мерки при подготовка на годишни доклади от наблюдението и оценката на изпълнението на ОПР. В настоящия документ не се извършва актуализация на стратегическата част на ОПР и предвид края на периода за изпълнение на документа не би могло да се разработи система от индикатори за измерване изпълнението на стратегическите цели, приоритети, мерки и дейности на документа. Предвид тези обстоятелства в точките по-надало се представя информация, която е полезна и може да послужи на екипа, които разработва ОПР за периода 2014-2020г.

6.1. ДЕЙСТВИЯ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОПР

Наблюдението и оценката се основават на единен обобщен модел представляващ съотношението между поставените цели, вложените ресурси, извършените действия, постигнатите резултати и осъществените въздействия. Наблюдението и оценката са насочени главно към постигане на устойчивост, ефективност, целесъобразност и законосъобразност при изпълнението на даден документ.

Предмет на наблюдението и оценката е изпълнението на целите и приоритетите на общинския план за развитие, организацията и методите прилагани от органите, отговорни за неговото изпълнение, като се използват резултатите от подготовката и изпълнението на мерките и проектите, включени в Програмата за реализация на плана.

Извършване на наблюдение на изпълнението ОПР е процес на системно и непрекъснато събиране и анализ на информацията за хода на реализацията на мерките на ОПР и постигане на поставените цели и резултати. Получената информация се използва за целите на управлението - осъществяване на контрол и вземане на управленски решения за продължаване, изменение и допълване на документа.

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на 103 Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Системата за наблюдение обхваща:

1. източниците, начините и периодичността за събиране, обработка и анализиране на информация;
2. индикаторите за наблюдение;
3. органите за наблюдение, организацията и методите на тяхната работа;
4. системата на докладване и осигуряване на информация и публичност.

Орган за наблюдение на общинския план за развитие е Общинският съвет. В процеса на наблюдение на изпълнението на общинския план за развитие се осигурява участието на заинтересованите страни - органи, организации, физически и юридически лица при спазване на принципа за партньорство, публичност и прозрачност при изпълнението на ОПР.

Финансовото и техническото осигуряване на дейността по наблюдението на общинския план за развитие се извършва от бюджета на общината.

Кметът на общината организира наблюдението на изпълнението на ОПР. Със заповед на кмета на общината се определя екипа от експерти, които подготвят правила за извършване на наблюдението на изпълнението на ОПР. Правилата съдържат срокове и форми на документи за набиране на информация, изготвяне на справки, анализи и годишния доклад за наблюдение. За резултатите от наблюдението на изпълнението на общинския план за развитие се разработват ежегодно годишни доклади. Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на ОПР се изготвя по определен от кмета на общината ред и се одобрява от Общинския съвет по предложение на кмета на общината.

Информацията и данните, свързани с наблюдението на изпълнението на общинския план за развитие, се въвеждат в Единната информационна система за управление на регионалното развитие.

Годишните доклади за наблюдението на изпълнението на общинския план за развитие осигуряват информация за изготвяне на междинната и последващата оценка на общинския план за развитие.

Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на общинския план за развитие съдържа информация за:

1. общите условия за изпълнение на ОПР и в частност промените в социално-икономическите условия в общината;

2. постигнатия напредък по изпълнението на целите и приоритетите на ОПР въз основа на индикаторите за наблюдение;

3. действията, предприети от компетентните органи с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на ОПР, в т. ч.:

а) мерките за наблюдение и създадените механизми за събиране, обработване и анализ на данни;

б) преглед на проблемите, възникнали в процеса на прилагане на ОПР през съответната година, както и мерките за преодоляване на тези проблеми;

в) мерките за осигуряване на информация и публичност на действията по изпълнение на ОПР;

г) мерките за постигане на необходимото съответствие на ОПР със секторните политики, планове и програми на територията на общината;

д) мерките за прилагане принципа на партньорство;

е) резултатите от извършени оценки към края на съответната година.

4. заключения и последващи мерки за подобряване на резултатите от наблюдението.

Резултатите от наблюдението на общинския план за развитие се вземат предвид при отчета на изпълнението на съответната областна стратегия за развитие.

Актуализацията на общинския план за развитие следва да подобри системата за наблюдение с оглед извършване на обективна междинна и последваща оценка на неговото изпълнение.

Оценката разглежда резултатите и въздействията на документите (планове, програми, стратегии) – оценявайки тяхната ефективност, ефикасност и уместността на мерките, като доставя входни данни за формулирането и преориентирането на политиката. При извършването на оценката се разчита главно на данните и информацията, събрани чрез наблюдението, което посочва възможността за ранно взаимодействие между двете дейности.

На база на междинната оценка се отчита достигнатата степен на изпълнение на целите и приоритетите на актуализирания документ за изпълнение на общинския план за развитие за периода 2009-2013 г., изпълнението на финансовия план и постигната ефективност и ефикасност на усвоените финансови ресурси. На този етап могат да се предприемат мерки за подобряване на управлението на изпълнението на плана с цел постигане по-висока ефективност и ефикасност на процеса на наблюдение и оценка на политиката за местно развитие.

Последващата оценка следва да даде цялостна представа за изпълнението на общинския план за развитие и за реализацията на неговите стратегически цели и приоритети.

На тази основа може да се актуализира политиката за устойчиво интегрирано местно развитие през следващия планов период.

6.2. СИСТЕМА ОТ ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОПР

В периода на програмиране следва да се изработи система от индикатори за измерване степента на напредък и изпълнение на прилагане на ОПР. Системата от индикатори служи за осъществяване на обратна връзка, която позволява на управляващите да идентифицира потенциални проблеми и да предприеме своевременното им разрешаване в процеса на изпълнение на ОПР.

За целите на наблюдението се изгражда система за наблюдение, която отговаря на специфичните условия и организация за изпълнение на съответните документи за стратегическо планиране на регионалното развитие.

Основни елементи на **системата за наблюдение и оценка** на документите са:

- Индикатори;
- Периодични доклади – 3 и 6 месечни;
- Годишни доклади;
- Доклад от окончателна оценка на изпълнението.

Индикаторът е средство за измерване на напредъка и постиженията на изпълнение на процеси или документи. По своята същност индикаторът следва да бъдат:

- специфичен, с оглед спецификите на програмата/мярката/проекта/дейността, която отчита;
- измерим, с определена единица за измерване и източник за проверка;
- постижим;
- реалистичен за целите на дейността и съобразен с ресурсите за реализирането на планираните цели;
- съобразени с времевия график за изпълнение на дейностите.

Количественият измерител на индикатора е неговия **показател**.

Наблюдението и оценката се извършва въз основата на **набор/система от индикатори**, които отчитат специфичния характер на подкрепата, целите на ОПР, социално – икономическата, структурната и екологичната ситуация на територията.

Индикаторите се делят на следните видове:

- **индикатор за изпълнение/ постижение/продукт (outputs)** - индикаторите за изпълнение са свързани пряко с дейностите, след реализацията, на които се създава определен продукт (output). Индикатори за количественото изражение на мерките. Те измерват дейностите на мерките пряко реализирани в рамките на ОПР. Тези дейности са първата стъпка към реализирането на оперативните цели на намесата и се измерват във физически или парични единици, напр. км път, бр. сертификати, бр. обучени, общ обем на инвестициите.
- **индикатор за резултат (result)** – дават информация за промени в поведението, капацитета или начина на работа на бенефициентите и са пряко свързани със специфичните цели на проекта. Този вид индикатори могат да бъдат както с физическо (намален брой пътни злополуки), така и с финансово изражение (намаление на разходите за транспорт).
- **индикатор за въздействие (impact)** - отнасят се до последици, свързани с реализирането на плана/програмата/стратегията, които надхвърлят непосредствения ефект. Те се отнасят до ползите от програмата не само на равнище подпомагане, но и по-общо в програмната област. Те са свързани с по-широките цели на програмата. Пример: увеличаване на заетостта в територията, увеличена производителност на селскостопанския сектор, увеличено производство на възобновяема енергия.

Индикаторите за наблюдение и оценка отчитат конкретните продукти, резултатите и въздействието от изпълнението на целите, приоритетите и мерките на ОПР.

Индикаторите за наблюдение на регионалните планове за развитие и на общинските планове за развитие отчитат степента на постигане на целите и приоритетите за развитие, определени в съответните документи, въз основа на данните за физическото и финансовото им изпълнение.

ППЗРР третира въпроса за индикаторите само на регионалния план за развитие и на общинския план за развитие, но не ги поставя във връзка с ОСР. По пътя на логиката и имайки предвиди спецификата на документа – ОСР, за него важен компонент са

индикаторите, измерващи напредъка и постиженията. При тяхното актуализиране е необходимо да се изхожда от разбирането, че определените индикатори трябва да са количествено измерими, да могат да се регистрират периодично и да са достъпни, а информационните източници - надеждни.

Отговорните екипи за програмиране, изпълнение, наблюдение и оценка на ОПР в общинската администрация следва да поддържат актуална информация по отношение на напредъка по изпълнението на документите, като редовно проследява заложените индикатори.

Система и видове индикатори:

1. Изходни индикатори (Индикатори за изпълнение или за продукт):

Измерват директно изхода от дейностите, реализирани в рамките на ОПР. Индикаторите за изпълнение са свързани пряко с дейностите, след реализацията, на които се създава определен продукт (output). Измерват се във физически или парични единици.

Този вид индикатори са от особена важност, тъй като дефинират по измерим начин какво ще се постигне с реализирането на проектите. На практика на базата на стойностите, отчетени по тези индикатори, се извършва възстановяване на разходите, направени от бенефициентите.

Пример: брой организирани обучения, брой организации, получаващи инвестиционна подкрепа, общ размер на инвестицията, км път, бр. сертификати и т.н.

2. Индикатори за резултат:

Измерват директния ефект от интервенцията и дават информация за промени във важни показатели. В резултат на реализирането на проектите/дейностите бенефициентът има възможност да получи определени предимства или да промени поведението си в положителна насока, напр. в резултат на новоизградения път ще се спести време за пътуване или в резултат на извършените обучения ще се повиши квалификацията и т.н. Те дават информация за промени в поведението, капацитета или начина на работа на бенефициентите и са пряко свързани със специфичните цели на ОПР. Този вид индикатори могат да бъдат както с физическо (намален брой пътни злополуки), така и с финансово изражение (намаление на разходите за транспорт). Могат да бъдат измервани във физически или парични единици.

Пример: брой на новосъздадените работни места, брой хора успешно преминали обученията, степен на удовлетвореност от обучението и т.н.

3. Индикатори за въздействие:

Този тип индикатори отчитат изпълнението на стратегическите документи или статетическата част на плана. Отнасят се до последици, свързани с реализирането на стратегията, които надхвърлят непосредствения ефект. Те са пряко свързани с общата/стратегическата цел на ОПР.

4. Източниците на информация са другият важен инструмент от системата за наблюдение и оценка изпълнението на документите. При избора на индикатори следва да се има предвид източниците на информация за набиране на надеждни стойности на показателя, чрез които се отчита напредък. Всеки индикатор следва да е наличен, тоест да могат да се получат данни за неговата стойност във времето. Източниците на информация са важни от гледна точка осъществяването на наблюдение по прилагането на ОПР. Източниците на информация следва да са предварително идентифицирани и посочени в процеса на разработване на документа.

Индикаторите за наблюдение на общинския план за развитие отчитат степента на постигане на целите и приоритетите за развитие, определени в съответните документи въз основа на данните за физическото и финансовото им изпълнение. Използват се три вида - финансови и физически индикатори за конкретен продукт, индикатори за резултат и индикатори за въздействие.

Финансовите и физическите индикатори отчитат какво е изпълнението на финансирането и реализацията на конкретни продукти за всеки от приоритетите на база на планираните ресурси в индикативната финансова таблица. Финансовите индикатори отчитат, както конкретното изпълнение, така и участието на различните финансови източници и партньорите.

Индикаторите за оценка на изпълнението на отделните мерки по приоритетите за развитие са от типа „индикатори за резултат“, тъй като по някои мерки те се отнасят за единични конкретни проекти. Избраните индикатори са количествено измерими и осигуряват обективност по отношение на оценките и изводите за постигнатата промяна и напредъка по реализацията на целите.

Индикаторите за въздействие отчитат изпълнението на специфичните цели на приоритетите и имат значение за цялостната оценка на ефективността и стратегическата ориентация на политиката за интегрирано местно развитие. Степента на въздействие се отчита с количествено измерими индикатори (по възможност), а в някои случаи с качествени оценки за социалното, икономическото и инфраструктурното развитие.

При изготвянето на ОПР за следващия планов период следва да бъдат конкретизирани индикаторите, които да се използват в процеса на наблюдение, да се посочат източниците на информация, които да осигуряват необходимите данни, периодичността на събиране на актуална информация, както и базовите и прогнозните стойности на индикаторите.

За някои от посочените индикатори, които не се наблюдават от Националния статистически институт, като източник на информация могат да бъдат посочени някои от административните звена в общината, които съхраняват и обработват необходимата за наблюдението информация. Неправителствените организации често разполагат с информация, която би била полезна за наблюдението. Важно условие за правилното протичане на наблюдението е източниците на информацията да са надеждни, а самите данни достоверни и актуални. Важно изискване, което трябва да се спазва, е при определянето на индикаторите да се уверим, че е възможно да се осигури необходимата информация за прилагането им.

В случаите, когато за някои от посочените индикатори е невъзможно да бъде осигурена информация в процеса на наблюдение, те биха могли да бъдат заменени с други. Процедурата за включване на нови индикатори следва да се осъществява на база на предложение, съдържащо се в междинната оценка за изпълнението на общинския план за развитие.

За изпълнението на целите и приоритетите на общинския план за развитие е подходящо да бъдат включени количествени индикатори с цел да се оцени напредъка по интеграцията на глобалните проблеми на околната среда при осъществяване на местната политика за устойчиво интегрирано развитие. Списък на ключови (стратегически) индикатори за наблюдение на интеграцията на глобалните проблеми по околна среда в процеса на регионално и местно развитие в България са дадени в Приложението към методически указания одобрени със Заповед № РД 02-14-844 от 20 май 2009 г. и Заповед № РД-02-14-2402/22.11.2011 г. на Министъра на регионалното развитие и благоустройството.

Препоръчва се при разработването на се ОПР да определи и разработи система за наблюдение и оценка изпълнението на документите и следната система от индикатори за измерване изпълнението на документите:

Индикатори за изпълнение на документа, които служат за оценка изпълнението и напредъка на планираните цели , приоритети и мерки на документа, например:

ИНДИКАТОРИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ЦЯЛОСТНОТО ПРИЛАГАНЕ НА ОПР				
Вид индикатор	Индикатор	Мерна единица	Цел до края на изпълнение на документа	Източник на информация
Изходен	Брой проекти, финансирани по ОПР	Брой		
	Брой бенефициенти, подпомогнати по ОПР	Брой		
Резултат	Създадени работни места	Брой		
	Участници, завършили успешно обучение	Брой		
	Жени, завършили успешно обучение	Брой		
Въздействие				

В зависимост от целите и приоритетите на ОПР следва да се предложат индивидуални/ собствени индикатори. Към момента на разработване на документа се допълват целевата стойност на индикаторите (желаното състояние след приключване изпълнението на документите) и източниците на информация (от къде ще се набира информация за проследяване на промените в индикаторите).

За прилагането на всяка мярка от ОПР се предлага разписване на индикатори за наблюдение изпълнението на документа, като се ръководи от индикаторите по отделните мерки, заложи в ОПР, например:

ИНДИКАТОРИ ПО МЯРКА..... ОТ ОПР				
Вид индикатор	Индикатор	Мерна единица	Цел до края на изпълнение на документа	Източник на информация
Изходен	Брой проекти, финансирани по мярката	Брой		
	Брой	Брой		

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на 111 Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

	бенефициенти, подпомогнати по мярката			
Резултат				

Към момента на **разработване** на ОПР следва да се попълнят целевата стойност на индикаторите (желаното състояние след приключване изпълнение на документите) и източниците на информация (от къде ще се набира информация за проследяване на промените в индикаторите).

Информацията за наблюдение и оценка на документите може да се събира от два основни типа източници - **първични и вторични**.

Първичните данни предполагат събирането на информацията да се осъществява конкретно за нуждите на постигането на определена цел, в случая за наблюдението и оценката на програмните документи. Основното предимство на метода е, че отразява напълно нуждите и е в съответствие с целите, за които е събирана информацията.

Съществен недостатък на метода е високата стойност на получените данни в общия случай. Поради това е за предпочитане да се използва комбинация от двата метода.

Основните методи за събиране на първични данни са: анкетни проучвания, регистри, системи за обратна връзка и други подобни.

Вторичните данни са вече съществуващи данни, които са събрани и обработени и могат да бъдат използвани за анализ директно или след елементарни трансформации. Основен проблем при тях е, че при дефинирането им те не са съобразени с целите и нуждите на наблюдението и оценката на стратегии/планове за развитие и формата и/или обема им не винаги е достатъчен. По тази причина може да се наложи събирането и обработването на така наречените първични данни, които да покрият нуждите на системата за наблюдение и оценка. Методологията и начините за събиране на първичните данни зависят от вида и обема на необходимата информация. В общия случай събирането на първични данни изисква специфични познания, капацитет, разполагаме финансов ресурс и време. Това налага използването на комбинация от двата типа данни.

Източниците на вторични данни за целите на наблюдението на ОПР могат да включват:

- данни на Националния статистически институт и териториалните му подразделения;

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- данни от различни секторни институции и ведомства на централната власт (Бюра по труда, Агенция по заетостта, Национален център за здравна информация, местната администрация и др.);
- системи за наблюдение на оперативни програми ИСУН и ИСАК.

При събирането и обработването на данни, описващи социално-икономическата действителност много важен е въпроса за конфиденциалността на статистическата информация. Когато се касае за данни на сравнително малка територия, този проблем се изостря в по-голяма степен поради по-малки брой единици в различните категории. Събраните данни трябва да бъдат използвани по начин, който да не накърнява интересите на стопанските субекти или гражданите.

Информацията, събирана от Националния статистически институт в голяма степен отговаря на нуждите на подготовката, наблюдението и оценката на документите за стратегическо планиране на регионалното развитие и това е абсолютно валидно за документите, изготвяни на по-високо териториално равнище - областно (в голяма степен), регионално и национално (напълно). Информацията, която може да бъде предоставена на ниво община е значително по малка като обем и причината за това е извадковата методология за събиране на данни, прилагана от НСИ, която не позволява да се осигурят данни, изпълняващи изискването за конфиденциалност на ниво община (особено в случаите, когато общината не е областен център или друга по-голяма община).

Въпреки трудностите и ограниченията, които са на лице при този източник, той остава един от основните, които осигуряват данни, включително на ниво община. Предвид ограниченията обаче е необходимо да бъдат включени допълнителни източници.

Разпределение на основните източници на информация по отношение на индикатори за наблюдение и оценка по групи данни е представена в следващата таблица*:

ТЕМАТИЧНИ ОБЛАСТИ	ИЗТОЧНИЦИ НА ДАННИ
Производствени инвестиции	Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България — ИСУН; ИСАК; ТСБ на НСИ
НИРД, иновации	ТСБ на НСИ; Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България — ИСУН
Базова инфраструктура	ТСБ на НСИ; Агенция „Пътна инфраструктура“ Общинска администрация
Социална инфраструктура	ТСБ на НСИ; Агенция за социално подпомагане Информационна

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на 113 Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

	система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България — ИСУН Общинска администрация
Околна среда	ТСБ на НСИ Регионална инспекция по опазване на околната среда ВиК дружества Общинска администрация
Градско развитие	ТСБ на НСИ Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България — ИСУН Общинска администрация
Пазар на труда и обучение	ТСБ на НСИ Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България — ИСУН ДБТ
Институционален и административен капацитет	Областна администрация Общински администрации Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България — ИСУН

*съгласно Методическите указания за разработване на програмни документи за периода 2014-2020 г., одобрени със Заповед № РД-02-14-2402/22.11.2011 г. на министъра на регионалното развитие и благоустройството.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

7. ПРИЛАГАНЕ НА ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

7.1. ПРИНЦИП НА ПАРТНЬОРСТВОТО

Принципът на партньорството, участието на обществеността и прозрачност при вземане на решения са взаимосвързани и основни демократични принципи, от съществено значение за доброто управление и устойчивото развитие.

Партньорството се прилага с цел постигане на ангажираност у всички заинтересовани страни, на по-добри условия за успеха на документа и по-позитивно приемане на резултатите от неговото изпълнение.

Прилагането на принципа на партньорство само по себе си е механизъм за повишаване на устойчивостта на взетите решения и ефективността на тяхната реализация, а чрез осигурената публичност и прозрачност на процесите, се гарантира успеха на планираната стратегия за развитие и широка обществена подкрепа.

По отношение на регионалното развитие законовата рамка на България определя като официална обществена информация (чл. 33 ППЗРР) действията на държавните органи и на органите на местното самоуправление, свързани с изработване, одобряване, приемане, актуализиране, изпълнение, наблюдение и оценка на стратегиите, плановете и програмите за регионално и местно развитие.

Страните, които следва да участват в процесите, за да се реализира принципът на партньорството са:

- а) компетентните регионални, местни, градски и други публични органи;
- б) икономическите и социалните партньори;
- в) структурите, представляващи гражданското общество, включително партньорите от областта на опазването на околната среда, неправителствените организации и организациите, отговарящи за утвърждаването на равенството и недискриминацията.

По време на **изпълнение на стратегиите, плановете и програмите** партньорите следва да се привличат за участие в:

- Органите за наблюдение и оценка на изпълнението и напредъка към постигането на поставените цели;
- Разработване на годишни доклади за изпълнение;
- Извършване и изготвяне на междинна и последваща оценка.

Този документ е създаден в рамките на проект «Партньори за по-добра местна и регионална политика» в изпълнение на 115 Договор за безвъзмездна финансова помощ №A10-13-38/20.02.2012г., който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на публикацията се носи от Областна администрация на Софийска област и при никакви обстоятелства не може да се счита, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

7.2. ФОРМИ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ПАРТНЬОРСТВА И ОСИГУРЯВАНЕ НА ПУБЛИЧНОСТ

Различните форми (степени) на взаимодействие имат различен обхват, ползват различни инструменти и имат различна динамика на взаимодействие. Те се надграждат взаимно, като всяка съдържа в себе си предхождащите:

А. Информиране – това е пасивна за реципиентите форма на предоставяне на информация чрез официални документи, изготвени доклади и оценки (предварителни, встъпителни, периодични, тематични, междинни, окончателни); провеждане на пресконференции и използване на традиционните комуникационни канали като телевизия, радио, ежедневна преса, седмичници, списания, информационни сайтове, социални мрежи, външна реклама (билбордове, плакати), информационни брошури (листовки, дипляни), други; При тази форма инициативата е на публичните власти и съществува опосредствана обратна връзка.

Б. Консултиране и съгласуване – участниците в процесите – (публични власти и социално-икономически партньори) осъществяват непрестанен обмен на информация, консултации и съгласуваност, като консултациите включват работни обсъждания, експертни съвети, събиране на обратна информация - анкети, въпросници, интервюта, отзиви, фокус групи, провеждане на конференции, кръгли маси, обществени форуми с широко участие на партньорите и др.

В. Ангажиране и активно участие – връзка, основаваща се на партньорство между всички участници, при което те взимат активно участие в процеса на разработване и прилагане на конкретните дейности и политики. Всеки участник участва в процеса, чрез предлагане на варианти, идеи и решения, така че отговорността за окончателното решение или формулирането на дадена политика е споделено.

7.3 ПРИЛАГАНЕ НА ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ НА ОБЩИНСКО НИВО

Органите на местната власт следва да информират своевременно и по подходящ начин обществеността за характера и същността на документите и за действията, свързани с изработването, одобряването, приемането, актуализирането, изпълнението, наблюдението и оценката на стратегиите, плановите и програмите за регионално и местно развитие, за необходимостта, потенциалните ползи и за последиците от тях, както и за постигнатите резултати.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Кметът на общината и Общинският съвет осигуряват информация и публичност на общинския план за развитие в съответствие със своите компетенции (чл. 41. ППЗРР).

Общинският съвет, по-конкретно, като орган на наблюдение на изпълнението на общинския план за развитие е задължен да определи и да осигури изпълнение на мерки за осигуряване на информация и публичност относно постигнатите резултати от наблюдението с цел да се гарантира прозрачност при изпълнението на документите за стратегическо планиране на регионалното и местното развитие (чл. 81 ППЗРР).

Доклади за наблюдение и оценка изпълнението на общинския план за развитие се публикуват на интернет-страницата на общината от общинска администрация, като изискване на ЗРР и ППЗРР в рамките на мерките за публичност и прозрачност на документите.

При изграждане и функциониране на Единната информационна система (ЕИС) за управление на регионалното развитие за различните административни нива следва да се публикуват за обществено ползване Общинският план за развитие и докладите от мониторинга, анализа и оценката на неговата реализация – годишни, междинен и окончателен (чл. 91 ППЗРР). Целта на ЕИС е постигане на ефективното и ефикасното управление на регионалното развитие и осигуряването на информация, публичност и прозрачност на всички нива при осъществяване на планирането, финансирането, наблюдението и оценката на регионалното развитие (чл. 25 ЗРР и чл. 4 ППЗРР).

В рамките на всеки проект, предвиден за изпълнение до края на 2015 г., следва да бъдат предвидени мерки и адекватни действия за информиране и публичност, в т.ч. периодични информационни кампании сред целевите групи.

Действията по осигуряване на информация и публичност трябва да бъдат насочени към:

1. Организиране на релевантни събития (информационни срещи, публични дискусии, семинари) и публикуване на информация за изготвянето, реализацията на Общинския план за развитие, както и докладите и оценките – предварителна, междинна, последваща;
2. Разясняване на конкретните задачи, които стоят пред кмета, общинския съвет, общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации и гражданското общество за осигуряване на висока ефективност при реализацията на местното развитие и стратегическите документи;
3. Привличане на вниманието на заинтересованите страни и гражданското общество за формиране на позитивни обществени нагласи и активна гражданска

позиция относно участието в процеса на планиране и осигуряване на обществена подкрепа за реализацията на стратегическите документи.

Важен момент от работата на общинската администрация е работата със социално-икономическите партньори на местно ниво. Въвличането на представители на социално-икономическите партньори в изготвянето, планирането, мониторинга и оценката на реализацията на общинския план за развитие има ключово значение за успеха на планираните инициативи. Особено важно е привличането като равноправни партньори към този процес на заинтересовани, отговорни и уважавани местни социално-икономическите партньори.

Партньори на общинската администрация при изпълнение на задължения в сферата на местното развитие следва да бъдат:

- Независими експерти, привлечени с цел изготвянето на адекватни становища и заключения по конкретните проблеми;
- Представители на СГО – НПО, читалища, пенсионерски клубове, училищни настоятелства и др.;
- Представители на децентрализираните държавни институции и ведомства на територията на общината, като експерти при организиране на процесите за набиране, организирането и анализирането на специализирани данни и информация и изготвянето на експертни становища по конкретни индикатори за мониторинг;
- Представители на бизнеса – за осигуряването на експертна оценка и логистична подкрепа;
- Представители на медиите - имат ключовата роля при популяризиране на инициативите и посредничат при диалога със широката общественост в процеса на мониторинг.

Препоръчани експертни форми на взаимодействие на общинската администрация и социално-икономическите партньори в рамките и за целите на регионалното развитие, които да се използват при подготовка, изпълнение, наблюдение и оценка на ОПР:

- Сключване на споразумения за съвместна дейност и партньорство;
- Съвместно разработване на политики на областта на местното развитие, на определени целеви политики и програми (например програма за социално подпомагане, стратегия за работа с младите хора на общинско ниво и др.);

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Въвличане на партньорите в работата на комисиите към Общинския съвет, чрез включване на експерти от страна на партньорите в състава на комисиите;
- Сформиране на представителна работна група от експерти от всички заинтересовани страни и организации и изграждане на експертен екип за мониторинг, които да подпомага общинска администрация при организиране и провеждане на наблюдението и оценката на изпълнение на ОПР;
- Създаване на групи за обществено наблюдение, оценка и контрол на проблемите, групи за граждански диалог, консултативни и обществени съвети, мрежи и коалиции за партньорство и др.; включване на представители на партньорите (експерти) в процеса на мониторинг и оценка на местното развитие;
- Изграждане на временни, или постоянно действащи органи за взаимодействие между общинска администрация и партньорите;
- Предоставяне от страна на общинска администрация на партньорите на информация за стъпките на реализация, мониторинг и оценка на общинския план развитие, която да бъде публикувана на сайтовете на партньорските организации с цел достигане до по-широка аудитория.

Формите на взаимодействие на местната власт, публичната администрация, социално-икономическите партньори и гражданското общество в процеса на реализация на общинския план за развитие могат да бъдат (примерите не са изчерпателни): кръгли маси, публично обсъждане, обществен форум, конференции т.н.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

8. АКТУАЛИЗИРАНА ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПЛАНА

Програмата за реализация на ОПР има за задача на основата на целите и приоритетите за развитие на общината да осигури съответствие на вътрешните и външни фактори за развитието, като ги обвърже с финансовите ресурси за реализация на плана и създаде условия за мобилизиране на ресурсите, както в публичния, така и в частния сектор. С актуализацията на програмата за реализация на плана се детайлизира списъкът от мерки, чрез които се реализира всяка от целите/приоритетите, ресурсите, необходими за реализацията им, както и административните структури, които ще осъществят управлението и наблюдението на изпълнението. По всяка от мерките се посочват конкретни дейности/проекти, с които ще бъдат реализирани целите/приоритетите. За всеки проект/дейност се представя кратко описание и обосновка, необходимите финансови ресурси, участието на различни финансови източници във финансирането му, продължителност и отговорна за реализацията му структура/организация. Програмата за реализация следва да отчита изискванията на оперативните програми. Тя може да бъде периодично самостоятелно актуализирана с цел подобряване на условията за прилагане на ОПР.

Към ОПР 2007-2013 г. на община Правец е разработена програма за неговата реализация. Програмата е твърде амбициозна. Тя включва 26 мерки включващи програми, проекти и оперативни действия към четирите приоритета на ОПР и обхваща всички публични сфери на местно развитие - от техническа инфраструктура през бизнес среда, социални дейности, култура и образование до публични услуги.

Част от дейностите, включени в отделните мерки на ОПР, нямат пълно логическо съответствие с приоритетите и не ги обслужват в пълнота. Мерките не са съобразени и с възможните източници на финансиране – мерки по Оперативните програми и ПРСР, за които бенефициентите от територията са избираеми, което се дължи на периода на разработване на плана и липсата на актуализация.

По-голямата част от заложените проекти в програмата са на принципа “всичко или нищо” (например: Подобряване на пътища от всички класове; Подобряване на електроснабдяването на населените места; Рехабилитация и ремонт на обществени сгради); основният мотив е “състоянието на всичко е под съвременните стандарти и трябва да се обнови и доизгради”.

Предвид допустимите дейности и периода на изпълнение на Проекта (средата на 2013 г.), актуализацията не извършва промяна в секциите на стратегическата част. Отчитайки тези условия и предвид съображенията, че актуализацията се извършва в края на плановия период 2007-2013 г., не съществува технологично време за изпълнение на актуализирана версия на документа. Предвид това се препоръчва при

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

подготовката на ОПР за следващия планов период да отчете следните препоръки за актуализиране на програмата за реализация на ОПР:

- Осигуряване на логическо съответствие на планираните мерки и дейности със съответния приоритет;
- Ограничаване на броя на планираните мерки и дейности, с оглед осигуряването на реалистичност за изпълнение на плана;
- Отпадане на дейности/проекти, които не съответстват на приоритетите или имат несигурни източници на финансиране;
- Идентифициране и включване на нови, актуални дейности/проекти, отчитайки изискванията на оперативните програми и други източници на финансиране.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

9. РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРЕДВАРИТЕЛНАТА ОЦЕНКА

Оценката е експертно усилие за установяване на съответствието, ефикасността, ефективността, въздействието, устойчивостта на програма, стратегия или политика съобразно предварително определените цели на програмата, стратегията или политиката. Оценката измерва степента на постигане на стратегическите цели заложи в документа. Тя се основава на текущите доклади, изготвени по време на прилагането на оценявания документа, но може да включва и допълнителни проучвания от външни наблюдатели.

В зависимост от целта на оценяването – дали е за подобряване на планирането, за проверка на изпълнението или за постигане на по-голяма отчетност – и времевия момент на оценката се различават **предварителна (ex-ante), междинна (mid-term) и последваща оценка (ex-post)**.

За разработването на документите за стратегическо планиране се извършва предварителна оценка с цел подобряване на планирането. Предварителната оценка включва:

1. оценка за социално-икономическото им въздействие;
2. екологична оценка по реда на Закона за опазване на околната среда.

При разработването на ОПР не е извършвана екологична оценка и предварителна оценка на социално-икономическото въздействие на плана на територията на общината.

За реализацията на документите за стратегическо планиране след началото на изпълнението на плана, много често – в средата на плановия период се осъществява междинната оценка. Тя поставя фокус върху изпълнението и подобряването на качество на планирането. Междинната оценка включва:

1. оценка на първоначалните резултати от изпълнението;
2. оценка на степента на постигане на съответните цели;
3. оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;

Междинната оценка (МО) на изпълнението на Общински план за развитие на Община Правец за периода 2007-2013 г. се извършва през 2012-2013 г. и има за цел да осигури информация и оценка за постигнатите резултати от прилагането на плана за периода 2007-2011 г., както и препоръки за неговото изпълнение и/или актуализация.

Предмет на анализ и оценка са: изпълнението на първоначално планираните резултати; степента на постигане на съответните цели; ефективност и ефикасност на използваните ресурси заложи в Общинския план за развитие на Община Правец. МО се основава и провежда при спазване на нормативната уредба, която регламентира условията и параметрите за провеждането на междинна оценка на ОПР (Закон за регионално (ЗРР) и по-специално на чл. 33, ал.1, във връзка с чл. 9, т.7, както и чл. 36, ал. 1 и ал. 2., и Правилника за прилагане на Закона за регионалното развитие (ППЗРР).

МО формулира следните препоръки за актуализация на ОПР и разработване на ОПР за следващия програмен период:

- Привеждане на структурата и съдържанието на ОПР в съответствие с актуалните изисквания на ЗРР и свързаната подзаконова нормативна база.
- Актуализиране на социално-икономическите анализи с актуални данни;
- Разработване на система от индикатори за наблюдение и оценка изпълнението на ОПР.
- Да се актуализира Програмата за реализация на ОПР за остатъка от периода, в това число да се оптимизират дейностите по мерките, съобразно ресурсите, възможните към момента източници на финансиране и не на последно място потенциала на територията за успешното им изпълнение, за да може планираното да отговаря на възможностите, а не на желанията/нуждите.
- Да се предприемат мерки по създаване и реализиране на административен механизъм за набиране и обобщаване на информацията и документацията свързана с изпълнението на ОПР, с цел гарантиране на нейната коректност и точност при анализиране и предприемане на управленски решения от Кмета на общината и съответно общинския съвет, както и в съответствие с изискванията на чл. 91 от ППЗРР.
- В оставащия период на приложение на ОПР, в процеса на неговата актуализация и подготовката за следващия програмен период да се интензифицират дейностите по информиране и въвличане на широката общественост.

За изпълнението на документите за стратегическо планиране се извършва последваща оценка не по-късно от една година след изтичането на периода на тяхното действие с цел постигане на по-голяма отчетност. Последващата оценка включва:

1. оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

2. оценка на общото въздействие;
3. оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
4. изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие.

ПРИЛОЖЕНИЯ

- **ПРИЛОЖЕНИЕ №1:** Основни показатели на нефинансовите предприятия в община Правец за 2007-2011 г.;
- **ПРИЛОЖЕНИЕ 2:** Планирани социални услуги в община Правец до 2015 г.;
- **ПРИЛОЖЕНИЕ №3:** Действащи културни институции на територията на община Правец.